

**BULGARİSTAN GÖÇMENİ KADIN HALK GIYİM KUŞAM
ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ: EDİRNE İLİ ÖRNEĞİ**

Sevgi KOMANLAR

DANIŞMAN Prof. Dr. Emine KOCA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MODA TASARIMI ANABİLİM DALI

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ**

EYLÜL 2019

Sevgi KOMANLAR tarafından hazırlanan “Bulgaristan Göçmeni Kadın Halk Giyim Kuşam Özelliklerinin İncelenmesi: Edirne İli Örneği” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile Gazi Üniversitesi Moda Tasarımı Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Emine KOCA

Moda Tasarımı Anabilim Dalı, Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum .....

Başkan : Prof. Dr. Fatma KOÇ

Moda Tasarımı Anabilim Dalı, Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum .....

Üye : Prof. Dr. Nurgül KILINÇ

Moda Tasarımı Anabilim Dalı, Selçuk Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum .....

Tez Savunma Tarihi: 02/09/2019

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

.....
Prof. Dr. Figen ZALF
Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

Bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Sevgi KOMANLAR

02.09.2019

BULGARİSTAN GÖÇMENİ KADIN HALK GİYİM KUŞAM ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ: EDİRNE İLİ ÖRNEĞİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Sevgi KOMANLAR

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

Eylül 2019

ÖZET

Bireysel ya da kitlesel göçler, kültürel etkileşimin yaşanmasında belirleyici bir faktör olmuştur. Göç edenlerin gittikleri yerlere kendi kültürleriyle temas ettikleri milletleri birçok yönden etkilediği gibi, etkileşimde buldukları toplumun kültüründen de etkilenmeleri kaçınılmazdır. Dolayısıyla kültürel etkileşimin bileşkesi olarak giyim kuşam biçimlerindeki farklılıklar, paylaşılan ortak kültür sayesinde karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle, göçle meydana gelen bileşkeden doğan kültürel birikimler sayesinde giyim kuşam, milli kültür açısından evrensel bir boyut taşımaktadır. Türkiye'ye belirli dönemlerde göçler yaşanmıştır ve göçlerin yoğun olarak yaşandığı Balkan ülkelerinden biri de Bulgaristan'dır. Göç ve kültürel etkileşimin bir araya geldiği, sosyolojik boyutlarıyla da ele alınabilecek olan yeni yaşam koşullarında, ortak paylaşımlar ve birikimler sonucu şekillenmiş olan giyim kuşam biçimlerindeki değişim, karşılaşılan kaçınılmaz durumlardan biridir. Göç etkisiyle biçim, malzeme, süsleme gibi özgün özellikleri değişerek yozlaşan veya kullanılmadığı için güncelliğini yitiren giyim kuşam ürünlerinin kültürel bir değer olarak belgelenmesi önemlidir. Bu araştırmada; Edirne ilinde yaşayan Bulgaristan göçmeni kadın giyim kuşamının tasarım özellikleri açısından incelenmesi ve halk giysilerinin günümüzdeki durumu ve kullanımına ilişkin Bulgaristan göçmeni kadınların görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Birinci bölümünde, 2015 yılında Edirne il, ilçe ve köylerinde alan araştırması sonucunda 67 adet giysi ve giysi tamamlayıcısına ulaşılmış, kaynak kişilerle görüşülmüştür. Kaynak kişilerin yönlendirmeleri sonucunda İzmit Balkan kültür evinde sergilenen Bulgaristan göçmeni kadın giysileri de araştırma kapsamına alınmıştır. Verilerin toplanmasında uzman görüşleri doğrultusunda hazırlanan gözlem formu (giysi inceleme formu) ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Ulaşılan göçmen kadın giysileri fotoğraflanmış, günlük giyim, özel gün giyimi ve sokak giyimi ana başlıkları altında sınıflandırılarak giysi inceleme formu doğrultusunda yorumlanmıştır. Araştırmanın ikinci bölümünde ise; Bulgaristan göçmeni 61 kadına, halk giysilerinin günümüzdeki durumu ve kullanımına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla üç bölümden oluşan anket formu uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 22 programı ile istatistiksel analizleri yapılarak yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda; Bulgaristan göçmeni kadınların geleneksel giysilerini günlük yaşamlarında kullanmadıkları, bazı yaşlı kadınların geleneklerine bağlılıklarından dolayı bu giysileri sandıklarında sakladıkları gözlenmiş, günümüzde sadece nostaljik amaçlı özel gün ve gecelerde bu giysilerin giyildiği saptanmıştır. Araştırmanın ilk bölümünde; Bulgaristan göçmeni kadınların iç giyim parçalarının göynek, poturdan ve paskalı gömlekten, günlük giyimlerinin ise göynek, don ve bele bağlanan önlük ve kuşaktan oluştuğu belirlenmiştir. Kadınların özel gün giysilerinin günlük giysileriyle biçimsel olarak benzerlik gösterdiği ancak, kumaş ve süsleme açısından farklılıklar olduğu, bunun da kadınların ekonomik düzeyine göre değiştiği görülmüştür. Altta şalvar, üstte göynek ve cepken ya da yelek ile bele bağlanan önlük ve kuşaktan oluşan özel günlerde giyilen giysilerin günlük giysilere göre daha kaliteli kumaşları ve yoğun süslemeleri dikkat çekmiştir. Ayrıca, kadife üzerine gümüş rengi sim iplik ya da pullarla işlemeleri olan, şip olarak adlandırıldıkları takımların özel gün ve gecelerde, kadınların için önemli bir yere sahip olduğu tespit edilmiştir. Kadınların özel günlerde giydikleri bir başka giysi çeşidi ise; Şalvar ve gömlekten oluşan "şılak" olarak adlandırılan ikili takımdır. Bulgaristan göçmeni kadınlarının gelin giysilerinin de özel gün giysileriyle aynı özellikleri taşıdığı, baş süslemesinin değişiklik gösterdiği görülmekle birlikte, genellikle renkli ipek saten entari ve gelin hırkasından oluşan gelin giysisinin de yaygın olarak kullanıldığı belirlenmiştir. 1950 yılı ve sonrasında beyaz gelinliklerin moda olması ile beyaz ya da krem renkli ipek saten kumaştan gelinlikler kullanılmaya başlanmıştır. Bu gelin giysilerinin kumaşları çok pahalı olduğu için "çiftlik satran" adıyla adlandırıldıkları kaynak kişilerce belirtilmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünün sonuçlarına göre; Bulgaristan göçmeni kadınların halk giysilerinin günümüzde kullanılmama nedenleri olarak, genç jenerasyonun modayı takip etmesi ve kültürel değerlerle ilgili yeterli farkındalık oluşturulmaması, dolayısıyla giysilere önem verilmemesini gördükleri belirlenmiştir. Bulgaristan göçmeni kadınların Türkiye'ye geldikten sonra geleneksel giysi giyme durumlarının genç yaş grubunda düşükken, ileriki yaşlarda artış gösterdiği ve eğitim seviyesi yükseldikçe giysilerin giyim oranının arttığı tespit edilmiştir.

Bilim Kodu	:	40611
Anahtar Kelimeler	:	Bulgaristan, Göçmen, Giyim Kuşam, Edirne
Sayfa Adedi	:	119
Tez Danışmanı	:	Prof. Dr. Emine KOCA

INVESTIGATION OF WOMEN'S FOLK CLOTHING FEATURES FOR MIGRATION FROM BULGARIA: A CASE OF EDİRNE

(M.S. Thesis)

Sevgi KOMANLAR

GAZİ UNIVERSITY

INSTITUTE OF FINE ARTS

September 2019

ABSTRACT

Individual or mass migration has been a decisive factor in cultural interaction. It is inevitable for migrants to be influenced by the culture of the society in which they interact, as well as to the nations in which they come into contact with their own culture. Therefore, the differences in clothing types as a result of cultural interaction emerge through the shared common culture. Therefore, thanks to the cultural accumulation arising from the junction of migration, clothing has a universal dimension for national culture. Turkey has experienced a certain period of immigration. Bulgaria is one of the Balkan countries where migrations are intense. In the new living conditions where migration and cultural interaction come together and which can be dealt with in their sociological dimensions, the change in clothing types formed as a result of common shares and accumulations is one of the inevitable situations encountered. It is important to document that clothing products that degenerate because of their original features such as shape, material, ornament due to migration effect or that are outdated because they are not used are as a cultural value. In this study; The aim of this study is to investigate the design characteristics of the Bulgarian migrant women clothing in Edirne and to determine the views of the Bulgarian migrant women regarding the current situation and usage of folk clothing. In the first part of the research, 67 clothes and clothing complementary items were reached in 2015 as a result of field research in Edirne province, districts and villages and resource persons were interviewed. As a result of the guidance of source persons, Bulgarian immigrant women's clothes which were exhibited in Izmit Balkan culture house were also included in the research. Observation form (clothes examination form) and semi-structured interview form prepared according to expert opinions were used in the data collection. The reached migrant women's clothes were photographed, daily wear, special day wear and street wear were classified under the main headings, design features were examined in line with the clothes examination form and formal drawings were made and interpreted in accordance with the information obtained from the source persons. In the second part of the research; A questionnaire consisting of three sections was applied to 61 women immigrants in Bulgaria to determine their opinions about the current situation and usage of folk clothes. The obtained data were interpreted by statistical analysis with SPSS 22 program. As a result of the research; It was observed that the Bulgarian immigrant women did not use their traditional clothes in their daily lives and that some older women kept these clothes in their crates because of their devotion to their traditions. It is found that these clothes are worn only on special days and nights for nostalgic purposes. In the first part of the research; It was determined that the underwear parts of the immigrant women in Bulgaria consisted of blouse called goynek, jodhpur and shirts, and their daily clothes were made up of goynek, pants and waistband. It was observed that women's special day clothes were similar in daily clothes, but there were differences in terms of fabric and ornamentation, which changed according to the economic level of women. The garments worn on special occasions, which consist of a shalwar on the bottom, an apron on the top and a waist and a waist with a pocketken or waistcoat, attracted attention with higher quality fabrics and dense ornaments compared to daily clothes. In addition, it has been found that the suits, which are embroidered with silver glitter or scales on velvet, have an important place for women on special days and nights. Another kind of clothing that women wear on special occasions is; It is a pair of suits called Shlak consisting of baggy trousers and shirts. It is seen that the bridal garments of the Bulgarian immigrant women have the same characteristics as the special day clothes. Although the head ornament has changed, the bridal garment, which usually consists of colored silk satin entari and bridal cardigan, has been widely used. In 1950 and after, white bridal gowns were fashionable and white or cream colored silk satin bridal gowns were used. Since the fabrics of these bridal garments are very expensive, they are named as "çiftlik satran" by the source. According to the results of the second part of the research; The reasons why the women of Bulgarian immigrants are not used today are the fact that the young generation follows fashion and that there is not enough awareness about cultural values and therefore the lack of attention to clothes. Bulgarian migrant women after arriving in Turkey has Goul is lower in younger age groups wearing traditional clothes situation but in advancing age increased. it was found that the higher the level of education, the higher the wear rate of the garments.

Science Code : 40611
Key Words : Bulgaria, Migrants, Clothes, Edirne
Page Number : 119
Supervisor : Prof. Dr. Emine KOCA

TEŞEKKÜR

Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Moda Tasarımı Anabilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmanın çıkış noktasını ilk belirleyen etmen, ailemin büyük kısmının Bulgaristan'dan Türkiye'ye yerleşen göçmenlerin oluşturmasıdır. İkinci etmen ise, göçmen bir ailenin çocuğu olarak, aidiyet duygusunun etkisiyle Bulgaristan göçmenlerinin gelenek göreneklerinin, giyim kuşam biçimleri hakkında kapsamlı çalışmanın olmayışı, az bilenen bu değerlerin tanıtılması ihtiyacını doğurmuştur.

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca bilgi ve deneyimlerini hiçbir zaman esirgemeyen, vazgeçtiğim anlarda sıcak enerjisiyle kucaklayan, bu sayede yola devam etme gücünü kendimde bulabildiğim, kişiliğini ve akademik başarısını örnek aldığım, değerli danışmanım sayın Prof. Dr. Emine Koca'ya, araştırmama katkısı olan, bilgilerini samimiyetle paylaşan tüm kaynak kişilere, çalışmam boyunca beni bıkmadan dinleyen Yelda Bozbıyık'a, ve zahmetlerimi çeken tüm dostlarıma, verdiğim bütün kararlarda elimi hiç bırakmayan, bana güç veren, en büyük destekçim annem Gülseren Komanlar ve babam Mehmet Komanlar'a, kardeşlerim Ezgi Komanlar ve Seyhan Komanlar'a, canım dedelerim Şevket Komanlar ve Ramazan Güvenç'e, biricik babaannem Nakşiye Komanlar'a, veri toplama aşamasında köy gezilerinde yanımda olan halam Dilek Güler'e, İzmit Balkan Kültür Evi yolculuğunda bana eşlik eden Gözde Güngörsün'e kısacası emeği geçen, herkese teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
TEŞEKKÜR.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLERİN LİSTESİ.....	xiv
RESİMLERİN LİSTESİ.....	xvi
KISALTMALAR.....	iv
1. GİRİŞ.....	1
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	9
2.1. Kavramsal Çerçeve.....	9
2.1.1. Kültürel değer olarak giyim – kuşam.....	9
2.1.2. Giyim kuşam biçimleri üzerinde göç etkisi.....	12
2.1.3. Bulgaristan’da yaşayan Türk kadın giyim kuşamı.....	15
2.2. İlgili Araştırmalar.....	20
3. YÖNTEM.....	23
3.1. Araştırmanın Modeli.....	23
3.2. Evren ve Örneklem.....	23
3.3. Veri Toplama Teknikleri.....	24
3.4. Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi.....	25
4. BULGULAR VE YORUM.....	27
4.1. Bulgaristan Göçmeni Kadın Halk Giyim Kuşamı.....	27
4.2. Günlük Giyim Kuşam.....	27
4.2.1. İç giyim.....	28
4.2.2. Dış giyim.....	33
4.3. Özel Gün Giyim Kuşamı.....	40
4.4. Üst Giyim (Sokak Giyimi).....	74

4.5. Bulgaristan Göçmeni Kadınların Halk Giysilerinin Günümüzdeki Durumu ve Kullanımına İlişkin Görüşleri.....	87
4.5.1. Katılımcıların demografik özellikleri.....	88
4.5.2. Halk giysilerinin günümüzdeki durumu ve kullanımına ilişkin görüşleri	92
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	99
5.1. Sonuç	99
5.2. Öneriler	102
KAYNAKLAR	105
EKLER.....	111
EK-1. Giysi İnceleme Formu	113
EK-2. Görüşme Formu.....	115
EK-3. Anket Formu.....	117
ÖZGEÇMİŞ.....	119

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge 4.1. Katılımcıların yaş aralıkları.....	88
Çizelge 4.2. Katılımcıların eğitim düzeyleri	89
Çizelge 4.3. Katılımcıların medeni durumları	89
Çizelge 4.4. Katılımcıların Türkiye'ye göç tarihlerine ilişkin veriler	90
Çizelge 4.5. Türkiye'ye göç etmeden önce geleneksel giysi giyme durumu	90
Çizelge 4.6. Türkiye'ye geldikten sonra geleneksel giysi giyme durumu.....	91
Çizelge 4.7. Türkiye'ye geldikten sonra halk giysilerini giymeme nedenlerine ilişkin görüşler	91
Çizelge 4.8. Bulgaristan göçmeni kadın halk giysileri kullanım durumuna ilişkin görüşler	92
Çizelge 4.9. Bulgaristan göçmeni kadınların halk giysilerine ilişkin görüşleri.....	93
Çizelge 4.10. Bulgaristan göçmeni kadın halk giysilerinin kullanılmasına nedenlerine ilişkin görüşler	94
Çizelge 4.11. Yaş dağılımına göre Türkiye'ye geldikten sonra göçmen kadın giysilerini giymeye devam ettiklerine ilişkin ki kare testi.....	95
Çizelge 4.12. Eğitim düzeyine göre Türkiye'ye geldikten sonra göçmen kadın giysilerinin giymeye devam durumları ki kare testi	96
Çizelge 4.13. Yaş dağılımına göre katılımcıların kendilerine ait göçmen kadın giysilerinin olma durumları ki kare testi	96
Çizelge 4.14. Eğitim düzeyine göre katılımcıların kendilerine ait göçmen kadın giysilerinin olma durumları ki kare testi	96
Çizelge 4.15. Yaş dağılımına göre katılımcıların halk giysilerinin yaşatılması açısından giyilmesi gerektiğine inanma durumları ki kare testi.....	97
Çizelge 4.16. Yaş dağılımına göre katılımcıların halk giysilerinin kullanılmasına nedenlerinden kültürel değerlerle ilgili yeterli farkındalık oluşturulmadığından unutulduğu ve önem verilmediği görüşüne ilişkin ki kare testi	98

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil 4.1. Göynek biçimsel çizimi	29
Şekil 4.2. Potur biçimsel çizimi	30
Şekil 4.3. Uzun kollu paskalı gömlek biçimsel çizimi.....	32
Şekil 4.4. Kısa kollu paskalı gömlek biçimsel çizimi	33
Şekil 4.5. Dış giyim-göynek biçimsel çizimi.....	35
Şekil 4.6. Dış giyim-şalvar biçimsel çizimi	36
Şekil 4.7. Dış giyim-göynek biçimsel çizimi.....	38
Şekil 4.8. Dış giyim-şalvar biçimsel çizimi	39
Şekil 4.9. Özel gün giyimi-şalvar biçimsel çizimi	41
Şekil 4.10. Özel gün giyimi-göynek biçimsel çizimi.....	42
Şekil 4.11. Özel gün giyimi-cepken biçimsel çizimi ön	44
Şekil 4.12. Özel gün giyimi-cepken biçimsel çizimi arka	45
Şekil 4.13. Özel gün giyimi-cekete biçimsel çizimi	46
Şekil 4.14. Özel gün giyimi-yelek biçimsel çizimi.....	48
Şekil 4.15. Özel gün giyimi-yelek biçimsel çizimi.....	50
Şekil 4.16. Özel gün giyimi-şalvar biçimsel çizimi	51
Şekil 4.17. Yelek biçimsel çizimi	54
Şekil 4.18. Şalvar biçimsel çizimi.....	55
Şekil 4.19. Şıllak parçası gömlek biçimsel çizimi-ön	57
Şekil 4.20. Şıllak parçası gömlek biçimsel çizimi-arka	58
Şekil 4.21. Şıllak parçası şalvar biçimsel çizimi.....	59
Şekil 4.22. Özel gün giyimi-yelek biçimsel çizimi.....	61
Şekil 4.23. Gelin giysisi-entari biçimsel çizimi-ön.....	63
Şekil 4.24. Gelin giysisi-entari biçimsel çizimi-arka	65
Şekil 4.25. Gelin hırkası biçimsel çizimi-ön.....	66
Şekil 4.26. Gelin hırkası biçimsel çizimi-arka	67
Şekil 4.27. Gelin giysisi-gömlek biçimsel çizim	69
Şekil 4.28. Gelin giysisi şalvar biçimsel çizimi	70
Şekil 4.29. Gelinlik biçimsel çizim ön	72
Şekil 4.30. Gelinlik biçimsel çizim arka	72
Şekil 4.31. Gelin hırkası biçimsel çizim ön	73

Şekil 4.32. Gelin hırkası biçimsel çizim arka	74
Şekil 4.33. Bürgü üst parçası biçimsel çizimi	78
Şekil 4.34. Bürgü alt parçası-etek biçimsel çizimi.....	79
Şekil 4.35. Sokak giyimi-ferace biçimsel çizimi	81

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim 2.1. Çarık-yemeni-gelin çorabı	19
Resim 2.2. Bulgaristan göçmenlerinde eskiden kesilmiş saçlardan belik	20
Resim 4.1. Bulgaristan göçmeni kadın iç giyimi ön görünüm.....	28
Resim 4.2. Bulgaristan göçmeni kadın iç giyimi arka görünüm.....	28
Resim 4.3. Bulgaristan göçmeni kadın iç giyimi-göynek	29
Resim 4.4. Bulgaristan göçmeni kadın iç giyimi-potur	30
Resim 4.5. Kol ağzı detay görünüm.....	31
Resim 4.6. Paskalı uzun gömlek	31
Resim 4.7. Paskalı uzun gömlek pili detay görünüm.....	31
Resim 4.8. Kısa kollu paskalı gömlek.....	33
Resim 4.9. Bulgaristan göçmeni dış giyimi ön görünüm.....	34
Resim 4.10. Bulgaristan göçmeni dış giyimi arka görünüm	34
Resim 4.11. Bulgaristan göçmeni dış giyimi	37
Resim 4.12. Dış giyim- göynek detay görünüm	38
Resim 4.13. Dış giyim- şalvar.....	39
Resim 4.14. Özel gün giyim örneği ön görünüm	41
Resim 4.15. Özel gün giyim örneği arka görünüm	41
Resim 4.16. Özel gün giyimi-şalvar.....	41
Resim 4.17. Özel gün giyimi- göynek	42
Resim 4.18. Zarf biçiminde katlanmış gömlek	43
Resim 4.19. Özel gün giyimi-cepken ön görünüm	44
Resim 4.20. Özel gün giyimi-cepken arka görünüm.....	44
Resim 4.21. Özel gün giyimi-cepken astarlama detay görünüm	45
Resim 4.22. Özel gün giyimi-ceket.....	46
Resim 4.23. Özel gün giyimi-ceket astarlama detay görünüm	47

Resim 4.24. Özel gün giyimi ön görünüm	47
Resim 4.25. Özel gün giyimi arka görünüm	47
Resim 4.26. Özel gün giyimi-yelek.....	48
Resim 4.27. Özel gün giyimi-yelek astarlama detay görünüm	48
Resim 4.28. Özel gün giyimi-ön görünüm.....	49
Resim 4.29. Özel gün giyimi-arka görünüm.....	49
Resim 4.30. Özel gün giyimi-yelek.....	50
Resim 4.31. Özel gün giyimi-şalvar.....	51
Resim 4.32. Özel gün giyimi örneği-şip	52
Resim 4.33. Özel gün giyimi “şip” ön görünüm.....	53
Resim 4.34. Özel gün giyimi “şip” yan görünüm	53
Resim 4.35. Şipin bir parçası olan yelek.....	54
Resim 4.36. Yelek ön detay görünüm.....	54
Resim 4.37. Şipin bir parçası olan şalvar.....	55
Resim 4.38. Şalvar detay görünümü	55
Resim 4.39. Özel gün giyimi -şılak ön.....	56
Resim 4.40. Özel gün giyimi-şılak arka görünüm	56
Resim 4.41. Şılak parçası gömlek ön görünüm.....	57
Resim 4.42. Şılak parçası gömlek arka görünüm.....	58
Resim 4.43. Şılak parçası-şalvar	59
Resim 4.44. Şalvar paça pervazı	60
Resim 4.45. Şalvar uçkuru ve pervazı.....	60
Resim 4.46. Özel gün giyimi-hıdrellez yeleği-ön	60
Resim 4.47. Özel gün giyimi-hıdrellez yeleği-arka	60
Resim 4.48. Özel gün giyimi-hıdrellez yeleği-ön görünüm.....	61
Resim 4.49. Özel gün giyimi-hıdrellez yeleği-arka görünüm.....	61
Resim 4.50. 1878 yılına ait gelinlik ve gelin hırkası ön-arka görünüm.....	62

Resim 4.51. Gelinlik yaka detay görünüm-ön	64
Resim 4.52. Gelinlik yaka detay görünüm-arka.....	64
Resim 4.53. Gelin hırkası ön görünüm	65
Resim 4.54. Gelin hırkası yaka detay görünüm	67
Resim 4.55. Gelin hırkası iç detay görünüm.....	68
Resim 4.56. 1926 yılına ait gelinlik ön görünüm.....	68
Resim 4.57. 1926 yılına ait gelinlik arka görünüm.....	68
Resim 4.58. 1926 yılına ait gelinlik ön detay görünüm	69
Resim 4.59. 1926 yılına ait gelinliğin alt beden giysisi şalvar.....	70
Resim 4.60. 1950 yılına ait gelinlik ön	71
Resim 4.61. 1950 yılına ait gelinlik arka	71
Resim 4.62. Gelin hırkası ön görünüm	73
Resim 4.63. Sokak giyim- bürgü giymiş kadın.....	75
Resim 4.64. Sokak giyimi- bürgü -ön	76
Resim 4.65. Sokak giyimi- bürgü arka.....	76
Resim 4.66. Bürgü bağlama biçimi detay görünüm.....	77
Resim 4.67. Bürgü bağlama biçimi detay görünüm.....	77
Resim 4.68. Sokak giyimi bürgü üst parçası.....	78
Resim 4.69. Sokak giyimi bürgü alt parçası-etek	79
Resim 4.70. Sokak giyimi- ferace -ön.....	80
Resim 4.71. Sokak giyimi- ferace arka	80
Resim 4.72. Sokak giyimi-bürgü-ön	82
Resim 4.73. Sokak giyimi-bürgü arka.....	82
Resim 4.74. Peştamal	83
Resim 4.75. Başörtüsü bağlama biçimi-ön	83
Resim 4.76. Başörtüsü bağlama biçimi-arka	83
Resim 4.77. Çember.....	84

Resim 4.78. Tülbent	84
Resim 4.79. Yn orap	84
Resim 4.80. Yn orap	84
Resim 4.81. Kuşak rnekleri	85
Resim 4.82. Giysi tamamlayıcıları-pekir.....	86
Resim 4.83. Ukurun katlı görünümü	86

KISALTMALAR**Kısaltmalar****Bkz****s****vb.****yay****Açıklamalar**

Bakınız

Sayfa

ve benzeri

Yayınları

1. GİRİŞ

Tarihsel geçmişte uzun dönemde oluşmuş deneyim ve birikimlerin ürünleri olan giysiler, kültürde sürekliliği sağlamaları ve tarihsel değerleri bünyelerinde barındırmaları açısından, hem ait oldukları toplumların hem de içinde buldukları dönemin sosyal, ekonomik, siyasi ve kültürel özelliklerini yansıtmada önemli rol üstlenirler (Koca ve Koç, 2014, s. 373). Ait olduğu toplumun kültürü, sosyal yapısı, inançları, yaşam biçimi, coğrafi ve iklim özellikleri gibi faktörlerin etkisiyle şekillenerek çeşitlilik gösteren giyim kuşam biçimleri ile her toplum kendine özgü bir giyinme kültürü oluşturmuş ve bölgeler arası giyim kuşam farklılıkları ortaya çıkmıştır (Koca ve Baran, 2014, s. 27).

Farklı kültürlere sahip halkları yüzyıllar boyu bünyesinde barındıran Türk toplumu bu özelliği nedeniyle zengin ve çeşitli bir giyinme kültürüne de sahiptir. *“Bu zenginlik, giyim biçimlerinde olduğu kadar giyim malzemelerinde de kendini gösterir. Farklı kültürlerin teması da giyim çeşitliliğinde ve zenginliğinde önemli bir rol oynamıştır”* (Tezcan, 1983, s. 259).

Küreselleşmenin tüm dünyayı etkisi altına aldığı ve hızla yayılmaya devam ettiği çağımızda, bilim ve teknolojiadaki gelişmeler, yeni ticaret yollarının devreye girmesi, yabancılara ve yabancı mallara tanınan ayrıcalıklar, zanaat örgütlerinin yozlaşması ve bozulması gibi olaylar geleneksel ürünlerin yaşam ömrünü tehdit etmiş ve yok olmalarına yol açmıştır. Bunun yanı sıra, politik anlaşmalar gereği gerçekleşen uluslararası göçler, geleneksel yaşamdan modern yaşama geçişin hızlanması, köyden kente göç, nüfus artışı, ihtiyaçların çeşitlenmesi ile kişilerin alışkanlıklarının değişmesi ve moda gibi etkenler kültürel değişim ve yozlaşma kavramını gündeme getirmiştir.

Küreselleşme süreci içinde kitle iletişim araçlarının hız kazandırdığı tüketim alışkanlıkları, kitle kültürü ve tekdüze yaşam tarzları, ulusal kültürlerin zayıflamasına, dolayısıyla kültürel değerlerin yozlaşmasına veya kaybolmasına yol açmıştır. (Koca, Koç ve Kaya, 2015, s. 121). Kültürel değişim ve gelişime bağlı bu durum halk kültürünün pek çok ögesini olduğu gibi giysilerin de özelliklerini

aşındırmaya başlamış ve süreç içerisinde silinip gitmesini hızlandırmıştır. Bu durum sadece bir giyinme biçiminin veya giysi parçalarının değil, aynı zamanda kültürel değerlerin de yitirilmesi anlamını taşımaktadır.

Türk toplumunun, tarih boyunca birçok kültüre ev sahipliği yaptığı gibi uzun yıllardır göç olgusuyla karşı karşıya kaldığı bilinen bir gerçektir. Özellikle, Orta Doğu ve Balkanlardan çeşitli dönemlerde Türk göçleri gerçekleşmiştir. Göçlerin yoğun olarak yaşandığı Balkan ülkelerinden biri olan Bulgaristan'dan ülkemize 1878 yılından başlayıp 1989 ve sonrasında da Bulgaristan Türklerinin göçleri devam etmiştir.

Türkiye'ye göç eden bu göçmenlerin kendilerine özgü giyim kuşamlarının büyük bir kısmının günlük kullanımını yitirmiş ve yerini modern yaşama uygun giysilere bırakmış olduğu bilinmektedir. Bu giysilerin çoğu göç sırasında geride bırakılmış veya eskidikleri düşünülerek atılmış olmasına rağmen, çok az olsa da gelenekleri yaşatmak ve nostaljik amaçla hıdrellez, kına gecesi, düğün gibi özel günlerde kullanılmak üzere sandıklarda saklanarak yaşatılmaya çalışılmaktadır. Ortak pek çok özelliği olduğu kadar farklılıklarıyla da çeşitlilik oluşturan bu giysiler, aynı zamanda kültürel zenginliğin de somut örnekleridir. Taşındığı anlamlarla ve yansıttığı mesajlarla her bir parçası ayrı bir kültürel değer olan giyim kuşam ürünlerinin günümüze kadar ulaşabilmiş olan parçalarının belgelenmesinin bu açıdan önemli olduğu çalışmanın gerekliliğini ve çıkış noktasını oluşturmuştur.

Yapılan literatür taramasında, Bulgaristan göçmeni kadınların giyim kuşamına yönelik detaylı bir çalışmanın olmaması ve bu tür çalışmalara farkındalık oluşturması çalışmanın önemini arttırmaktadır. Bu nedenle, Türkiye'de Bulgaristan göçmenlerinin en yoğun olarak yaşadığı kentlerden biri olan Edirne'de gerçekleştirilen çalışmada; Bulgaristan göçmeni kadın halk giyim kuşamının ulaşılabilen örneklerinin biçim, malzeme, süsleme ve dikim özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca Bulgaristan göçmeni kadınların halk giysilerinin günümüzdeki durumu ve kullanımına ilişkin görüşleri ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Problem Durumu

Sosyal normlar, gelenek-görenek, inanç, örf ve adetler yoluyla toplumsal davranışlarla şekillenmiş olan kültür, bir ulusu diğerlerinden farklı kılan maddi ve manevi karakteristik özellikleri içinde barındırır. Bu özellikleri nedeniyle toplumların yaşanmışlıkları hakkında önemli bir tarihi belge niteliği taşıyan giyim kuşam ürünleri ve onları oluşturan dokumalar, üretim şekli, tekniği, malzemesi, renk ve deseniyle anlam kazandırılmış özelliği ile maddi kültür değerleri arasında yer almaktadır (Koca ve diğerleri, 2015, s. 122).

Giyim, bir kültürün gözle görülebilir en önemli unsurlarından biri olduğu için, bu özelliği nedeniyle tarihin saptanması bakımından büyük bir önem taşımaktadır. Kültürel etkileşimin artması nedeniyle günümüzde giysilerde bir yakınlaşma ve benzerlik oluşmakta ise de, yerel ve ulusal giyim yine de önemini korumaktadır (Sönmez, 2006, s. 1). Çağdaşlığın ve güncelliğin bir gerekliliği olarak; bütün dünyayı etkileyen küresel oluşumun sonuçlarını iyi kestirmek, geçmişi yadsımadan, toplumların etkileşimlerini güçlendirerek, kültürel farklılıkların korunmasıyla kültürel etkileşimden olumlu sonuçlar elde edebilmeye çalışmak gerekmektedir (Koca ve Koç, 2007, s. 794). Bu nedenle, farklı ülkelerden göç ederek ülkemize yerleşmiş olan göçmenlerin giyim kuşamlarının Türk kültürünün bir parçası olduğu düşünüldüğünde; bu giysilerin ve taşıdıkları değerlerin yok olmaması için belgelenmeleri gerekmektedir. Dolayısıyla ülkemizde azımsanmayacak sayıda olan Bulgaristan göçmeni kadınların giyim kuşam özelliklerinin belgelenmesi kültürel açıdan önem arz etmektedir.

Ortak bir kültürel kökenin varoluşu, içinde yaşadıkları ülkeye beraberlerinde getirdikleri, kurumsallaştırdıkları ve aynı zamanda yeniden ürettikleri kültürel değerlerinden dolayı göçmenler dikkat çekmekte, bu yönde kimlik, kültür, aidiyet ve değer çatışması vb. olgular ilgi konusu olmaktadır (Ünal, 2012, s. 28).

Tarih boyunca, bugünkü Bulgaristan toprakları dahil olmak üzere Avrupa'da uzun yıllar hüküm sürmüş olan Türk toplumu yerli halkın kültürlerini etkilemiş, onlardan da etkilenmiştir. Bu etkileşimi, mimaride, mutfakta, günlük yaşamda, giyim kuşamda görmek mümkündür. Balkanlarda beş yüz yıllık geçmişe sahip olan Türkler,

paylaşımlar sonucu ortak bir kültür inşa etmişlerdir. Siyasal gelişmeler ile yeniden şekillenen sınırlar aynı kültüre sahip bazı toplulukların ülke sınırları dışında kalmasına neden olmuş ve zaman içerisinde ülkeler arası göçler gerçekleşmiştir. Farklı tarihlerde Türkiye'ye göç eden Bulgaristan göçmenleri sayısal çoğunlukları açısından göçmen grupları arasında önemli yer teşkil etmekle birlikte, beraberinde getirdikleri kültürel miraslar açısından da önem taşımaktadırlar.

Kültür mirasının tüm biçimleri ve tüm tarihsel dönemleriyle korunabilmesi, bu mirasa değerler atfedildiği ölçüde kolaylaşır. Bu değerleri olabilecek en doğru bir biçimde algılama yeteneği, bu değerler hakkındaki bilgi kaynaklarının inanılır olmasına ve doğru anlaşılmasına da bağlıdır (Koca ve diğerleri 2015, s. 126). Bu nedenle giyim kuşam ürünlerinin uzman kişiler tarafından alanın gerektirdiği sistematikle belgelenmesi koruma altına alınması ve yarınlara aktarılması akademik bir çalışma olmanın ötesinde sosyal bir sorumluluk olarak da görülmektedir.

Türkiye'ye Bulgaristan'dan gelen göçmenlerin yoğun olarak yaşadıkları illerden biri olan Edirne'ye çeşitli zamanlarda göçler devam etmiştir. Türk toplumu olarak kültürümüzün bir parçası olan Bulgaristan göçmeni kadınların giyim kuşamını oluşturan giysi parçalarının özelliklerini ve geçirdikleri değişimi ortaya koymak, kültürel değerleri yaşatmanın yanında çağdaş kültürümüzün zenginleşerek yeni ve evrensel boyutlar kazanmasına da büyük katkılar sağlayacaktır.

Giysilerdeki farklılıkları oluşturan biçim, kumaş, süsleme veya kullanım şekli gibi özellikler, o bölgenin giysilerindeki kültürel öğeleri oluşturmakta ve bu öğeler yoluyla bir giysinin hangi bölgenin veya kültürün özelliklerini taşıdığı anlaşılabilir (Koca ve Baran, 2014, s. 7). Bu değerleri tanımak, anlamak ve kültür mirasının ilk tasarımına ve sonradan kazandığı özelliklerine, tarihsel varlığına ve anlamına bağlı olarak yorumlamak, söz konusu yapıtın özgünlüğü konusunda varılacak yargının temelini hem biçimle, hem de malzemeyle oluşturur (Koca ve diğerleri, 2015, s. 126).

Bu bağlamda iki bölümden oluşan çalışmada; Edirne ili, ilçe, köylerinde yaşayan ve İzmit Balkan Kültür Evi'nde sergilenen Bulgaristan göçmeni kadın halk giyim kuşamının ulaşılabilen örnekleri biçim, malzeme, süsleme ve dikim özellikleri

açısından incelenerek belgelenmeye, halk giysilerinin günümüzdeki durumu ve kullanımına ilişkin Bulgaristan göçmeni kadınların görüşleri ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Problem Cümlesi

Edirne İlinde yaşayan Bulgaristan göçmeni kadınların giyim kuşamının tasarım özellikleri ve kadınların halk giysilerine ilişkin görüşleri nasıldır?

Araştırmanın Amacı

Edirne ilinde yaşayan Bulgaristan göçmeni kadın giyim kuşamının tasarım özellikleri açısından incelenmesinin ve halk giysilerinin günümüzdeki durumu ve kullanımına ilişkin Bulgaristan göçmeni kadınların görüşlerinin belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Bulgaristan göçmeni kadın halk giyim kuşamını oluşturan giysi parçaları nelerdir?
  - Bulgaristan göçmeni kadın halk giysilerinin biçimsel özellikleri nelerdir?
  - Bulgaristan göçmeni kadın halk giysilerinin malzeme ve dikim özellikleri nelerdir?
  - Bulgaristan göçmeni kadın halk giysilerinin süsleme özellikleri nasıldır?
- Bulgaristan göçmeni kadınların, halk giysilerinin günümüzdeki durumu ve kullanımına ilişkin görüşleri nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Bir toplumun kültürel kimliğinin belirlenmesinde, sanatsal ve kültürel miras birinci sırada etkin rol oynar. Bunlardan; yapıldıkları dönemin yaşam biçimlerini, görüşlerini, teknik, estetik düzeylerini ve dünya görüşlerini yansıtan geleneksel el sanatları ve dolayısıyla giyim kuşam kültürü bu rolde önemli bir yer tutar (Koç ve Pamuk, 2003, s. 243).

Toplumların yaşam biçimleriyle şekillenen giyim tarzları, tarihi süreçte pek çok faktörün etkisinde kalarak değişime uğramış, günümüzde ise moda faktörünün güçlü etkisiyle kültürel bir öge olmanın yanında kendi sektörünü oluşturmuştur (Koca ve Kıvılcımlar, 2014, s. 223). Kültürel değerlerimizin yanında sosyal yaşamda da önemli bir yere sahip olan giysiler, çağın getirdiği yaşam koşulları ile sürekli değişim içindedir. Bu değişim karşısında halk giysilerinin artık kullanılmadığı için yok olması veya özelliklerini yitirmesi söz konusudur.

Geleneksel yaşamdan modern yaşama geçişin getirdiği değişim giyim tarzlarına da yansımış, başlangıçta giysilerin geleneksel öğelerinde oluşan kayıplar, daha sonra modern giyim tarzı ve moda olgusunun da etkisi ile tek tip giyime dönüşmeye başlamış ve geleneksel giyim tarzı çok az sayıdaki kırsal bölgede varlığını sürdürme boyutuna gelmiştir (Koca ve Baran, 2014, s. 28). Toplumsal farklılıkların da ortadan kalkmasıyla bir kültürün kaderine terk edilmesi çok geç olmadan belgelenmesi ve tanıtılması ihtiyacını doğurmuştur. Her geçen gün yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalan Bulgaristan göçmenlerinin halk giysilerinin korunması ve belgelenmesi, özellikleri bozulmadan geleceğe taşınması önemli olmakla birlikte, konuyla ilgili detaylı bir araştırma yapılmamış olması açısından da oldukça önemlidir. Bu tür çalışmalara ağırlık verilmesi geçmişten geleceğe köprü niteliği taşıyarak maddi kültürümüzün yaşatılması açısından önem taşımaktadır.

Olumlu ve olumsuz yanları ile kaçınılmaz bir süreç olan küreselleşme maddi kültür varlıkları içerisinde yer alan giyim kuşam kültürünü de bu süreçten etkilenen kültür öğelerinden biri olarak karşımıza çıkarmaktadır. Günümüzde, büyük bir hızla aynı türde beslenen, aynı türde ve markada giyinen bir kültür yapısı hızlı bir şekilde yol alınmaktadır (Koca ve Koç, 2007, s. 805). Bu nedenle milli kültürün bir parçası olan halk giysilerinin uzman kişiler tarafından, akademik disiplin altında yapılması ile yanlış ve yanıltıcı bilgilerle bazı değerlerin kaybının önlenmesi, bilgi karışıklığına meydan verilmemesi ve kültürel değerlerin doğru olarak belgelenmesi açısından önemlidir.

Varsayımlar/Sayıtlar

Araştırma kapsamında ulaşılan giysi parçaları kadın halk giyim kuşamını oluşturan orijinal giysilerdir.

Kaynak kişiler ölçme araçlarına içten ve doğru cevaplar vermiştir.

Sınırlılıklar

1. Araştırma Edirne ili sınırlarında yaşayan Bulgaristan göçmeni kadınların ulaşılan giysi parçaları ile,
2. İzmit Balkan Kültür Evi'nde sergilenen Bulgaristan göçmeni kadınların ulaşılabilen orijinal giysi parçaları ile,
3. Araştırma Edirne ili, ilçe, köylerinde yaşayan göçmenlerden edinilen bilgiler ve görsel dökümanlar ile,
4. 2015 yılında yapılan alan araştırması sonucunda ulaşılan kadın halk giysileri ile,
5. İzmit, İstanbul Balkan Türkleri Dernekleri'nde ulaşılan göçmenlerden edinilen bilgiler ile sınırlıdır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kavramsal Çerçeve

2.1.1. Kültürel değer olarak giyim – kuşam

Kültür, insanoğlunun asırlar boyunca oluşturduğu maddi manevi birikimlerin kodlarını içeren değerler bütünüdür. ait olduğu toplumun, dil, din, edebiyat, giyim kuşam, mimari, yemek, gelenek ve görenekleri kısacası, insanoğlunun ürettiği her şeyi içinde barındırır.

Kültür, insan hayatında hem bütünleştirici hem de farklılaştırıcı bir faktördür (Abalı, 2009, s. 36). İlk insandan bu yana deneyimlerin, adet ve geleneklerin, paylaşılan mutluluk ve acı temsillerinin, ortak toplumsal bilincin, aidiyetin, iletişim kurma ve kimlik tanımlanmasında kullanılan sembollerin yaşatılmasına, nesilden nesile aktarılmasına yardımcı olmaktadır. Ekonomik, teknolojik ve siyasal gelişmeler kültürü etkisi altına aldığı günümüzde, eskiden gelenin üzerine yeni katmanlar ekleyen, yaşayan bir olgudur (Salı ve Mehmet, 2014, s.8).

Bu semboller içinde yer alan giyim-kuşamın önemli diğer boyutu da, sosyal bir olay olmasıdır. Aynı zamanda insan yaşamının en önemli görsel dilidir (Gürsoy, 2010, s. 46).

İlk doğduklarında bebekler, dinsel, cinsel, etnik, kültürel değerler doğrultusunda giydirilse de, belli bir yaştan sonra insanın kendisi de bu kimliğin pekişmesinde etkisi bulunabilir. Bunun yanında kişi, giysiyi bir takım kimliklerden sıyrılmanın aracı olarak da kullanabilmektedir. Bu nedenle giyim kuşam kuşak çatışmalarının görünür kılınmasında etkili bir semboldür (Kutlu ve Özmen, 2008, s. 305).

Türkler, tarih boyunca geniş bir coğrafi alana yayılmış, pek çok kültürle yüzyıllarca iç içe yaşamıştır. Çevresindeki kültürlerin inançlarından, görüşlerinden adetlerinden, etkilenmişler ve göçler aracılığıyla oluşan kültürel etkileşim sonucu giyim kuşam biçimlerinde çeşitlilik, farklı giyinme kültürlerinin oluşmasına, kültür değişimlerine yol açmıştır.

Giyim kuşam da örtme dışındaki görevi kişinin kültürünü yansıtmadır. Yani insan aslında üstüne başına kültürünü koyar. Her bir kültür, kendisine göre bir tarz belirleyerek bireylerine onu giydirmiştir (Abalı, 2009, s. 43). En eski kültürü üzerinde barındıran ve devamlı topluluklardan biri olan Türkler; aşağı yukarı dört bin yıllık mazileri boyunca Asya, Avrupa, Afrika kıtalarına yayılmış büyük bir millettir. Bu nedenle Türklerin giyim kültürü tarih boyunca değişim göstermiştir (Lale, 2006, s. 18).

İnsan vücudunu korumak amacı ile başlayan ve çeşitli etkenler ile biçimlenen giysiler, vücudun örtüsü, baş, süsleme ve kullanılan gereçler gibi katmanlarla oluşturulmuştur. İnsanın doğal çevresi ülkenin coğrafi konumu, ekonomik ve toplumsal yapı gibi erotik etmenlerin giyimin şekillenmesinde önemli ölçüde katkısı bulunmaktadır. Bu karmaşık görünümler ve ayrımların oluşumu dünya uygarlık tarihinin başından bu yana tüm toplumlar için geçerli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Koca, Koç ve Vural, 2007, s.797).

Bir toplumun kültürel kimliğinin belirlenmesinde, sanatsal ve kültürel miras, birinci sırada etkili rol oynar. Bunlardan; yapıldıkları dönemin yaşam biçimlerini, görüşlerini, teknik, estetik düzeylerini ve dünya görüşlerini yansıtan geleneksel el sanatları, dolayısıyla giyim kuşam kültürü bu rolde önemli bir yere sahiptir (Koç ve Pamuk, 2003, s. 243). Giyim kuşam, farklı topluluklar arasındaki kültürel sınırları belirtmek, belirginleştirmek ve koruma sembolü olduğu gibi, aynı grup içinde de özellikle dinsel ve sosyal sınırların belirgin yapı taşlarıdır. Aynı şekilde bir toplum içindeki toplumsal katmanlaşmayı da görünür kılan bir semboldür. Kırsal kesimde yaşayan insanlarla kentte yaşayan insanların ilk bakışta birbirlerinden ayırt edilmesine giyim aracılık etmektedir. Giyim kuşam hemen her kültürde etnik ve kültürel sınırların görünür kılınmasını sağlamaktadır. Bu nedenle çoğu zaman giyim kuşam, insanlar arasında birbirlerini aşağılama ve dışlamaya da neden olmaktadır (Kutlu ve Özmen, 2008, s. 307, 308).

Kültür varlıklarımızın önemli öğeleri arasında yer alan giyim, aslında bir iletişimdir, konuşma ya da yazı şeklinde değil; bu iletişime konu olan, çoğunlukla benlikle, toplumsal kimliğimizle, cinsiyet, cinsellik, toplumsal statü, yaş, vb. unsurlar

temelinde onu saran kültürel değerlerle ilgilidir (Davis, 1997, s. 211). Kültür, bir toplumda paylaşılan ortak üründen oluşur; toplum ise ortak kültürü paylaşan ve birbirleriyle etkileşimde bulunan insanlardan meydana gelir (Özkalp, 2014, s. 62).

Bir kültür karmaşık ve gelişken ise, geleneksel giyim tarzları da o ölçüde hiyerarşik ve çeşitli olarak gelişim göstermiştir. Bölgesel nitelikler kaybolmaya başladığında ise bunun yerini kent tutkusu ve modası almış geleneksel giysiler yerini günün modasına uygun giysilere bırakmıştır. Etnik gruplaşmaların parçalanması beraberinde geleneksel giysilerin güncelliğini yitirmesine yol açmıştır (Koç, 1997, s. 2).

Giyim, ulusların gelişim ya da gerilemesindeki duruma bağlı kalmasına karşın önemini hiçbir zaman kaybetmemiştir (Tezcan, 1983, s. 271). İnsanoğlunun kültürel gelişim ve yaşam sürecinin kökeninde koruma amaçlı olmasına karşın, gelişim sürecinde geniş kültürel işlevler yüklenmiş bir olgudur (Erden, 1998, s.6; Koca, Koç ve Vural, 2007, s. 796). Giyim tercihleri, insanların hem belirli bir zaman dilimine uygun görünümlere (diğer bir deyişle modaya) ilişkin güçlü normları, hem de olağan üstü bir seçenek zenginliğini barındıran kültürün belirli bir biçimini kendi amaçları doğrultusunda nasıl yorumladıklarını incelemek için eşsiz bir alan sağlar (Crane, 2000, s. 11).

Birbirine yakın topluluklar ya da ticari etkileşimi olan, akrabalık ilişkileri nedeniyle gidip geldikleri yakın topluluklar, milletleri farklı bile olsa aynı toplumda yaşadıkları için örf adet, gelenek görenekleri bir takım giysi özellikleri birbirine benzerlik gösterebilmektedir. Kültürel etkileşim de diyalog, kız alıp verme, komşuluk ilişkileri etkilidir. Bu nedenlerden dolayı giyim kuşam öğeleri birer kültürel değerdir.

İnsana ait ortak öge olarak tanımlanan ve kültürel yapının bir parçası olan giyinme kültürü ve bu kültürü oluşturan giyim tarzları, onları üreten insanları ve toplumlarını belli boyutlarda özgün kimlikleriyle tanıtmaya yarayan görsel objelerin başında yer almaktadır. Çağımızda kültürel küreselleşme yaşam tarzlarının her alanda farklılaşmasına neden olduğu gibi giyinme kültüründe de değişikliklere yol açmıştır (Koca ve Kıvılcımlar, 2014, s. 224).

Her toplumun giyim kuşamı, içinde bulunduğu toplumun kültürel yapısına göre şekillenir. Kültürel yapıyı o toplumun örf adetleri, inançları, yaşam biçimleri coğrafi koşulları yani, barındırdığı ve karşılaştıkları çeşitli kültürlerin etkileri sonucunda, bölgenin kendine özgü özelliklerini içeren geleneksel giysilere farklı bir biçim kazandırır. Giysi parçalarındaki biçim özelliğinden kumaşına, dikim tekniğinden süslemesine kadar giysilerin giyilme biçimi, sırası, kullanılan aksesuar özelliği ya da baş bağlama biçimi bir anlam ifade eder. Bu da giysilerin biçim farklılıkları ve kullanım özelliklerinin, kültürün giyime yüklediği anlamlar sonucunda ortaya çıktığını göstermektedir

Kültürün yayılma özelliği dikkate alındığında bir kültürün başka bir kültürle teması ve etkileşmesi ile kültür değişmesi meydana gelmektedir. Bu temas ister bir toplumun başka bir toplumu hakimiyeti altına alması ve kültürünü o topluma kabul ettirmeye çalışması şeklinde, isterse de iki kültürün yan yana göçler aracılığıyla kültür farklılıklarına sebep olmaktadır (Abalı, 2009, s. 38).

Bir kültürün tamamen farklılaşması ya da egemen olan diğer kültürün etkisi altına girmesi, değişimin farklı bir boyuta gelerek, bir takım değerlerin, giyim kuşam ürünlerinin yozlaşmasına neden olmuş, sadece görsel olarak giyinme biçimlerinin veya giysi parçalarının değil, kültüre özgü birçok sembol ve öğenin yok olması anlamına gelmektedir.

2.1.2. Giyim kuşam biçimleri üzerinde göç etkisi

Türk kültürü olduğu ve yayıldığı bölge itibarıyla dünyanın en eski kültürlerindedir. Komşu olduğu, çevre kültürlerini etkilemesi ve onlardan etkilenmesi nedeniyle de ayrı bir öneme sahiptir. Kültürümüzün temelleri çok eski olup, milletimizin tarih boyunca yaşamış olduğu deneyim ve göçler dolayısıyla atılmıştır. Kültürün içindeki maddi manevi yargıların oluşturduğu birikimlerden etkilenerek gelişim göstermiş, etkileşimde buldukları kültürleri hem etkilemiş hem de onlardan etkilenmişlerdir.

Tarih boyunca meydana gelen bireysel ya da kitlesel göçlerin, dünyanın bugünkü nüfus dağılımını, toplumların sosyal, siyasî, ekonomik, kültürel yapılarını ve

gelişimlerini şekillendirdiği görülmektedir. Üzerinde yaşadığımız topraklar, tarih boyunca meydana gelen göçler nedeniyle hareketli bir coğrafya özelliği taşımaktadır (Ramadan, 2016, s. 176)

Kültürel etkileşimin kökeninde göç olayı her zaman önemli bir rol oynamıştır. Bir kültür içinde yaşayan toplulukların kendi kültürleri içindeki farklı kültürlerin inançlarından, adetlerinden, hayat tarzlarından etkilenmesinden, değişimden ve çekişmelerinden hiçbir kültür kendisini koruyamaz (Gülmez, 2013, s. 9). Türklerin Anadolu'ya geldiklerinde kadınlarda başörtüsünün olmadığı belirtilirken, Anadolu Türk kadınının kara ya da renkli çarşaf ve peçeyle örtünmesi geleneğinin, Bizans'tan alınmış olabileceğine ilişkin kanıtlar ileri sürülmektedir (Tez, 2008, s. 241).

Zorunlu veya isteyerek göç edildiğinde de kendi kültürlerini gittikleri yere götürürler, fakat yaşamaya devam ettikleri toplulukta bir takım değerleri, diğer kültürün etkisiyle benzerlik gösterirken farklılık gösteren tarafları köreltebilmektedir. Dolayısıyla içinde bulunduğu kültür, farklı bir boyuta ulaşıp, değişime uğramakta, bu da yozlaşmaya sebebiyet vermektedir. Yani bir kültürün tamamen farklılaşması, egemen olan diğer kültürün altına girmesi, giyim kuşam biçimleri üzerinde göç faktörünün önemini bir kez daha gözler önüne sermektedir.

Tarihi süreç içerisinde; Türkler temas ettikleri milletler ve topluluklardan pek çok şeyi aldıkları gibi onlara da birçok yönden katkıda buldukları bilinmektedir. Bu durum, ilişki kurdukları milletlerin her türlü kültür varlığı üzerinde kendini göstermiştir (Vural vd, 2008, s. 156). Pantolon, yaşamı at sırtında geçen insanların, rahat hareket edebilmeleri için geliştirilmiş ve Asya kökenlidir. At sırtındaki binicinin bacaklarını sardığı için sürtünme sonucu yaraları önlemekteydi. Orta Asya'dan göçen kavimlerle birlikte Batı'da pantolonla tanışmıştır (Tez, 2008, s. 244). Bu durum, göç yoluyla meydana gelmiş kültürel etkileşimin önemli bir göstergesidir.

Eski Türkler göçebe hayatın gereği, hayvancılıkla uğraşmalarından dolayı Orta Asya'da daha çok deriden yapılmış rahat kıyafetleri tercih etmişlerdir. Kadınların giysileri, şalvar, cepken ve ayakkabı ile başlıklardan oluşmuştur (Arıç, 2006, s. 143).

Bu nedenle sürekli göç, savaşçı kavim olma özelliği, doğaya karşı mücadele gereği günlük yaşamları giyimlerini belirlediği görülmektedir.

Giyim biçimini, genel olarak coğrafi koşullar ve maddi temele dayalı sıcaklık, kuraklık, kum fırtınası vb gibi iklim koşulları ve gelenekler belirlemektedir (Tez, 2009, s. 227). İslam dünyasında erkek ve kadınların başı örten giyimlerini, Arap coğrafyasının insan fizyolojisini derinden etkileyen çöl, Türk halk giyiminin yok olması ve yozlaşmasında giysi parçalarının kaybolması somut etkenlerden biri olarak görülmektedir. Giysi parçalarının kullanımı sırasında bazı parçalarının kullanılmayacak (eskime, kirlenme, yırtılma, sökülme vb.) hale gelmesi ve yerine yenilerinin konulamaması durumunda, güncel giysi parçalarının kullanılması (el örgüsü yün çorap, yerine fabrikasyon çoraplar, göynek yerine hazır giyim ürünü bluz ve gömlekler, kolsuz üstlüklerin yerine hazır giyim ürünü örgü yelekler vb.) sıklıkla görülebilecek bir durumdur. Soyut ve somut pek çok etken nedeniyle zaten kullanımı azalmış olan giysilerin kültürel bir miras olarak korunmasında orijinal parçalarının farklı nedenlerle eksik olması, giysinin bütünlüğünün bozulmasına ve üretimi yapacak ustanın bulunamaması bu duruma yol açmaktadır (Koca ve Koç, 2016, s. 770).

Günümüzdeki hızlı toplumsal değişim kültürler arasında da yoğun bir etkileşim yaratmaktadır. Eğitim düzeyinin yükselmesi, kültürel etkinliklerin ve bunlara katılan bireylerin artması, kültür ve tabiat varlıklarının korunmasını kapsayan kültürel gelişim teriminin, özellikle Doğu toplumlarının gelişim düzeylerindeki önemi daha da artmaktadır (Koca ve Koç, 2007, s. 793).

Türkler, dünyanın birçok yerinde yaşamakla birlikte çoğunlukla Orta Asya, Anadolu ve Balkanlar ekseninde bulunmuşlardır. Anadolu Balkanlar eksenine, Orta Asya'dan göçler sonucunda olmuştur. Balkanlardaki insanlarla bütünleşmişler, gittikleri yerlerde geleneklerini göreneklerini, dinlerini, kültürlerini koruyarak yaşamışlar ve Balkanlara, Türklerin gelip yerleşmesiyle kültürel etkileşime olanak sağlamışlardır (Artun, 2002, s. 99,101).

Göç ve kültürel etkileşimin bir araya geldiği, sosyolojik boyutlarıyla ele alınabilecek olan bu durum, Bulgaristan'da yaşayanlarla gelenek göreneklerini, görüşlerini ve

ortak paylaştıkları birikimler sayesinde biçim kazanmış, giyim kuşam biçimleri üzerinde göç etkisiyle farklılıkları olduğu kadar benzerlikleri de görülmektedir.

2.1.3. Bulgaristan’da yaşayan Türk kadın giyim kuşamı

Türk yerleşmesinin en yoğun olduğu ve dolayısıyla kültürel etkileşimin yoğun olarak yaşandığı Bulgaristan topraklarında, beş yüz yıllık geçmişe sahip Türk kültürünü sağlam temellere dayandıran en önemli kültürel miraslarımızdan biridir. Bulgaristan Türkleri, Bulgaristan’dan Türkiye’ye göç eden etnik kimlikleri Türk olan bireylerdir.

Bulgaristan Türkleri, Tuna nehri ile Balkan sıra dağları arasında kalan topraklarda yaşayan Türklere denir. Bulgaristan’da Türklerin yaşadıkları yerlere genel olarak bakıldığında üç bölge karşımıza çıkmaktadır.

- Deliorman Bölgesi
- Dobruca Bölgesi
- Kırcaali-Rodop Bölgesi (Anonim1, s. 11).

1877-1878 Türk-Rus Savaşı bir soykırım haline dönüşünce bir milyondan fazla Türk anayurda göç etmek zorunda kalmıştır (Toğrol, 1991, s. 60). Ortaya çıkan bu göçleri Sofuoğlu (1995, s.169) İlk dönem göçler; 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı öncesi yapılan göçler, 93 muhacereti olarak geçen 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşının sebep olduğu göçler, 1912-1913 Balkan Savaşları, son dönemi ise Cumhuriyet Dönemi göçleri olarak ayırmıştır.

Balkanlarda uzun yıllar süren hakimiyetin yapıtaşı olan Bulgaristan Türkleri, zengin bir giyim kuşam kültürüne sahiptir. Bölgeden bölgeye farklılık gösteren, örf, adet, gelenek ve görenekleri yani etkileşimin oluşturduğu birikimlerin, giysi parçaları, giysi aksesuarları ve giysi giyinme şekillerine yansıdığını görmek mümkündür.

Halk giyim kuşamı çalışmanın amacına göre farklı şekillerde gruplandırılmaktadır. Kullanım şekline göre başa giyilenler, bedene giyilenler, ayağa giyilenler olarak gruplandırıldığı gibi, içe giyilenler, dışa giyilenler, üste giyilenler, ayağa giyilenler ve giyim aksesuarları şeklinde de sınıflandırılarak ele alınmıştır. Türk kadınları tarih

boyunca, dış giyimin altına doğrudan tene temas eden, iç giysileri kullanmışlardır. Kullanım yerine göre ise günlük giysiler veya ev içi giysileri, sokak giysileri, yabanlık (özel gün giysileri) olarak farklı şekillerde gruplandırılmıştır.

Oğuz (2004, s. 487) geleneksel kadın giyimlerini

1. İç giyimler; (gömlekler, yelekler(sutyen yerine giyiliyor), donlar)
2. Dış giyimler, (içlik, döşlük, üst yelege, şalvar, entari, üçetek, iki etekler, bindallı)
3. Başa giyilenler, (fes, tepelik, hotoz, ferahi)
4. Bacak ve ayağa giyilenler, (çoraplar, ayakkabılar)
5. Sokak giyimleri, (çar, çarşaf, ferace, maşlah, yeldirme, ihram) başlıkları altında incelemiştir.

Tezin araştırma kapsamı ve gereği Bulgaristan'da yaşayan Türk kadın giyim kuşamı iç giyim, dış giyim, üst giyim (sokak giyimi), başa ve ayağa giyilenler, giysi tamamlayıcıları ve aksesuarlar sistematığıyla anlatılmıştır.

İç giyim, vücudun fiziksel sağlığını koruyan, ruhsal kaygı ve endişeleri gideren, dış giyime ve vücuda iyi bir form kazandıran, doğrudan tene giyilen giysiler iç giyimleri oluşturmaktadır (Çileroğlu, 2006, s. 19). Türk halk giyiminde iç giyim genellikle gömlek/göyneke, don/iç donu/dizlik ve iç yelege gibi yöresel farklı isimlerle anılan giysilerden oluşmaktadır.

Bulgaristan göçmeni kadın ve kız çocukları elde dokunmuş pamuklu ya da ipek bürümcükten, yaka ve kol kenarları oyulu iç gömleği giymişlerdir. Bu gömlekler, düz beyaz ya da beyaz üzerine değişik renklerde ince çubuklu olarak dokunmuştur. Şehir ve kasabalarda oturanlar kısa paçalı don giymişlerdir. Yeni gelinlerin iç çamaşırları ise hesap işi, dantelli ya da beyaz işle süslenmiştir (Uzelli, 1990, s. 62). Türk halk giyiminin önemli bir parçası olan şalvar, bürümcük gömleğin altına ten üzerine giyilen alt beden giysisidir. Koçu (2015, s. 99) şalvarı; “ *vücudu belden aşağı topuklara kadar örten ve bacaklar için iki parçası bulunan ve ten üzerine giyilen iç çamaşırı*” olarak tanımlar.

Dış giyim, iç giysiler üzerine ve genellikle ev içinde giyilen giysilerdir. Dış giyimi entari, yelek, cepken, ceket, şalvar, bindallı gibi giysi parçaları oluşturmaktadır. Kullanım biçimlerine göre farklılık gösteren bu giysiler; şalvar üzerine göynek ve ceket giyilebildiği gibi, ceket, cepken ya da yelek üzerine değil, göynek üzerine de giyilebilmektedir. Günlük yaşamda; ev içinde, tarlada çalışırken, ev ziyaretlerinde, bayram düğün gibi özel günlerinde giydikleri giysileri kapsamaktadır.

Koç ve Koca, (2016, s. 759), gelenekli toplumlarda, bedene giyilen giysi katmanları, süsleme unsurlarının, renkler ve biçimlerin, bireysel değil toplumsal çizgiler olduğunu belirterek, her bir obje veya davranış biçiminin bir anlamı olduğunu düşünülmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu durumda, Türk halk giyiminin en karakteristik özelliği olan katlı giyim geleneğinin Bulgaristan göçmenlerinde de değişmeden sürdürüldüğünü söylemek doğru bir yaklaşımdır.

Şalvar ve gömlek, en eski kadın kıyafetidir. İç giyim olarak şalvar ve gömlek, hem erkeklerin hem de kadınların giydiği bir kıyafettir. Aralarındaki fark biçim ve el işçiliği açısından (Abalı, 2009, s.182). Bulgaristan göçmeni kadınlarında şalvar, giyildiğinde sağladığı rahatlık açısından, günümüzde köy ve kırsal kesimde, günlük hayatta vazgeçilmeyen bir giysi olarak kullanımı devam etmektedir.

Bulgaristan Türkleri'nin günlük giyimlerinde, şehir ve kasabadakiler yazın basma, poplin, kışın pazen ya da divitin elbise giymişler, biçimleri genellikle belden kesik büzgülü, önü beline kadar düğmeli, bebe ya da erkek yakalı etek boylarını ise uzun kullanmışlardır. Köylerde, halk arasında “don” olan basma ya da divitinden dikilmiş, beli uçkurlu şalvar ve üzerine aynı kumaştan uzun kollu gömlek giyilmiş, gömleğin etek uçları şalvarın içine sokularak kullanılmıştır. Bazıları ise şalvarın üzerine boyu diz altına inen elbiseler giymişlerdir (Uzelli, 1990, s.56).

Yabanlık olarak, düğün, bayram, ev ziyareti, hıdrellez gibi özel günlerde giyilen bu grup giysiler kadife ve ipekli ağır kumaşlardan yapılır. Yabanlık giyimin en önemli özelliği, şalvar ile göyneğin ya da şalvar ile yeleğin aynı kumaştan yapılmış olması ve bir takım oluşturmasıdır. Bulgaristan göçmenlerinde bu üçlü takım giysiye “şip” denilmektedir (Görgünay, 2008, s. 233).

Üst giyim (sokak giyimi), ev giyimi; gömlek, yelek, cepken ceket, şalvar gibi giysilerin üzerine giydikleri üst giysilerdir. Bulgaristan göçmeni kadınları, Türk halk giyinme kültüründe olduğu gibi sokak giysisi olarak, ferace, bürgü/çarşaf, başlarına tülbent kullanmışlardır.

Bürgü/çarşaf, beli büzgülü yere kadar inen siyah renkte etek ve pelerin formunda çene altından bağlanan, omuzlardan bele kadar inen iki giysi parçasından oluşmaktadır (Uzelli, 1990, s.58). Çarşaf, ilk zamanlarda baştan yere kadar uzanan kolsuz, tek parçalı giysi türüken, Meşrutiyetten sonra değişime uğrayarak, başı ve omuzu örterek bele kadar uzanan bir pelerin ve ayak bileklerine kadar uzanan etekliği ile iki parçalı giyim şekli olarak karşımıza çıkmaktadır (Abalı, 2009, s.184).

Koçu (1967, s. 108, 240) Ferace, bir pelerinle süslenmiş ve uzun kollu zarafeti olmayan, omuzlardan ayaklara kadar büyük bir manto gibi inen bir çeşit cüppe olduğunu, ipek, çuha gibi kumaşlardan yapılan bu giysiyi yaz kış kullandıklarını belirtmiştir. Yaşamak için sokakta ferace giydikleri zaman yüzlerine tutturdıkları ince beyaz tülbentten örtü olarak kullanıldığını aktarmıştır. Biri yukarıdan öbürü aşağıdan gelerek gözlerin önünde bir aralık bırakılan iki parçadır.

Bulgaristan Türk kadınları gibi Türk halk giyim kuşamında da başları örtülü, alta şalvar, entari ve üste ferace giyilmiştir. Türk kadını tesettür simgesi olan ferace olmadan sokağa çıkamaz. Ancak Türkiye’de gerçekleşen Atatürk devrimleri, Bulgaristan Türklerini de etkilemiş olup, kılık kıyafette değişimler başlatmıştır (Gülmen, 2011, s. 164).

1958 yılında Komünist yönetimin yapmış olduğu kılık kıyafet değişikliği istenmeyen olaylara sebep olmuş, kadın kılık kıyafetlerindeki değişiklik o kadar kolay olmamıştır. Komünist rejim, feraceleri zorla toplatmak için kampanya başlatmıştır. Şalvarlar da bu yasaklar listesine alınıp, bazı yetkililer tarafından kadınların, şalvarlarının alt kısmını makasla keserek, etek haline getirmesi gibi olaylar yaşanmıştır. Baskılar sonucu ferace eski adını kaybetmişse de, pardösü benzeri bir isimle yerini almıştır (Gülmen, 2011, s. 123).

Başa ve ayağa giyilenler, dikdörtgen ya da kare formda, el dokuması, küçük kareli, çift dar veya geniş çizgili kenarları yollu, püsküllü süsleme detaylarıyla çeşitlilik gösteren evde sokağa çıkarken, düğün, bayram gibi özel günlerde, misafirlğe giderken, kırdı çalışırken başı örtmek için *başörtü/peştamal/tülbent* (Anonim 2) genç kızlarda *mendil* adı verilen örtü kullanılmıştır (Anonim 1). Ayaklarına deriden çarık, yemeni, elde şişle örülmüş yünden çoraplar kullanmışlardır (K.K.2). Halk arasında “çetik” olarak bilinen desenli yün örme terlik giymişlerdir (Uzelli, 1990, s. 57).

Resim 2.1. Çarık-yemeni-gelin çorabı (Murtaza, 2016, s:356)

Kadınlar saçlarını iki örgü yaparak arkaya topuz şeklinde toplarlardı. Üzerine kenarları oyalı başörtü, iki ucu tepede bağlanıp arkada kalan üçgen parça içeri doğru sokuluyordu Buna halk arasında “sokma baş” denilirdi (Uzelli, 1990, s. 56).

Giysi tamamlayıcıları ve aksesuarlar, giysi tamamlayıcıları, giysiyle birlikte kullanılan giysiyi anlamlandıran, yakalık, fıtı/önlük, kemer, kuşak, yağlık, uçkur, peşkir gibi parçalardan oluşmaktadır.

Süs ve takı kullanma, ilk çağlarda bir inanca dayalı olarak veya süslenme gereksinimi nedeniyle ortaya çıkmış ve gelenekselleşerek günümüze kadar gelmiştir. Her topluluk kendi örf, adet, görenekleri doğrultusunda yaşadıkları coğrafi çevreden temin edebildikleri doğal malzemelerle tasarladıkları takılar geleneklerle bütünleşip, sembolik anlamlar yüklenerek günümüze ulaşmışlardır (Artun, 2008, s.72).

Türk toplumlarında uzun ve örgülü saç geleneğinin yaygın olduğu ve yakın geçmişe kadar devam ettiği, hatta günümüzde geleneksel giyimlerini sürdürmeye çalışan

birçok yörede halen bu geleneğin sürdürüldüğü bilinmektedir. Genç kız ve gelinlerin, çok sayıda örülmüş, bu ince örgülerine **belik/pelik** denildiği kaynaklarda yer almaktadır. “Saç örgüsü Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde “belik”, “saç bölüğü”, “örün” adlarıyla karşımıza çıkmaktadır (Şen, 2004, s. 37).

Resim 2.2. Bulgaristan göçmenlerinde eskiden kesilmiş saçlardan belik (Görgünay, 2008, s. 367)

2.2. İlgili Araştırmalar

Yapılan literatür taramasında, Edirne ilinde yaşayan Bulgaristan Göçmeni Kadınların Halk Giyim Kuşam Özelliklerini konu alan bir çalışmanın yapılmadığı, Bulgaristan ve Türk geleneksel giysi yapılarının karşılaştırmalarıyla ilgili ve Türkiye'nin farklı il ve yörelerinin geleneksel giysileriyle ilgili çalışmaların yapıldığı tespit edilmiştir. Taramalar sonucunda konu ile ilgili olan çalışmalar aşağıda alfabetik sıraya göre özetlenmiştir.

Berk (2006), ‘Seçilmiş Örneklerden Bulgaristan ve Türk Geleneksel Giysi Yapılarının ve Kumaşlarının Karşılaştırılması’ konulu çalışmada, tarihsel süreç izlenmiş, Bulgar ve Türk geleneksel giysileri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Türk ve Bulgar giyiminin 19. yüzyıldan günümüze kadar görüntüsü genel bir

biçimde ele alındıktan sonra, benzer giysi parçaları ile ilgili bilgi verilerek ve kumaş özellikleri üzerinde durulmuştur.

İpekli (2000), İstanbul İli Bayrampaşa İlçesi Yugoslav Göçmenleri Geleneksel Kadın Giysileri ve Çağdaş Tasarımlar konulu araştırmada, ulaşılabilen 17 adet geleneksel giysi kumaş ve astar çeşitleri, dikiş özellikleri, süsleme teknikleri ve renkleri yönünden incelenmesi sonucunda esin kaynağı oluşturularak hikaye panosu çalışılmıştır. 30 adet özgün tasarımdan dikimi yapılacak 3 model tespit edilmiştir.

Koca (2000), 'İçel İli Tarsus Tahtacılar Geleneksel Kadın Giysileri ve Çağdaş Tasarımlar' konulu sanatta yüksek lisans tezinde ulaşılan geleneksel kadın giysilerinin model, kumaş, renk, dikim ve süsleme özelliklerini içeren gözlem formu uygulanmış, bu özellikler esin kaynağı alınarak 30 adet özgün model çizilmiştir. Modellerin arasından 3 adet model tespit edilmiş, üç modelden beşer tane geliştirme yapılarak, geliştirilen her modelden yapılacak bir tanesi maliyeti, işlevselliği göz önünde bulundurularak seçilmiş, şablon hazırlanmış, pastal serim planı yapılmıştır.

Morkoç (2018), 'İzmir'de yaşayan Balkan Türkler ve Müslümanlarının (Arnavutluk, Bulgaristan, Kosova, Makedonya, Yunanistan) Geçiş Dönemleri Üzerine Bir İnceleme' konulu yüksek lisans tezinde, Balkan Türkleri ve Müslümanlarının doğum, sünnet, evlenme ve ölüm ile ilgili yapmış oldukları uygulamalarını inceleyerek, İzmir'de, 11 ilçeye bağlı 20 köyde alan araştırması yapılmış, 100 kaynak kişi ile 'yönlendirilmiş görüşme yöntemi' kullanılarak veriler elde edilmeye çalışılmıştır.

Pamuk (2001), 'Muğla İli Milas İlçesi Çomak Dağ Köyleri Geleneksel Kadın Giysileri ve Çağdaş Tasarımlar' konulu çalışmada, ulaşılan geleneksel kadın giysileri, inceleme formuna uygun olarak incelenerek, kalıp ve teknik çizimleri oluşturulmuştur. İnceleme formları, kalıp ve teknik çizimlerden esinlenerek hikaye panosu hazırlanmış ve 30 adet model hazırlanmıştır. Bu çizimlerden 5 adedi uygulama modeli olarak seçilmiştir. Seçilen modellerin kalıpları hazırlanmış, deneme modelleri oluşturulup, kalıpların şablonları pastal serim planı ve proses analizleri hazırlanmıştır.

Saatçioğlu (2017), ‘1923 mübadelesinde Yunanistan’a gç edenlerin giyim-kuşam özellikleri’ konulu doktora tezinde Türkiye’den göç eden Ortodoks-Rum etnik grupların giyim-kuşam özellikleri incelenmiştir. Zorunlu göçe tabi tutulmuş göçmen grupların, gç öncesi ve gç sonrası giyim-kuşam özellikleri betimsel araştırma yöntemiyle belirlenmeye çalışılmıştır. Göçmen gruplara ait ulaşılabilen 196 adet fotoğraf, 19 adet giysi örnekleri incelenmiş, kaynak kişilerle yapılan görüşmeler doğrultusunda giyim-kuşam özellikleri ortaya konulmuştur.

Uzelli (1990), ‘Bulgaristan Türklerinde gelenek, görenek ve giyim kuşam’ konulu yüksek lisans tezinde Bulgar ve Türk gelenek ve göreneklerini, Bulgaristan’da Türk azınlığın, Türkiye ile yakın ilişkisi olan bir kültüre sahip olduklarını, gelenek, görenek ve giyim kuşamlarında benzerlik olduğunu ortaya koymaya çalışmıştır.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Edirne ilinde yaşayan Bulgaristan göçmeni kadınların halk giyim kuşamlarının belgelenmesi ve tasarım özellikleri açısından incelenmesinin amaçlandığı betimsel araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, “*geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır*” (Karasar, 2006, s. 77).

Araştırma iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Bulgaristan göçmeni kadınların halk giyim kuşamlarının tasarım özellikleri, ikinci bölümde ise Bulgaristan göçmeni kadınların halk giysilerinin günümüzdeki durumu ve kullanımına ilişkin görüşleri belirlenmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Edirne ilinde yaşayan Bulgaristan göçmeni kadın giyim kuşamının tasarım özellikleri açısından incelenmesinin ve halk giysilerinin günümüzdeki durumu ve kullanımına ilişkin Bulgaristan göçmeni kadınların görüşlerinin belirlenmesinin amaçlandığı, iki bölümden oluşan araştırmanın evrenini Türkiye’de yaşayan Bulgaristan göçmeni kadınlar ve giyim kuşamları oluşturmaktadır. Araştırmanın iki ayrı örnekleme mevcuttur. Edirne ilinde yaşayan Bulgaristan göçmeni kadın giyim kuşamının tasarım özellikleri açısından incelenmesinin amaçlandığı ilk bölümün örneklemini, Edirne ili sınırları içinde yaşayan Bulgaristan göçmeni kadınlar ve ulaşılan giyim kuşam örnekleri ile İzmit Balkan Kültür Evi’nde sergilenen özel gün giysilerinden oluşan 67 adet giysi parçası oluşturmaktadır. Halk giysilerinin günümüzdeki durumu ve kullanımına ilişkin Bulgaristan göçmeni kadınların görüşlerinin belirlenmesinin amaçlandığı ikinci bölümün örneklemini ise İstanbul Güneşli Balkan Türkleri Dayanışma Derneği, Tekirdağ ve Edirne’de ailesi ya da kendisi Bulgaristan’dan göç etmiş 61 kadın oluşturmaktadır.

2015 yılında yapılan alan araştırması sonucunda göç ve benzeri nedenlerle giysi parçalarının kaybolduğu ve yok olduğu, günümüze ulaşmış örneklerin ise az sayıda

olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle, araştırma sırasında edinilen bilgiler ve yönlendirmeler doğrultusunda İzmit Balkan Kültür Evi'nde sergilenen özel gün giysileri araştırma kapsamına dahil edilmiştir.

Edirne ili, ilçe ve köylerinde Bulgaristan göçmenlerinin yaşadığı yöreler tespit edilerek alan araştırması yapılmıştır. Araştırmanın katılımcıları kartopu örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Bu konuda en çok bilgi sahibi kimler olabilir? Bu konu ile ilgili kim veya kimlerle görüşmemi önerirsiniz? (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.139) sorularıyla başlayan süreçte elde edilen isimler tıpkı bir kartopu gibi büyüyerek devam etmiştir. Bu doğrultuda, Edirne Merkez, Uzunköprü ilçesi Çiftlik, Kırkavak, Bayramlı, Süleymaniye, Küçük Danişment, Yağmurca, Balabankoru, Yeniköy ve Çöpköy'de alan araştırması yapılmış ve örnekleme oluşturan giysi parçalarına ulaşılmıştır. Bulgaristan göçmenlerinin çoğunlukta yaşadığı Meriç ilçesi Küplü ve Subaşı köylerinde ise yöre halkı bilgilerini paylaşmak ve giysilerinin fotoğraf çekimine izin vermek istemediği için herhangi veriye ulaşılamamıştır. Ulaşılan 67 Adet giysi parçası araştırmanın materyalini oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Teknikleri

Araştırma verilerinin toplanmasında konu ile ilgili literatür taraması yapılarak kitap, makale, dergi ve online kaynaklar incelenmiş, uzman görüşleri doğrultusunda ölçme araçları hazırlanmıştır.

İki bölümden oluşan araştırmanın birinci bölümünün verilerini toplamak için; kaynak kişilerle görüşmelerde kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu (EK1) ve ulaşılan halk giysilerinin incelenmesi için, gözlem formu, (giysi inceleme formu) (EK2) hazırlanmıştır. Giysi inceleme formu doğrultusunda giysi parçalarının ön, arka ve detay fotoğrafları çekilmiş, biçim, malzeme, dikim ve süsleme özellikleri incelenmiş, biçimsel çizimleri yapılmıştır. Ulaşılan göçmen kadın giysileri günlük giyim, özel gün giyimi ve sokak giyimi ana başlıkları altında sınıflandırılarak, kaynak kişilerle yapılan görüşmelerden elde edilen giysilerin tasarım, malzeme ve kullanım özelliklerine yönelik bilgiler doğrultusunda yorumlanmıştır.

Araştırmanın ikinci bölümünde; Bulgaristan göçmen kadınlarının halk giysilerinin günümüzdeki durumu ve kullanımına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla, üç bölümden oluşan ölçme aracı hazırlanmıştır (EK3). Ölçme aracının ilk bölümünde demografik özellikler, ikinci bölümünde göçmen kadınların halk giysilerini kullanım durumu, üçüncü bölümünde göçmen kadınların halk giysilerinin kullanımına ilişkin görüşlerine yönelik beşli likert tipi sorular yer almaktadır. Ölçme aracı, İstanbul Güneşli Balkan Türkleri Dayanışma Derneği, Tekirdağ ve Edirne’de ailesi ya da kendisi Bulgaristan’dan göç etmiş 61 kadına uygulanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi

Araştırmanın ilk bölümünde; Halk giysileri günlük giyim, özel gün giyimi ve sokak giyimi ana başlıkları altında; iç giysiler, dış giysiler, üst giysiler, özel gün giysileri, gelin giysileri olarak sınıflandırılmıştır. Alan araştırması sonucunda ulaşılan 67adet giysi parçası alt amaçlar doğrultusunda, kumaş, renk, desen, dikim ve süsleme özellikleri açısından incelenmiş, biçimsel çizimleri yapılmış ve kaynak kişilerden elde edilen bilgiler doğrultusunda açıklanarak yorumlanmıştır.

Araştırmanın ikinci bölümünde, Bulgaristan göçmeni kadınların halk giysilerinin günümüzdeki durumu ve kullanımına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla hazırlanan ölçme aracıyla elde edilen verilerin, SPSS 22 paket programı ile istatistiksel analizleri yapılarak yorumlanmıştır. Örneklem grubunun yaş ve eğitim düzeyleri ile halk giysilerini kullanma durumları ve kullanımına ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla ki kare testi uygulanarak veriler $p < 0,5$ anlamlılık düzeyinde analiz yapılmıştır.

4. BULGULAR VE YORUM

4.1. Bulgaristan Göçmeni Kadın Halk Giyim Kuşamı

Bulgaristan Türkleri; 1877-1878 Türk-Rus Savaşı, 1912-1913 Balkan Savaşları, 1914-1918 Birinci Dünya Savaşı ve 1939-1945 İkinci Dünya Savaşı olmak üzere dört büyük savaşı ve bu savaş hallerinin önce ve sonra getirdiği her türlü olağanüstü durumları yaşamış bir halktır (Toğrol, 1991, s. 57). Araştırma kapsamında yapılan saha çalışmasında Edirne ili, ilçe ve köylerinde yapılan Bulgaristan göçmeni kadınların geleneksel giyim kuşamlarını günlük yaşamlarında kullanmadıkları, ancak özel gün ve gecelerde bu giysileri kullandıkları, hatta birbirlerine kullanmak üzere ödünç verdikleri gözlenmiştir. Kaynak kişilerle yapılan görüşmelerde; çocukları ve yeni nesil tarafından demode görüldüğü için giysilerin genellikle yakılarak yok edildiğinin belirtilmesi, kültürel miras açısından kaygı verici bir durum olarak yorumlanmaktadır.

Geleneklerine bağlılıklarından dolayı giysilerini günümüze taşıyan kişilerin, bu giysileri sandıklarında saklayan yaşlı kadınlar olduğu görülmüştür. Kültürel bilinçten ziyade son yıllarda moda haline dönüşen nostaljik amaçlı bu giysilerin kullanılması, hıdrellezi karşılama, uğurlama, sünnet düğünleri gibi özel törenlerde yaygınlaşmış olduğu ve sandıklardaki giysilerin ödünç olarak alınıp giyildiği gözlenmiştir.

Tezin araştırma kapsamı gereği Bulgaristan'da yaşayan Türk kadın giyim kuşamı, günlük giyim, özel gün giyimi ve sokak giyimi ana başlıkları altında; bedene giyilme şekline göre; iç giyim dış giyim, üst giyim başa ve ayağa giyilenler, giysi tamamlayıcıları ve aksesuarlar olarak ele alınarak incelenmiş ve aşağıda sunulmuştur.

4.2. Günlük Giyim Kuşam

Bulgaristan göçmeni kadınların günlük giyim kuşamları içe giyilen iç giyim ve üzerine giyilen dış giyimi oluşturan giysilerden oluşmaktadır.

4.2.1. İç giyim

Dış giysilerin içine ten üzerine giyilen giysilerin tümü iç giyim olarak adlandırılır. Edirne ili ve yöresinde yapılan araştırma sonucunda, aşağıda yer alan iç giysi örneklerine ulaşılmıştır. İç giyimleri, üste giyilen gömlek/ göynek/ anteri/ frenek/ bürüncük, alta giyilen don/potur, gibi yaşadıkları bölgelere göre farklı isimlerle adlandırıldığı kaynak kişilerle yapılan görüşmeler sonucu tespit edilmiştir. İç giyimleri oluşturan bu parçalar, aynı zamanda gece yatarken de kullanılmıştır (K.K.3).

Resim 4.1. Bulgaristan göçmeni kadın iç giyimi ön görünüm

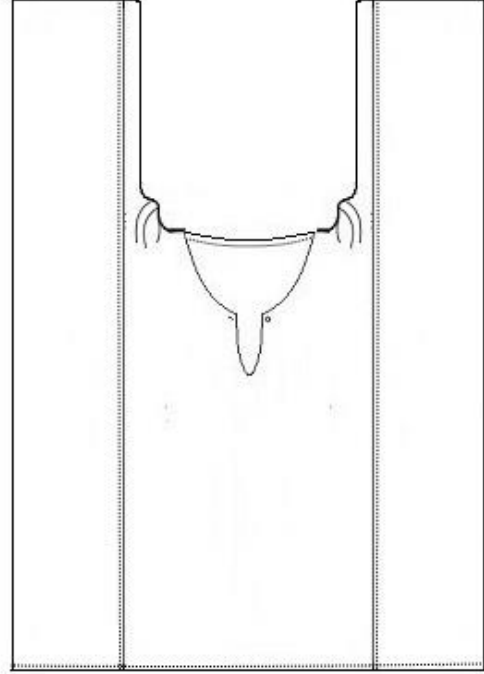
Resim 4.2. Bulgaristan göçmeni kadın iç giyimi arka görünüm

Resim 4.1'e ait görselde üstte göynek, alta potur giyildiği, poturun belini uçkurla toplayarak, ayaklarına yün çorap giydikleri görülmektedir. Türk halk giyiminde

olduğu gibi Bulgaristan Türkleri'nde de iç giyim, göynek ve potur gibi iki parçadan oluşmaktadış.

Resim 4.3. Bulgaristan göçmeni kadın i giyimi-göynek

şekil 4.1. Göynek biçimsel çizimi

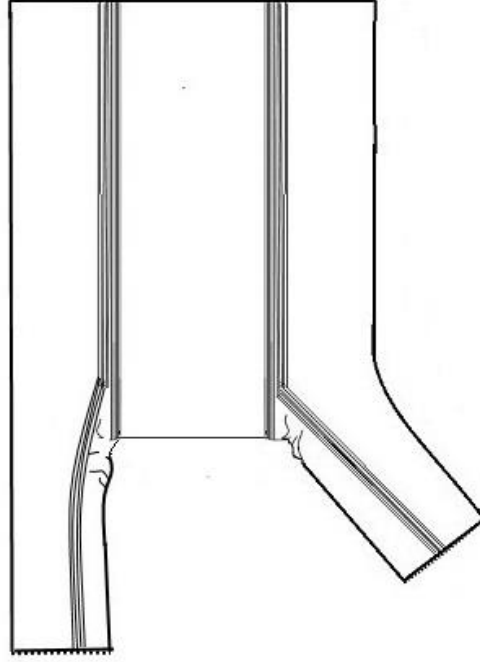
Küçük Danişment köyünde ulaşılan göyneğin 1940'lı yıllarda kullanıldığı bilgisine ulaşılmıştır. Göyneğin yöresel adı "frenek"tir. El dokuma tezgahlarında dokunan pamuklu dokumadan üretilmiş olan göyneğin boyu kalçaya kadar uzanmaktadır. Peşle bütünleşen kol formuna sahip olan göyneğin, bedeninin iki yanında bulunan peş parçaları, kol altından kol ağzına kadar düz olarak uzanarak iki parçalı kol görünümü vermektedir. Vural vd., (2006, s. 346), peşle bütünleşen kollar adıyla grupladıkları bu kol formlarını, bedene rahatlık sağlamak amacıyla kullanılan yan peşlerin, kol alt dikişi boyunca kol ağzına kadar devam ederek, kol hareketlerinin de rahat şekilde yapılmasını sağladığını belirtmektedirler. Normal duruş pozisyonunda kol altında toplanarak rahatlık sağlayan peş parçası, kolun uzanabileceği en üst noktada bile açılarak hareketi kısıtlamaz. Bu tür giysilerde kol, yan dikiş doğrultusunda (tam doğru oluşturacak şekilde) açılır.

Pamuklu dokumadan üretilmiş olan göynek, boyun çevresine göre daha geniş oyulmuş yuvarlak yakalı olup, n ortasında yaka yırtmacı bulunmaktadır. Yaka ve

yırtmaç kenarları içe doğru bükülerek elde çırpma dikişi yapılmıştır. Bedenin parçaları makine dikişi ile birleştirilmiştir. Yaka yırtmacının yaka oyuntusu ile birleştiği ucunda tek örme birit düğme ile kapaması sağlanmaktadır. Göyneğin oldukça sade ve düz olduğu görülmektedir.

Resim 4.4. Bulgaristan göçmeni kadın iç giyimi-
potur

Şekil 4.2. Potur biçimsel çizimi

Şekil 4.2’de görülen potur, yakası açılmamış göyneğin alt bedene giyilerek ve beline uçkur geçirilerek kullanılmış biçimidir. Peşle bütünleşen kol formunun düz olarak açılması göyneğin kollarının paça işlevi görmesini sağlamaktadır. El tezgâhlarında dokunmuş dar enli pamuklu dokumaların kenarlarındaki kırmızı çizgiler, aynı zamanda potura süsleme özelliği kazandırmıştır. Giysinin tüm parçaları elde çırpma dikişi ile birleştirilmiştir. Kol ağzı ve etek ucu kırmızı renkli iplikle elde çırpma dikişi ile temizlenmiştir.

Türk halk giyim kuşam kültüründe yer alan el tezgâhlarında eni dar olarak dokunan bürümcük kumaşın, kumaş israfı olmadan daha verimli ve daha fonksiyonel kullanılabilmesi için yakası açılmadık göynekler yapılmıştır. Gömlek ve şalvar olarak iki amaçlı kullanılabilen göyneklerin yaka kısmı kişinin kullanım amacına göre açılır. Örneğin, bir kişi dokumayı “iç donu” olarak kullanacaksa, yaka kısmı

donun ağ kısmını, kolları ise donun paçalarını oluşturacak şekilde gömleği ters çevirerek kullanmakta, göyneğin etek ucu iç donunun belini oluşturacağı için beldeki bolluğu uçkurla toplamaktadır (Koca ve Vural, 2013, s.279).

Resim 4.5. Kol ağzı detay görünüm

Koca ve Vural (2013, s. 280) göynekler ile ilgili çalışmalarında, gömlek ve şalvar olarak iki amaçlı kullanılabilen yakası açılmadık göyneklerin yaygın kullanımına dikkat çekmişlerdir. Ayrıca keten, pamuk ve ipek ipliğın karışımı olarak dokunan bürümcük kumaşın, iç giyimde kullanılması giysi fizyolojisi açısından önem taşıdığını belirtmiş, ketenin hava geçirgenliği, pamuğun ter emici özelliği, ipeğin hafifliği ile birleşerek sağlıklı bir kumaş türü oluşturmaya vurgu yapmışlardır.

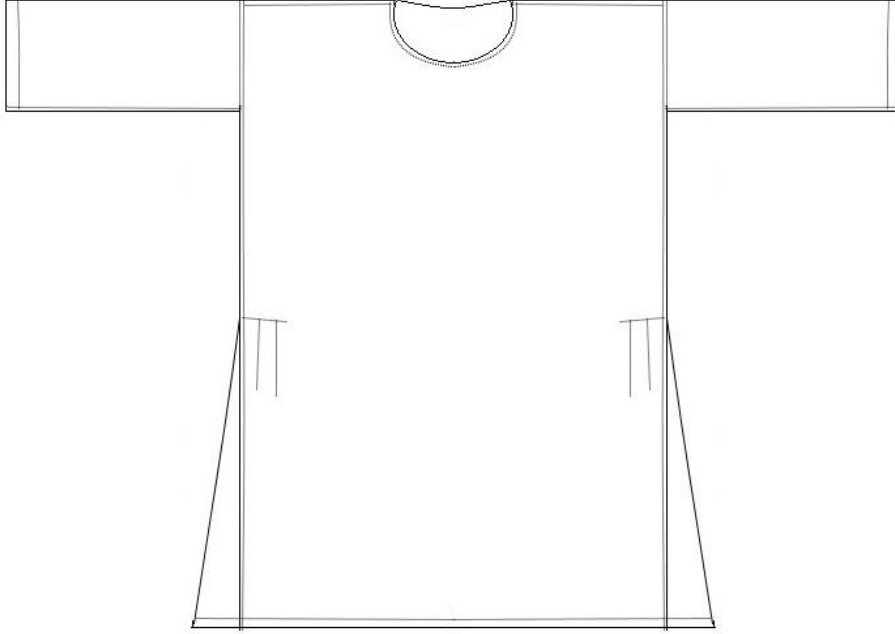
Resim 4.6. Paskalı uzun gömlek

Resim 4.7. Paskalı uzun gömlek pili detay görünüm

Küçük Danişment köyünde ulaşılan, ismini yanlarındaki pilili özelliğinden alan halk arasında paskalı gömlek olarak bilinen iç giyimin, uzun kollu (Resim 4.3) ve kısa kollu (Resim 4.4) iki çeşidi bulunmaktadır.

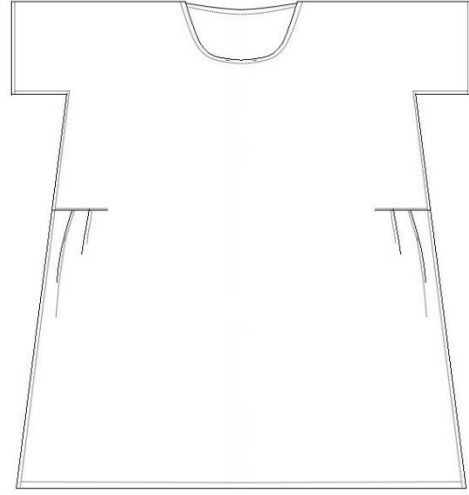

Şekil 4.3. Uzun kollu paskalı gömlek biçimsel çizimi

Şekil 4.3'teki uzun kollu paskalı gömlek, sıfır yakalı, düşük omuzlu, bel hattında iki yanda da pili detayları olan dizin altında gece yatarken de kullanılan giysi parçasıdır. Yanlardaki pililer sayesinde bel hattından etek ucuna doğru genişlemesi giysiye rahat bir form kazandırmıştır. Yeşil renkte patiska kumaştan üretilmiş giysinin parçaları makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiş, omuz, kol çevresi ve yan dikişleri gaze dikişiyle bastırılmıştır.

Resim 4.8. Kısa kollu paskalı gömlek

Şekil 4.4. Kısa kollu paskalı gömlek biçimsel çizimi

Şekil 4.4'teki kısa kollu gömleğin uzun kollu çeşidi ile (Şekil 4.3) benzerliği net bir şekilde görülmektedir. Çöpköy'de ulaşılan, kısa kollu, omuzları dikişsiz, dizin üzerinde kullanılan paskalı gömleğin, daha çok yazın tercih ettikleri kaynak kişiler tarafından belirtilmiştir. Pembe renk patiska kumaştan kol altı ve yanlardan makine dikişi ile birleştirilmiş, pili ve birleştirme hatlarının üzerlerine gaze dikişi yapılmıştır. Süslemesiz, sade bir giysi olan gömleğin gündelik giyilen iç giysi olduğu düşünülmektedir.

Uzelli (1990, s. 62) Bulgaristan Türkleri'nde Gelenek Görenek" isimli çalışmasında gece giyimi için: "Kadın ve kız çocukların dokuma ya da pazen kumaştan uzun gecelikler giyerlerdi. Dokuma geceliklerin yaka ve kol kenarları işlemeli olurdu. Gündelik gecelikler basit ve süssüz olurdu" şeklinde açıklaması bu düşüncüyü desteklemektedir.

4.2.2. Dış giyim

Genellikle ev içerisinde günlük yaşamda kullanılan, tarlada iş yaparken, giysilerin üzerine giyilen giysilerdir. Kadınların günlük giyim kuşamlarını, tarlada ve evde daha rahat hareket edebilmelerini sağlayan sade ve daha bol formları oluşturmaktadır. Dış giysi parçaları, üst bedene giyilen göynek, alt bedene giyilen don/şalvar adı verilen iki parçadan oluşmaktadır. Bu giysilerin tamamlayıcısı olarak başta oyalı yazma/başörtü/çember, belde kuşak ve önlük kullanılmakta, ayağa ise,

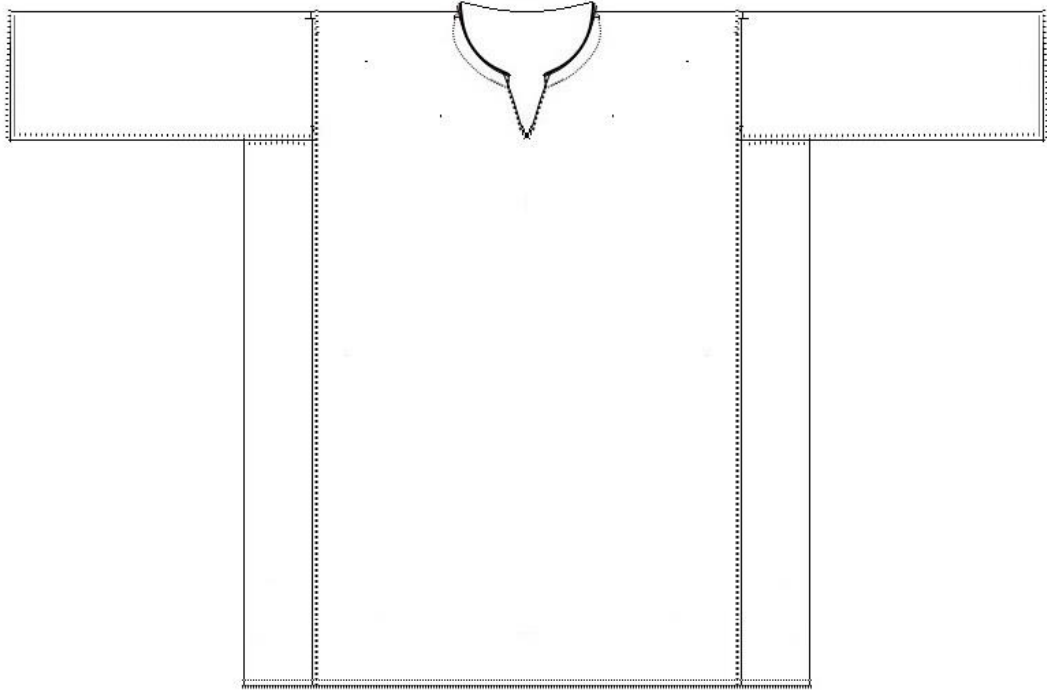
yünden elde örülmüş çorap giyilmektedir. Edirne ili ve yöresinde yapılan araştırma sonucunda aşağıda yer alan dış giysi örneklerine ulaşılmıştır.

Resim 4.9. Bulgaristan göçmeni dış giyimi ön görünüm

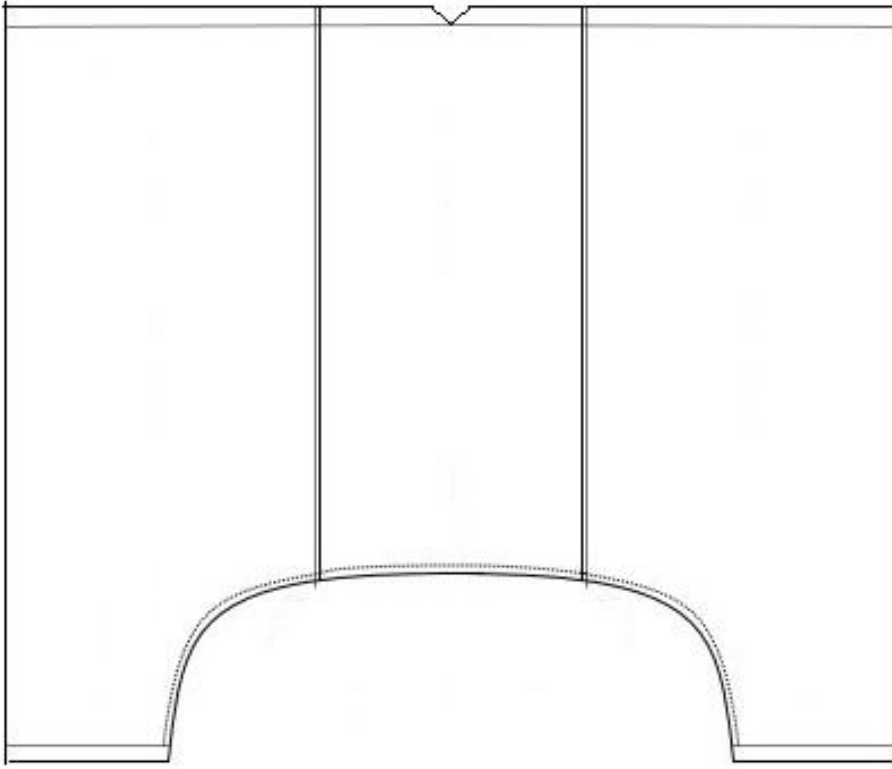
Resim 4.10. Bulgaristan göçmeni dış giyimi arka görünüm

Resim 4.9 ve 4.10'da Çöpköy'de ulaşılan giyim kuşam örneği, kadınların gündelik hayatta, ev ve tarlada çalışırken kullandıkları; dış giyimi oluşturan alt bedende şalvar, üst bedende göynekten oluşmaktadır. Dış giyimin tamamlayıcı parçaları ise şalvarın üzerinde bele sarılan kuşak ve önlüktür. Kuşağın sarkan uçlarında ve önlüğün kısa iki kenarında muşabak tekniği ile süsleme detayları dikkat çekmektedir. Kaynak kişilerin verdiği bilgilere göre çember olarak adlandırılan başörtüsünü, genç kız ve yeni evli kadınlar, Resim 4.9 ve 4.10'da görüldüğü gibi, çemberin iki ucunu kulak arkasından geçirerek baş üzerinde düğümleyecek şekilde bağlamaktadırlar (K.K.5).

Şekil 4.5. Dış giyim-göyneck biçimsel çizimi

Şekil 4.5'teki pamuklu kumaştan üretilmiş göyneğin, yöresel adı “anteri” dir. 2,5 cm yükseklikte hakim yakası ve ön ortasında derin olmayan yaka yırtmacı olan göyneğin, omuzları dikişsizdir. Bedeni genişletmek amacıyla yanlara dikdörtgen peş parçaları yerleştirilmiştir. Bol ve düz kolu bedene dik olarak yerleştirilerek bedendeki yan peşlerle birleşmiş ve kare görünümü oluşturmuştur. Oldukça sade görümlü göyneğin yaka yırtmacında çırpma dikiş tekniği uygulanırken, kol ağzı beyaz iplikten tığ oyası yapılarak temizlenirken aynı zamanda süslenmiştir. Kadınların iç giysilerinde olduğu gibi gündelik giydikleri dış giysilerinin de sade ve süslemesiz olduğu görülmektedir.

Şekil 4.6. Dış giyim-şalvar biçimsel çizimi

Şekil 4.6’da ki emprime kumaştan, beli lastik yardımıyla büzülmüş şalvarın, yanları kumaş katı olan paçaları düz ve bol kesime sahiptir. Ön ve arka ortasında iki paça arasına yerleştirilmiş şalvarın genişliğini sağlayan dikdörtgen ağ parçası bulunmaktadır. Boyu ayak bileğine kadar uzanan giysi düşük ağılı şalvarlar grubuna girmektedir. Belin ön ve arka ortasında bulunan üçgen açıklık beyaz patiska kumaştan pervaz ile temizlenmiştir. Giysinin tüm parçaları makine dikişi ile birleştirilmiştir.

Koca (2013, s. 142) alt beden giysisi olarak şalvarları paçalı şalvarlar ve paçasız torba şalvarlar olarak iki grup altında sınıflandırmış ve paça boyları ağırlarının derinliklerine göre değişen şalvarların, ağ yapıları açısından düşük ağılı ve yüksek ağılı olarak da gruplanabildiğine vurgu yapmıştır. Bu gruplamaya göre, dikdörtgen ağ parçası ile Şekil 4.6’daki şalvarın düşük ağılı paçalı şalvar olarak adlandırılması uygun görülmektedir.

Koçu (2015, s. 218) şalvarı; hem erkeklerin hem de kadınların giydiği bol ağılı geniş üst donu” olarak tanımlamıştır. Türk Giyinme Kültürü içinde hem kadın hem de

erkek giysilerinde kullanılan şalvar, çok eskilere dayanan kullanım özelliği nedeniyle ayrı bir öneme sahiptir. Geleneksel giyim kuşamın ana unsurlarından biri olması ve kaynaklara göre şalvarın bulunması ve yayılmasının öncüleri arasında Türkler'in olduğunun belirtilmesi bu önemi daha da ayrıcalıklı kılmaktadır (Koca ve Fidan, 2014, s. 27).

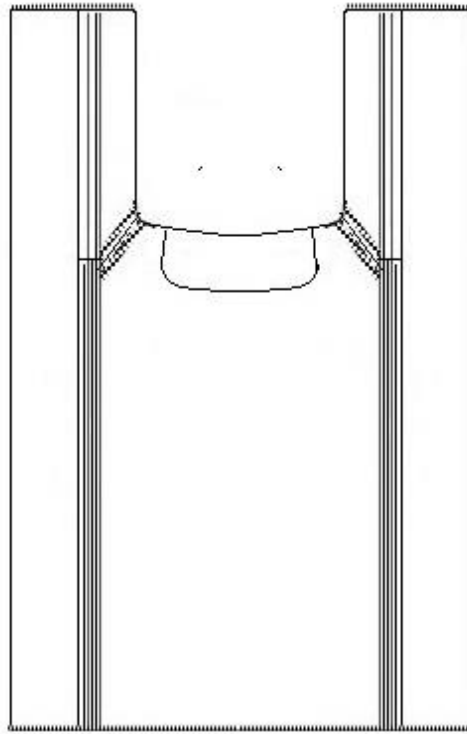
Resim 4.11. Bulgaristan göçmeni dış giyimi

Resim 4.11'deki kadın dış giyimi, göynek ve şalvardan oluşmaktadır. Resim 4.9'daki kuşak ve önlük dışında giysi parçaları ile aynı özellikleri taşımakla birlikte göyneğin biçim ve kesim özelliklerinin farklı olduğu görülmektedir. Şalvarın belinin toplanmasını sağlayan 4 cm genişliğinde beyaz renkte patiska kumaştan uçkur diğer farklı bir ayrıntıdır. Ayağa yünden elde örülmüş çorap giyilmiş, başa ise Resim 4.9'dan farklı olarak çember çene altından bağlanmıştır.

Koca ve Vural (2013, s. 279-280), kumaş enlerinin darlığı, malzemelerinin maliyeti ve emek gerektirmesi, gömlek formlarının basit kesimlerinin oluşmasına ve yüzyıllar boyunca bu biçimi korumasına neden olan en önemli faktörler olarak görüldüğünü belirterek, Türk giysilerinde, kumaşların enleri doğrultusunda geliştirilen giysi biçimlerinde modelin aynı kaldığı, bedene ve kollara geçirilen eklerin boyutlarında farklılıklar oluştuğunu vurgulamışlardır. Bu özelliğin Bulgaristan göçmeni kadınların göyneğinin de geçerli olduğu düşünülmektedir.

Resim 4.12. Dış giyim- göynek detay görünüm

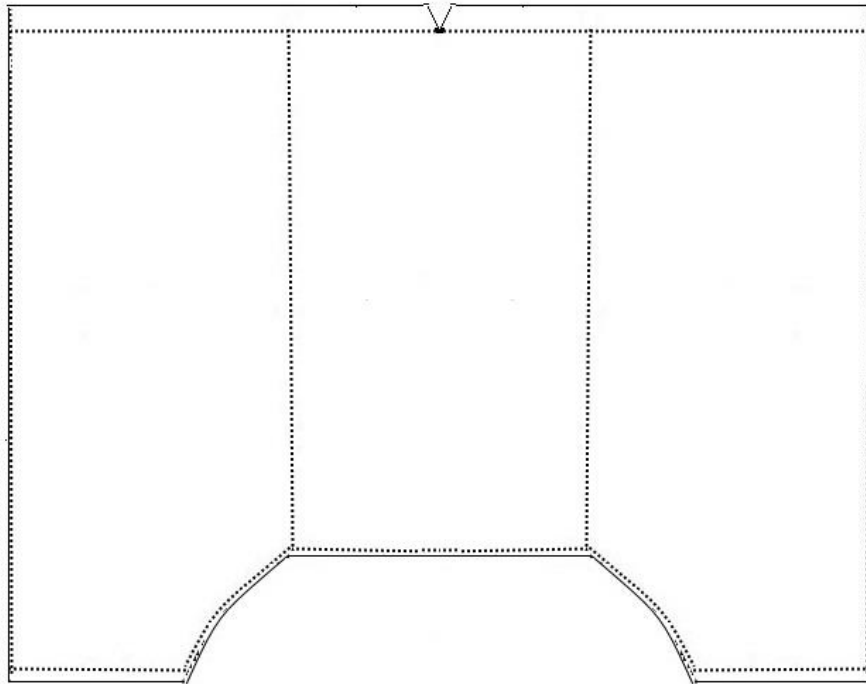
Şekil 4.7. Dış giyim-göynek biçimsel çizimi

Küçük Danişment köyünde ulaşılan Şekil 4.7'deki pamuk keten karışımı dokuma kumaştan üretilmiş göyneğin, boyu kalçaya kadar olup, etek ucunun bolluğu lastik yardımıyla büzülerek toplanmıştır. Göyneğin beden ve kol hareketlerine rahatlık sağlamak amacıyla beden ve kol boyunca uzanan ek parçaları (peş), kare görünümlü yakası (halk arasında sandık yaka olarak bilinmekte) (K.K.3) ve dirsekle bilek arasında kol boyu (truvakar kol) dikkat çekmektedir. Vural vd (2006, s. 348) dirsekle bilek arası olan kol boyunun, halk arasında yetim kol olarak adlandırıldığını belirtmişlerdir. Yaka kenarının makine dikişiyle temizlendiği, beden ve kolların

peşle bütünleşen kısımları ise elde çırpma dikişle birleştirilmiştir. Kol ve etek ucu siyah renkli iplikle sutaşı ile süsleme yapılmıştır.

Resim 4.13. Dış giyim- şalvar

Şekil 4.8. Dış giyim-şalvar biçimsel çizimi

Resim 4.13'teki pazen kumaştan üretilmiş şalvarın diğer örneklerine kıyasla oldukça geniş ve yanlarının dikişli olduğu görülmektedir. Şalvarın genişliğini sağlayan ön ve arkada iki paça arasına yerleştirilmiş dikdörtgen parça, aynı zamanda ağ biçimini de

oluşturmaktadır. Fidan (2012, s. 107) şalvarları, paça boyları ağ derinliklerine göre torba (paçasız), düşük ağı ve yüksek ağı şalvar olarak sınıflandırmıştır. Ayrıca düşük ağı şalvarların ön ve arka parçada, şalvarın orta kısmına boydan boya dikdörtgen şeklinde ağ parçasıyla, hareket serbestliği sağlandığını belirtmiştir. Bu gruplamaya göre Şekil 4.8'deki şalvarın dikdörtgen ağ parçası ile düşük ağı şalvar olarak adlandırıldığını söyleyebiliriz. Şalvarın belini toplamak için ise, 4 cm genişliğinde düz patiskadan uçkur kullanılmıştır. Giysinin tüm parçaları makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir.

Giysiler, kişinin ekonomik durumuna, sosyal durumuna, yaşadığı bölgeye, yaptığı işe, yaşına, cinsiyetine göre değişiklikler göstermektedir. Bu belirleyici faktörlerin yanında kişilerin o an içinde buldukları durum da giyim şekilleri üzerinde etkilidir. Türk geleneği içerisinde giysiler toplum içine çıkılacağı zaman daha özenli seçilir bunlar “yabanlık”lardır (Çağınlar, 2006, s. 144). Yabanlık olarak adlandırılan giysi örnekleri özel gün giysileri başlığı altında aşağıda incelenmiştir.

4.3. Özel Gün Giyim Kuşamı

Kadınların günlük yaşamda giydikleri kıyafetlere göre daha fazla özen gösterdikleri bu giysiler, biçim, kumaş, süsleme özellikleriyle benzerlik gösterebildiği gibi ekonomik durumlarına göre de farklılık gösterebilmektedir. Bulgaristan göçmeni kadınların ev ziyaretleri, bayram, hıdrellez, düğün, nişan, kına gecesi gibi özel günlerdeki giyim kuşamları da günlük giyimlerine göre farklılık göstermektedir. Özel gün giyim kuşamını oluşturan giysi parçaları, giysi tamamlayıcı ve aksesuarları aşağıda sunulmuştur.

Resim 4.14. Özel gün giyim örneği ön görünüm

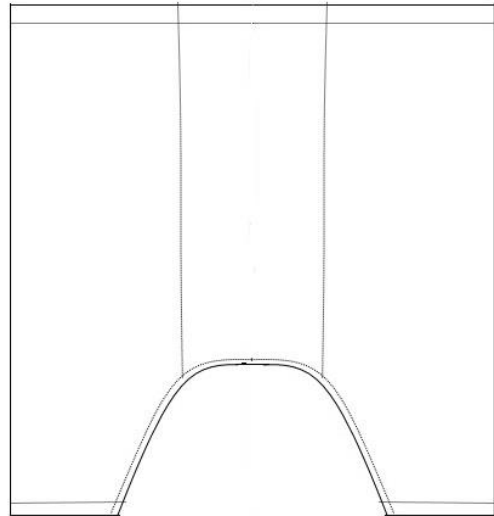

Resim 4.15. Özel gün giyim örneği arka görünüm

İzmit Balkan Kültür Evi'nde sergilenen Resim 4.14'teki giyim kuşam örneğini alt bedende şalvar, üst bedende göynek, cepken, ceket ve bele bağlanan önlükten oluştuğu görülmektedir. Başörtü ve yün heybe ise özel gün giyiminin tamamlayıcıları olarak kullanılmaktadır.

Resim 4.16. Özel gün giyimi-şalvar

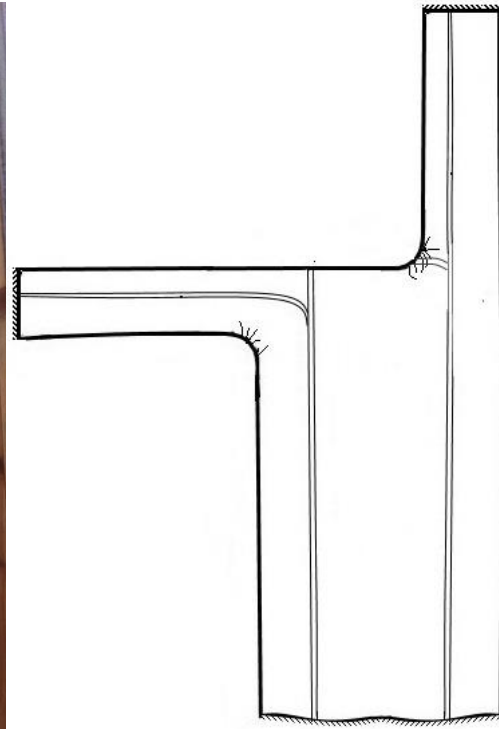
Şekil 4.9. Özel gün giyimi-şalvar biçimsel çizimi

Şekil 4.9’da yanları kumaş katı olan çiçek desenli pazen kumaştan üretilmiş şalvar, iki paça arasına hareket serbestliği sağlaması amacıyla yerleştirilen dikdörtgen parçadan oluşmaktadır. Bu özelliği nedeniyle paçalı şalvar grubuna giren giysinin, düşük ağ formuna sahip olmasına rağmen, günlük şalvarlara göre ağının daha yüksek olduğu görülmektedir. Tüm dikişleri makine dikişiyle yapılmış şalvarın, düşük ağ formunda şalvarın paçaları, ayak bileğine doğru daralmaktadır. Beli ve paça uçları pervaz ile temizlenmiş, beli uçkurla toplanmıştır. Uçkur, şalvarın beli büzülür, düğümlenir ve içe doğru sokularak kullanılır.

Şalvarın özel günde giyilen bir giysi olması nedeniyle, genellikle günlük giysilerde kullanılan ve sıradan bir kumaş olan pazenin, özel gün giysisinde neden kullanıldığı sorusunu akla getirmektedir. Giyim kuşamın statü belirleyici özelliği ve ekonomik nedenlerden etkilendiği dikkate alındığında; bu durumun “İnsanlar inanç, görüş, düşünce, statü, zenginlik, vb. kimliğini ifade etmek için giysilerini kullanabilirler” (Koç ve Koca , 2015, s. 70), düşüncesiyle örtüşmekte olduğu düşünülmektedir.

Resim 4.17. Özel gün giyimi- göynek

Şekil 4.10. Özel gün giyimi-göynek biçimsel çizimi

Şekil 4.17’de, iç giyimde kullanılan göynekte olduğu gibi beden ve kolla bütünleşen peş parçası olan göyneğin, yaka oyuntusunun olmaması dikkat çekmektedir. Sergilenmek amacıyla cansız mankenden geçebilecek kadar yakası kesilerek açılmış göyneğin tüm dikişleri elde çırpma dikiş tekniği ile birleştirilmiştir. Yanları dikişsiz olan göyneğin, pamuk-ipek karışımı bürümcük dokumadan yapılmıştır. Bedenin peşle birleşen dikiş hatlarındaki kısımlarında tek sıra kadife şerit süslemeleri dikkat çeken özelliğidir. Kol ucu ve etek ucu temizlemelerinde lacivert renkli iplikle çırpma dikiş tekniği kullanılmıştır.

Yakası açılmamış gömlek geleneği Türk giyim kültüründe olduğu gibi, Bulgaristan göçmeni kadınlarında da görülmektedir. Kaynak kişilerle yapılan görüşmelerde, kol ve etek uçları tığ oyasıyla süslenmiş olan, yakası açılmamış göyneklerin, etek uçları dıştan görünecek şekilde zarf formunda katlanıp, teyellenerek koyduklarını, genç kızların çeyiz bohçalarına, sandıklarına koyulduğu belirtilmiştir (K.K.4). Türk giyinme kültüründe, her genç kızın çeyizinde gelin olduğu zaman yakası oyulacak şekilde göynekler bulunduğu bilinmektedir. Yakası açılmamış gömlek’ kavramıyla da kültürümüze yer etmiş olan bu uygulamanın, Balkan göçmenlerinin giyinme kültürleri içinde de yer aldığı görülmektedir.

Resim 4.18. Zarf biçiminde katlanmış gömlek

Ceranoğlu ve Güler (2018, s. 897), Bulgaristan göçmeni kadınlarına ait iç gömleklerle ilgili yapmış olduğu çalışmasında; iç gömleklerin çeyizde yer aldığı ve katlanarak saklandığını belirtmiştir. İç gömleklerin katlandıktan sonra belirli

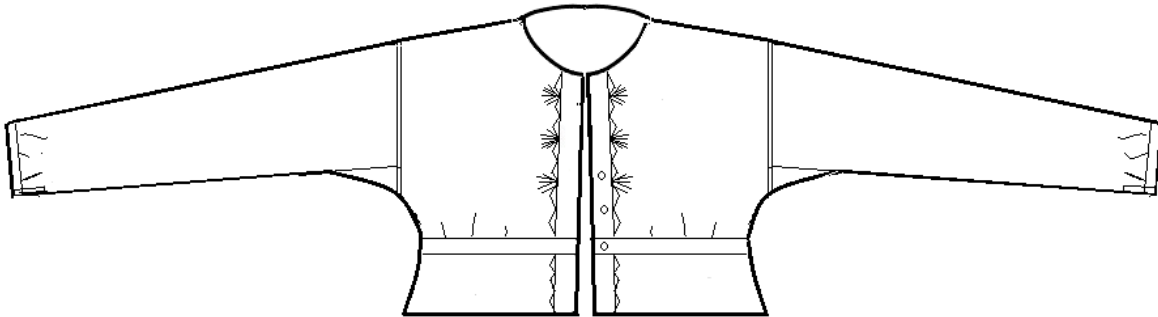
yerlerden el dikiş ile tutturulduğunu ve tutturma dikişlerinin iç gömleğe zarar vermesini önlemek için 2 cm çapında kırmızı saten parçaların yerleştirildiğini ifade etmiştir. Yörede yapılan bu işlemin pullama tekniği adını aldığını ve bu teknikte en çok kullanılan renklerin ise kırmızı ve mavi olduğunu belirtmiştir.

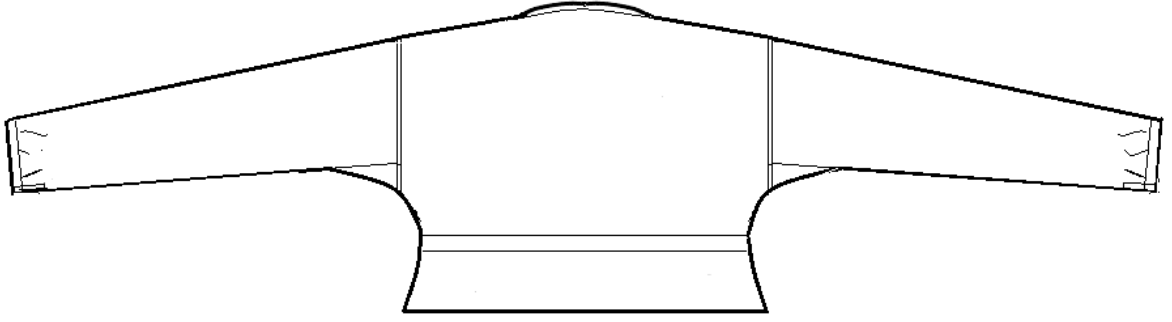
Resim 4.19. Özel gün giyimi-cepken ön görünüm

Resim 4.20. Özel gün giyimi-cepken arka görünüm

Şekil 4.11. Özel gün giyimi-cepken biçimsel çizimi ön

Şekil 4.12. Özel gün giyimi-cepken biçimsel çizimi arka

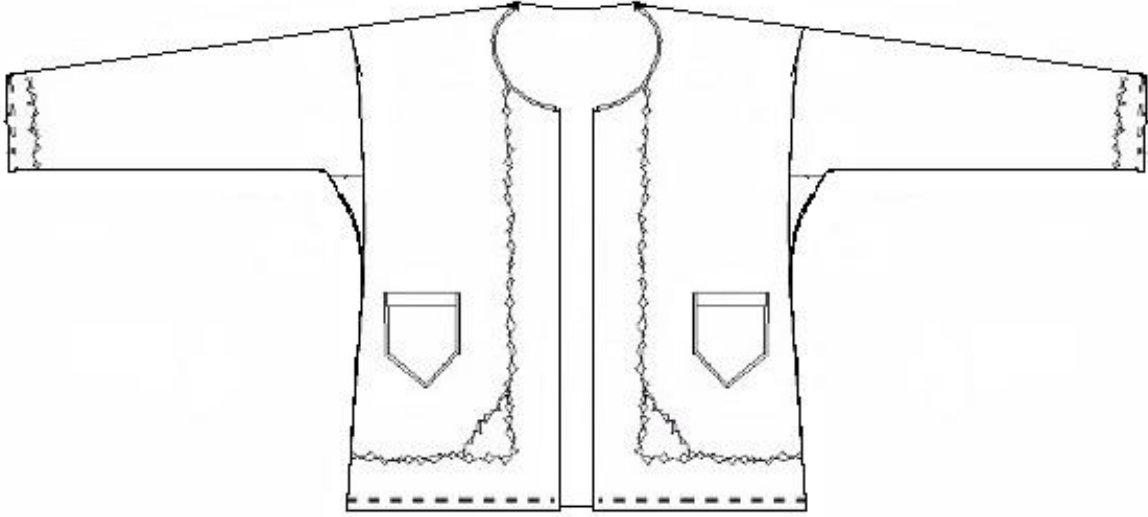
Şekil 4.11’de göynek üzerine giyilen, sıfır yakalı, boyu bel hattı hizasında, kiremit renkli, ipek saten kumaştan üretilmiş cepken görülmektedir. Pamuklu, mavi beyaz kareli kumaş ile astarlı, bel hattında 3 cm genişliğinde kemerden itibaren iki yanda da kullanılmış, üçer adet kırmadan oluşan 9 cm’lik korsaj, cepken üzerinde görülen diğer detaylardandır. Arka ortası kumaş katı olan cepkenin, kol altına yerleştirilen üçgen kuş parçaları ile bedene düz olarak takılmıştır. Giysinin tüm parçaları makine dikişleriyle birleştirilmiştir. Ön kapaması bel hattından bedene doğru üç adet küçük düğme ile sağlanmıştır. Kol ağzını büzgülerle toplayan manşetin bitiminde, sarı renkte kordon şerit bulunmakta ve manşet üzerinde düz çizgi ve sutaşı görümlü sarı, su yeşili ve mor renklerde makine dikişinden süslemeler dikkat çekmektedir. Manşetin kapaması beyaz iplikten zincir çekilerek yapılmış birit ve beyaz bir düğme ile yapılmıştır. Ön orta ve etek ucundan yakaya kadar şerit bitiminde makine dikişleriyle sarı ve mavi renk iplikle dal görümlü süslemeler kullanılmıştır. Bel hattındaki korsajda makine dikişleriyle yapılmış sutaşı detayları dikkat çekmektedir.

Resim 4.21. Özel gün giyimi-cepken astarlama detay görünüm

Resim 4.22. Özel gün giyimi-ceklet

Şekil 4.13. Özel gün giyimi-ceklet biçimsel çizimi

Şekil 4.13'teki ceklet, yakasız, önden açık, kalça hattında mavi renk pamuk saten kumaştan üretilmiştir. Kolları bedene düz olarak takılmış ve kol altında üçgen kuş parçaları yerleştirilmiştir. Bedenin tüm parçaları makine dikişi ile birleştirilmiştir. Cekletin içi, kırmızı çiçek desenli pamuk kumaşla astarlanmış, ana beden ile astar arasına yerleştirilen pamukla birlikte 2 cm aralıklarla boyuna makine dikişi çekilerek oluşturulan kapitone görünümü verilmiştir. Bel hattında iki yana yerleştirilen aplike ceplerin ağız kısmı dore renk şerit ile süsleme yapılmıştır. Yine cekletin ön orta, kol ağzı ve etek ucu dore renkte sutaşı harçla çevrelenmiş, sarı renkte iplikle düz, zigzag ve çiçek motifli makine dikişleriyle süslenmiştir.

Resim 4.23. Özel gün giyimi-cekete astarlama detay görünüm

Resim 4.24. Özel gün giyimi ön görünüm
(İzmit Balkan Kültür Evi)

Resim 4.25. Özel gün giyimi arka görünüm
(İzmit Balkan Kültür Evi)

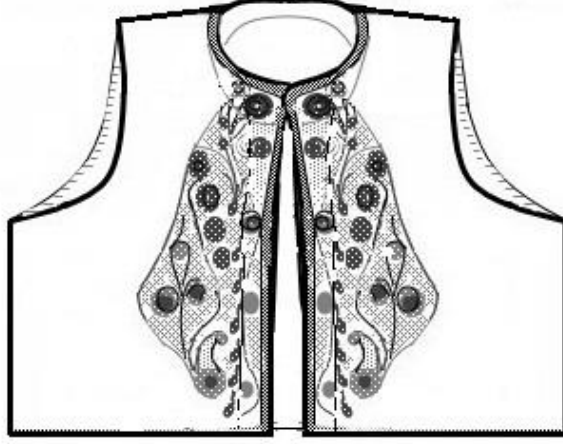
Resim 4.24'teki özel gün giysisi üst bedende gömlek ve yelek, alt bedende ise şalvar ve önlükten oluşmaktadır. Yelek ve önlük dışındaki giysi parçaları Resim 4.14'teki

giysi parçalarıyla aynı özellikleri taşımaktadır. Yaklaşık 150 yıl öncesinde giyilen yelek, göynek üzerine ya da ceket altına giyilmektedir (K.K.5).

Resim 4.26. Özel gün giyimi-yelek

Şekil 4.14. Özel gün giyimi-yelek biçimsel çizimi

Şekil 4.14'te yer alan yelek, halk arasında "fermene" adı ile de bilinen, önu boydan açık, hakim yakalı, fuşya renkli pamuklu kumaştan yapılmıştır. Hakim yakanın içi ve klapası mor renkli pamuklu dokuma kumaş ile kaplanmıştır. Yeleğin geri kalan kısımları Amerikan bezi ile astarlanmıştır. Yeleğin tüm birleştirme dikişleri makine dikişiyile, astarın bedene tutturulması elde baskı dikişiyile yapılmıştır. Ön bedendeki sarı simli iplikle işleme yeleğin dikkat çekici özelliğidir.

Resim 4.27. Özel gün giyimi-yelek astarlama detay görünüm

Resim 4.28. Özel gün giyimi-ön görünüm

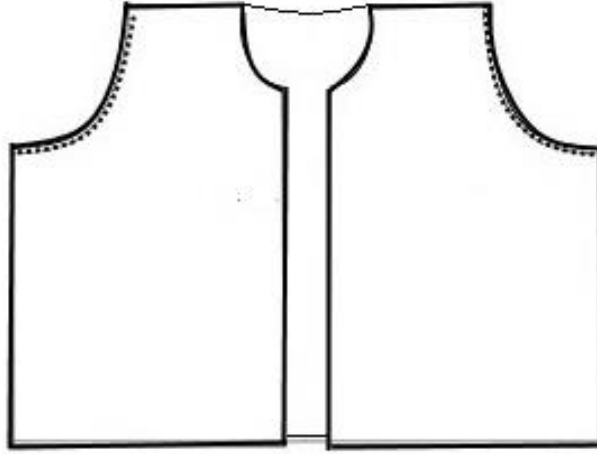
Resim 4.29. Özel gün giyimi-arka görünüm

Özel günlerde giyilen bu takım, alt bedene giyilen şalvar, üst bedende gömlek üzerine giyilen yelekten oluşmaktadır. Bele sarılan kuşak ve başa bağlanan başörtüsü giysinin tamamlayıcı parçalarındandır. Başörtünün altından bele kadar uzanan dört adet belik, gerçek saç ya da önceden kesilmiş saçların lastikle bir arada toplanmasından oluşmaktadır.

Alan araştırmasında kaynak kişilerle yapılan görüşmelerde Resim 4.28'deki özel gün giyimi, 1960'lı yıllarda göç etmeden önce genç kızların özel günlerinde giymek için diktikleri ve Türkiye'ye göç ettikten sonrada giymeye devam ettikleri belirlenmiştir (K.K.4).

Resim 4.30. Özel gün giyimi-yelek

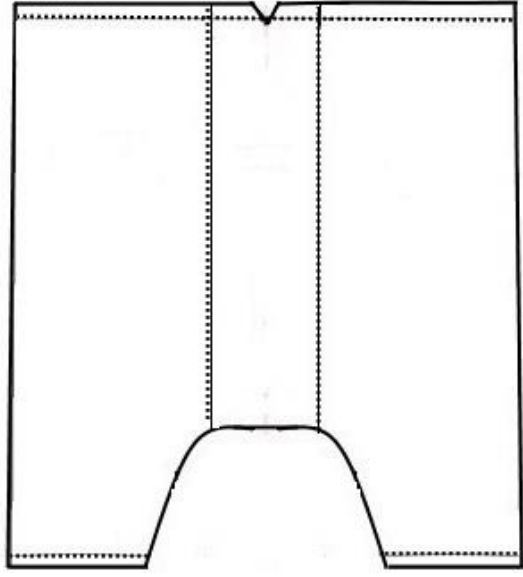
Şekil 4.15. Özel gün giyimi-yelek biçimsel çizimi

Şekil 4.15'te bürümcük göyneğin üzerine giyilen, sıfır yakalı, kolsuz, önu açık, boyu bele kadar inen, bordo renk kadife kumaş üzerine, beyaz renk yuvarlak desenli yelek görülmektedir. Yeleğin içi pembe, yeşil, sarı renk çiçek desenli pamuklu kumaşla astarlanmış, tüm parçaları makine dikişleyle birleştirilmiştir.

Kaynak kişilerden edinilen bilgilere göre, yelek, kendi kumaşından dikilen şalvar ile kullanıldığı, bürümcük göynek, ve yelekten oluşan üçlü takımın ev ziyaretleri ve bayram gibi günlerde giyildiği belirlenmiştir (K.K.4).

Resim 4.31. Özel gün giyimi-şalvar

Şekil 4.16. Özel gün giyimi-şalvar biçimsel çizimi

Şekil 4.16'da bordo renk kadife kumaştan üretilmiş şalvarın, Şekil 4.9'daki şalvardaki gibi biçim ve kesim özellikleri bakımından benzer olduğu görülmektedir. Bu özelliği nedeniyle düşük ağırlı, paçalı şalvar grubuna giren giysinin, belin ön ve arka ortasında bulunan üçgen açıklığından 2 cm genişliğinde lacivert kumaştan yapılmış uçkur geçirilmiştir. Uçkurla şalvarın beli büzülerek, düğümlenir ve bu düğüm şalvarın iç tarafına bırakılır.

Yapılan alan araştırma sonucunda, Bulgaristan göçmeni kadınlar özel günlerde en güzel ve en gösterişli giysilerini giydiklerini, Türkiye'ye geldikten sonra da bayram, hıdrellez, düğün gibi özel günlerde geleneklerini sürdürmeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Kadınlar kına gecelerinde, kadife üçlü takım (şip) ve simli gömlek ve şalvardan oluşan ikili takımlarını (şılak) özel günlerde giymek üzere sandıklarda sakladıklarını ve hala giymeye devam ettiklerini belirtmişlerdir (K.K.2). Özel günlerde kullanılan bu giysi parçaları aşağıda sunulmuştur.

Resim 4.32. Özel gün giyimi örneği-şip (K.K.3)

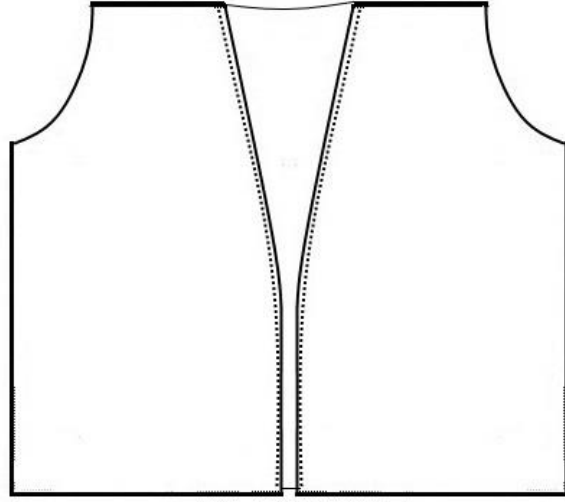
Resim 4.32’de “Şip” olarak adlandırılan üçlü takım, özel günlerde kullanılan önemli giysilerdendir. 1960’lı yıllarda üretildiği ve kullanılmış olduğu belirtilen, bordo renk kadife kumaştan yapılmış üçlü takım, göynek, yelek ve şalvardan oluşmaktadır. Şalvar ve yelek gümüş rengi iplikle işlemelidir. Takımın tamamlayıcı parçaları ise başa bağlanan bordo renk oyali krep ve şalvarın üzerinde bele sarılan kuşaktır. Görgünay (2008, s. 233), Bulgaristan’daki zorlu günlerde yasak olmasına rağmen, şip olarak adlandırılan üçlü takımı kadınların gizli gizli kendi aralarında giydiklerini vurgulayarak, şipin Bulgaristan göçmeni kadın giyiminde önemli bir yere sahip olduğuna dikkat çekmiştir.

Resim 4.33. Özel gün giyimi “şip” ön görünüm   **Resim 4.34.** Özel gün giyimi “şip” yan görünüm

Resim 4.33’teki bir diğer şip örneği görülmektedir. Üst bedende göynek ve yelek, alt bedende şalvardan oluşan takımın tamamlayıcı parçaları ise uçkur ve oyali çemberdir. Giysi örneği Resim 4.32’deki takımla aynı biçimsel özelliğe sahip fakat süsleme ve malzemesinde farklılık olduğu görülmektedir. Yeşil renk kadife kumaş üzerine, pulla elde işlenmiş, çiçek motifleri ön ve arka bedende kullanılmıştır. Bordo takım (Bkz. Resim 4.32) ve yeşil takım (Bkz. Resim 4.33) aynı biçimsel özelliğe sahiptir. Şip adlı takımı oluşturan giysi parçalarından yelek ve şalvarın biçimsel çizimleri aşağıda sunulmuştur.

Resim 4.32 ve Resim 4.33 ‘teki üçlü takım, daha değerli ve güzel görünümlü kumaştan ve üzeri işlemeli olarak yapıldığında şip olarak adlandırılmış, Resim 4.28’deki ise, aynı formda olmasına rağmen, gündelik basit bir kumaştan yapılınc bu ismi almamaktadır. Bu durumda, süsleme ve kumaş özelliğinin giysiye farklılık kazandırdığı ve giysinin değerini artırdığı söylenebilir.

Şekil 4.17. Yelek biçimsel çizimi

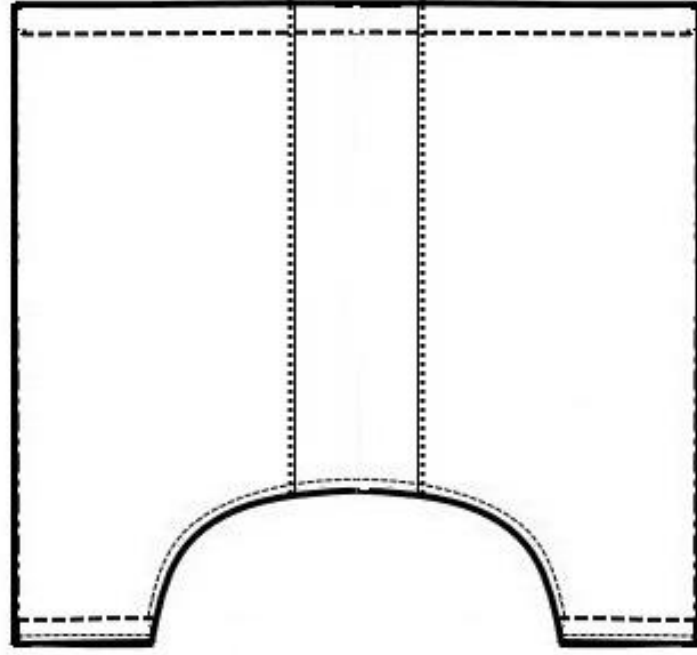

Resim 4.35. Şipin bir parçası olan yelek

Resim 4.36. Yelek ön detay görünümü

Şekil 4.17'deki biçimleri aynı fakat işlemleri farklı yelek örnekleri, kadife kumaştan üretilmiştir. Uç uca kapama özelliğine sahip olan yeleklerin farklı malzemelerle işleme yapılarak süslediği görülmektedir. Bordo renkli yeleğin süslemesi, gümüş renk simli iplikle, yeşil renkli yeleğin ise, gümüş renk pullarla yapılmıştır. Yelek örneklerinin tüm parçaları makine dikişi ile birleştirilmiş, içi ise Amerikan bezi kumaşla astarlanmıştır.

Şekil 4.18. Şalvar biçimsel çizimi

Resim 4.37. Şipin bir parçası olan şalvar

Resim 4.38. Şalvar detay görünümü

Şekil 4.18’de özel gün giyimi şipin parçalarından iki ayrı şalvar örneği görülmektedir. Yeşil ve bordo renk kadife kumaştan üretilmiş, biçim ve kesim özellikleri aynı olan şalvarların yanları dikişsizdir. Ön ve arkada iki paça arasında yerleştirilmiş dikdörtgen ağ parçası özelliğiyle düşük ağı paçalı şalvar oldukları ve

Uçkur ön ortasında belde açılan kesikten geçirilerek giyen kişinin belini saracak şekilde şalvarın beli toplanmaktadır. Şalvar örneklerinin tüm parçaları makine dikişi ile birleştirilmiştir. Yelek örneklerinde olduğu gibi şalvar örneklerinde de bordo renk şalvarın süslemesi gümüş rengi simli iplikle, yeşil renk şalvarın ise gümüş rengi pullarla işlenmiştir. Şip adlı özel günlerde kullanılan takımın özelliği, şalvar ve yeleğinin aynı kumaştan ve aynı süslemelerle yapılmış olmasıdır.

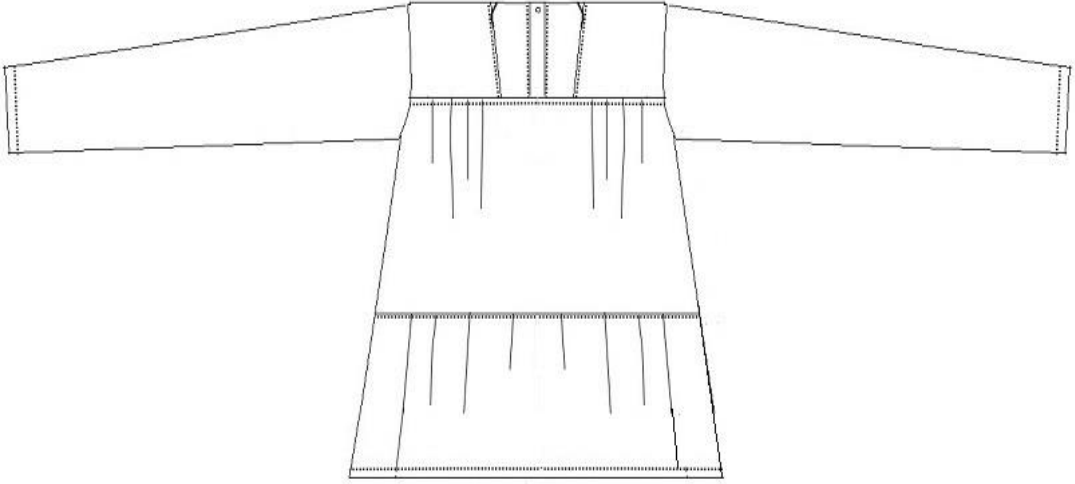
Resim 4.39. Özel gün giyimi -şılak ön

Resim 4.40. Özel gün giyimi-şılak arka görünüm

Resim 4.39'daki "şılak" olarak adlandırılan parlak kumaşlardan üretilmiş takımlar, gömlek ve şalvardan oluşmaktadır. Adını parlak görünümlü kumaş özelliğinden alan bu takımların kumaşları, yörede parlak telli kumaş olarak adlandırılmıştır. Şılak gelin ve gelinin arkadaşları tarafından kına gecelerinde giyilmiştir. Kaynak kişilerin verdiği bilgilere göre, gelinleri arkadaşlarından ayıran özellik, saç ve baş süslemesinin farklılığıdır. Bu takımların günümüzde özellikle köylerde, kültürel değerleri yaşatmak adına kına gecelerinde kullanıldıkları belirtilmiştir (K.K.2.)

Resim 4.41. Şılak parçası gömlek ön görünüm

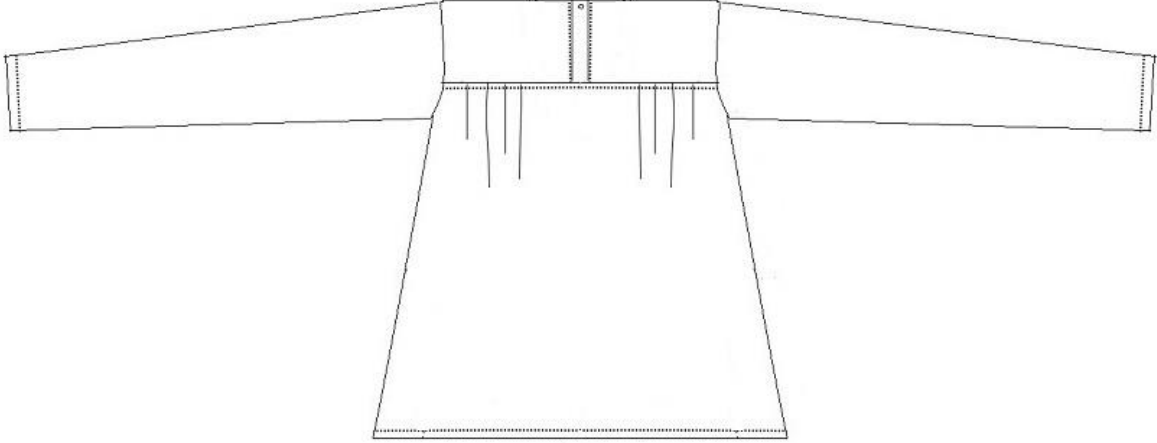

Şekil 4.19. Şılak parçası gömlek biçimsel çizimi-ön

Şekil 4.19’da yer alan mavi renk parlak telli kumaştan üretilmiş gömleğin, kare görümlü yakası (halk arasında sandık yaka), ön bedende robası ve robanın altında yan dikişlere paralel pilileri bulunmaktadır. Bel hattından kesiklidir ve robada olduğu gibi kesiğin altında yan dikişlere paralel pilileri vardır. Düz takma kollu gömleğin tüm parçaları makine dikişi ile birleştirilmiştir.

Resim 4.42. Şılak parçası gömlek arka görünüm

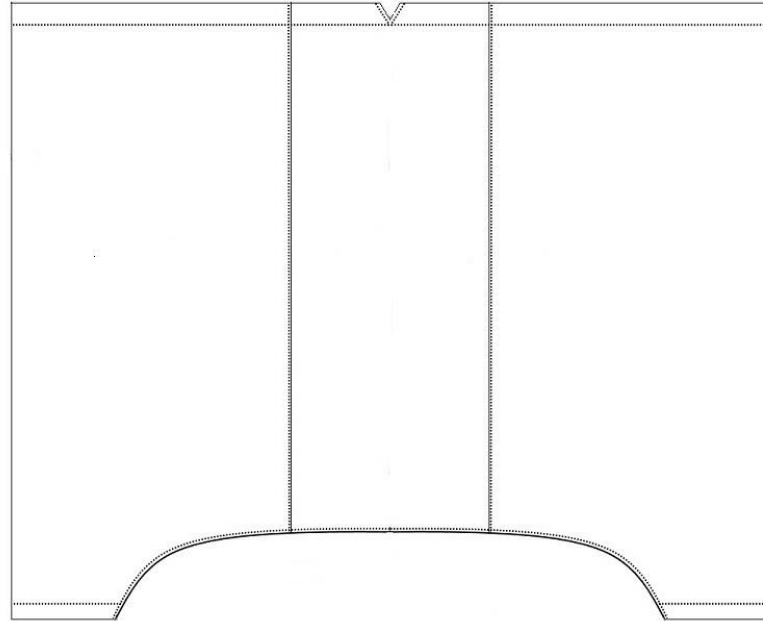

Şekil 4.20. Şılak parçası gömlek biçimsel çizimi-arka

Şekil 4.20’de yer alan takıma ait gömleğin arka bedeninde ise, roba ve robanın altında ön bedende olduğu gibi yan dikişlere paralel iki tarafında dört adet kırması (pili) görülmektedir. Arka ortası kumaş katı ve arka ortasında roba hattına kadar düz kapamalıdır. Kapamanın içi beyaz renkte patiska kumaş ile temizlenmiştir. Açıklığı kapamak için çıt çıt kullanılmıştır.

Resim 4.43. Şılak parçası-şalvar

Şekil 4.21. Şılak parçası şalvar biçimsel çizimi

Şekil 4.21’de yer alan mavi renk telli parlak kumaştan üretilmiş şalvarın, enini genişletmek amacıyla ön ve arkada paça arasına yerleştirilen dikdörtgen parçadan oluştuğu ve diğer örneklere kıyasla ağının daha düşük olduğu görülmektedir.

Resim 4.44. Şalvar paça pervazı

Resim 4.45. Şalvar uçkuru ve pervazı

Şalvarın beli kendi kumaşının içe katlanmasıyla temizlenmiş ve lastik yuvası oluşturulmuştur. Belin ön- arka ortasında bulunan üçgen açıklık beyaz patiska kumaştan pervaz ile temizlenmiş ve bu açıklıklardan lastik geçirilerek şalvarın beli toplanmıştır. Tüm parçaları makine dikişi ile birleştirilmiş olan şalvarın paça uçları çiçek desenli pamuklu kumaşla temizlenmiştir.

Resim 4.46. Özel gün giyimi-hıdrellez yeleği-ön

Resim 4.47. Özel gün giyimi-hıdrellez yeleği-arka

Resim 4.46'teki özel günlerde kullanılan yelek, kaynak kişilerin verdiği bilgilere göre, genç kızlar hıdrellez günü giydiği belirtilmiştir (K.K.7). Dokuma göynek

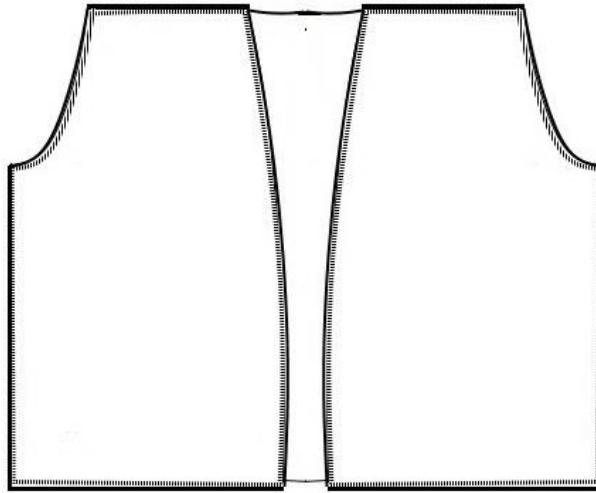
üzerine giydikleri yelek, alt bedende şalvar ve başa kenarları pembe tığ oyalı yeşil ipek başörtü ile giyilmektedir.

Resim 4.48. Özel gün giyimi-hıdrellez yeleşi-ön görünüm

Resim 4.49. Özel gün giyimi-hıdrellez yeleşi-arka görünüm

Şekil 4.22. Özel gün giyimi-yeleş bişimsel çizimi

Şekil 4.22’de yer alan yelek, yakasız, önu boydan açık, boyu bel ile kalça arasında siyah keten kumaştan yapılmıştır. Yeleğin iç astarı pembe zemin üzerine beyaz renk çiçek desenleri olan patiska kumaşla astarlanmıştır. Yeleğin birleştirme dikişleri sarı renk iplikle tığ oyasıyla yapılırken, astarın tüm birleştirme dikişleri elde yapılmıştır.

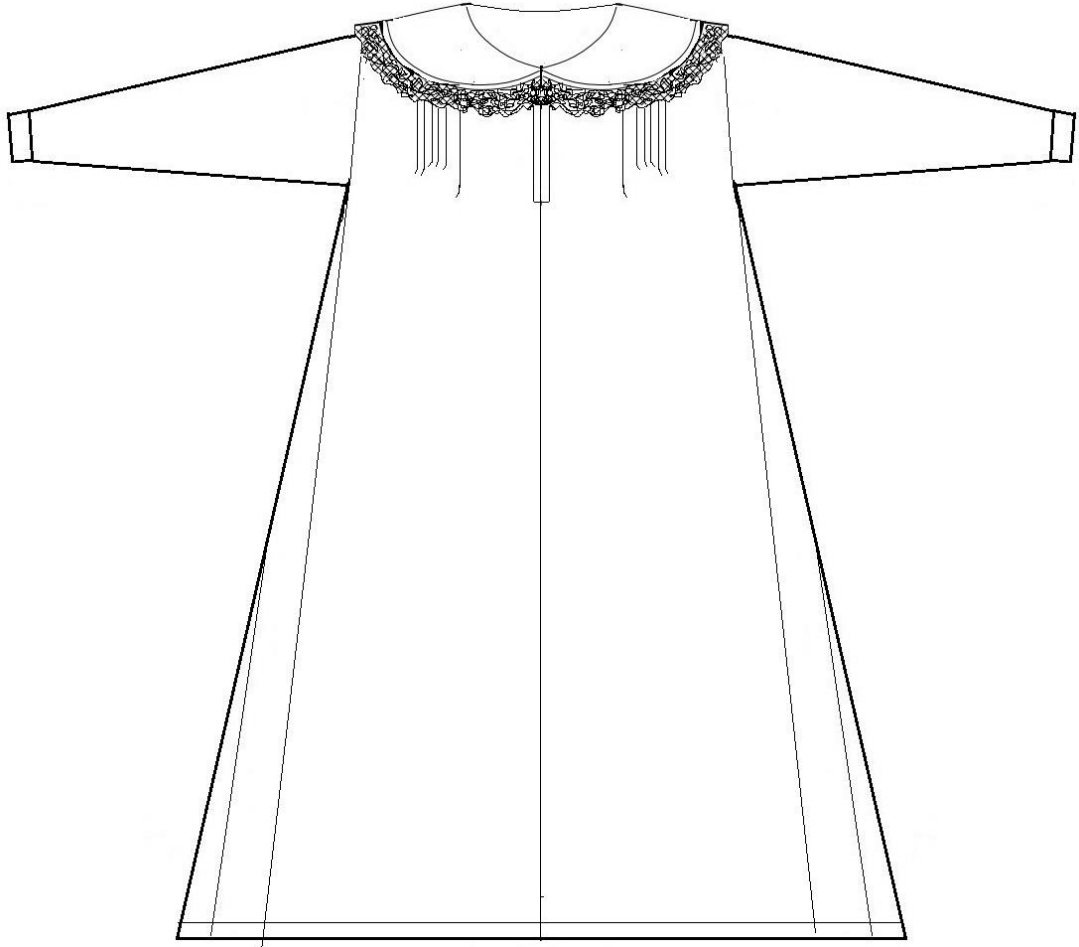
Süslemesinde ise, ön ortadan başlayarak, ön ve arka etek ucu boyunca kanaviçe işlemeli çiçek desenleri dikkat çekmektedir.

Tarihin her döneminde en özel gün olan düğün günlerinde, giydikleri gelin giysileri genç kızlar için önemli yere sahiptir. Edirne ili ve yöresinde yapılan araştırmalar sonucunda aşağıda yer alan gelin giysileri kronolojik sırayla anlatılmıştır.

Resim 4.50. 1878 yılına ait gelinlik ve gelin hırkası ön-arka görünüm

Resim 4.50’de 1878 yılına ait gelin giysisi, entari ve gelin hırkasından oluşmaktadır. İç giyim olarak kullanılan göyneği ve donu, aksesuar ve kemer gibi giysi tamamlayıcıları günümüze ulaşmış değildir. Bu nedenle çalışmada entari ve gelin hırkası incelenebilmiştir (K.K.1).

Şekil 4.23. Gelin giysisi-entari biçimsel çizimi-ön

Şekil 4.23' te yer alan Uzunköprü'nün Yeniköy beldesinde ulaşılan gelinliğin, ön ve arka beden kol altından itibaren etek ucuna doğru açılan "A" kesime sahiptir. Pembe renkli, kendinden desenli, ipek saten kumaştan üretilmiş giysi boyu ayak bileklerine kadar uzundur. Ön ortası dikişli, ön bedende omuz hattından göğse doğru iki tarafında da altı adet kırması bulunmaktadır. Yanlara bedeni genişletmek amacı ile kol altından etek ucuna doğru açılan üçgen peşler yerleştirilmiştir. Düz takma kollu, omuzlara kadar düşen bebe yakalı, ön ortasında yaka yırtmacı olan gelinliğin, kol ağzı manşetli olarak biçimlendirilmiştir. Yaka yırtmacı beyaz patiska kumaşla temizlenerek, kapaması iki adet çıt çıt ile sağlanmıştır. Yakanın üst çevresine mavi renk biye ve beyaz dantelle süsleme detayı dikkat çeken özelliğidir. Giysi parçaları makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir.

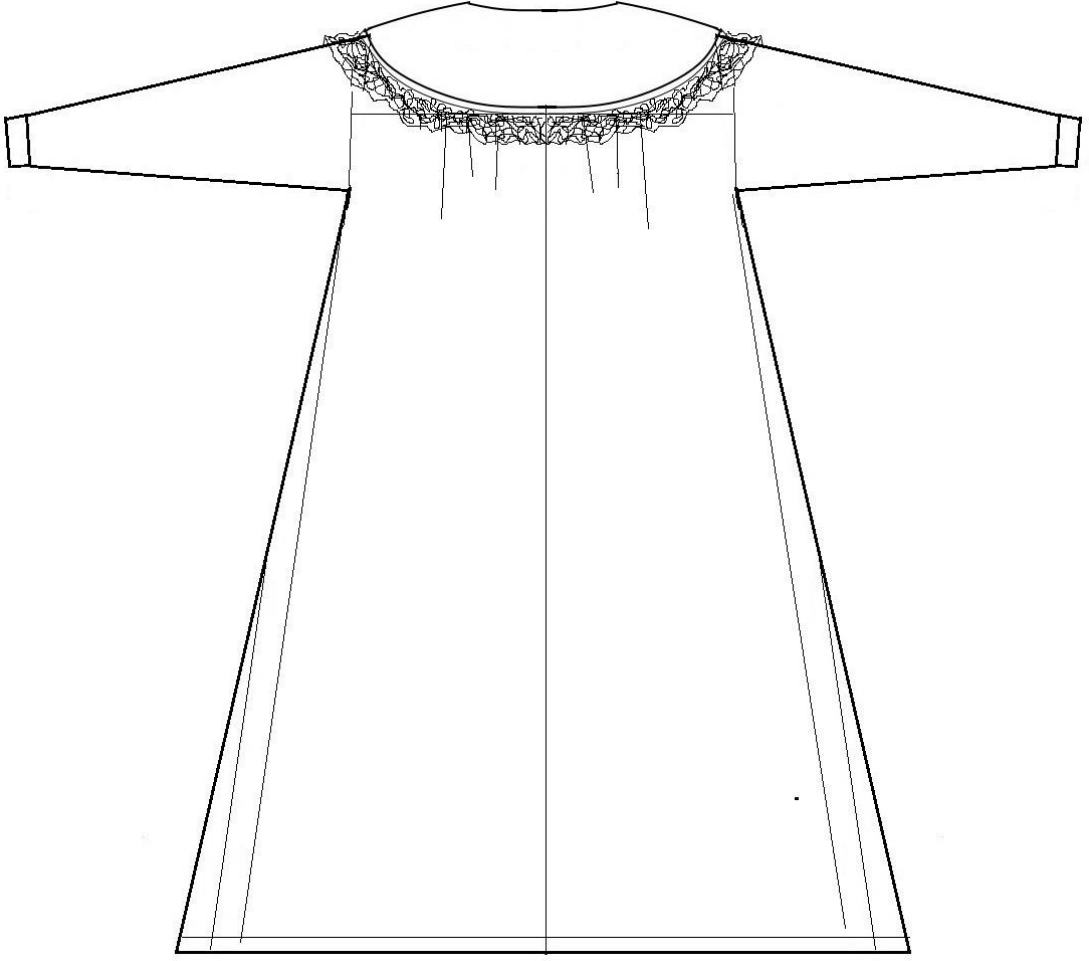
Resim 4.51. Gelinlik yaka detay görünüm-ön

Resim 4.52. Gelinlik yaka detay görünüm-arka

Uzelli'nin (1990, s. 60) “ Bulgaristan Türkleri’nde Gelenek, Görenek ve Giyim Kuşam” isimli çalışmasında gelinlikten, “düğün gününde gelinler, beyaz, pembe ya da açık mavi gelinlik giyerlerdi. Başlarına hotoz denilen başlık takarlardı, kimi gelinler ise duvak yerine oyalı krep bağlarlardı” şeklinde bahsetmiştir.

Şekil 4.24’te yer alan gelinliğin arka biçimsel çiziminde, kol altından etek ucuna doğru açılan üçgen peş ve arka bedeninde roba hattında iki tarafında da üç adet kırma görülmektedir. Arka ortası dikişli olan gelinliğin roba iç yüzeyinde beyaz renk patiska kumaştan pervaz kullanılmıştır.

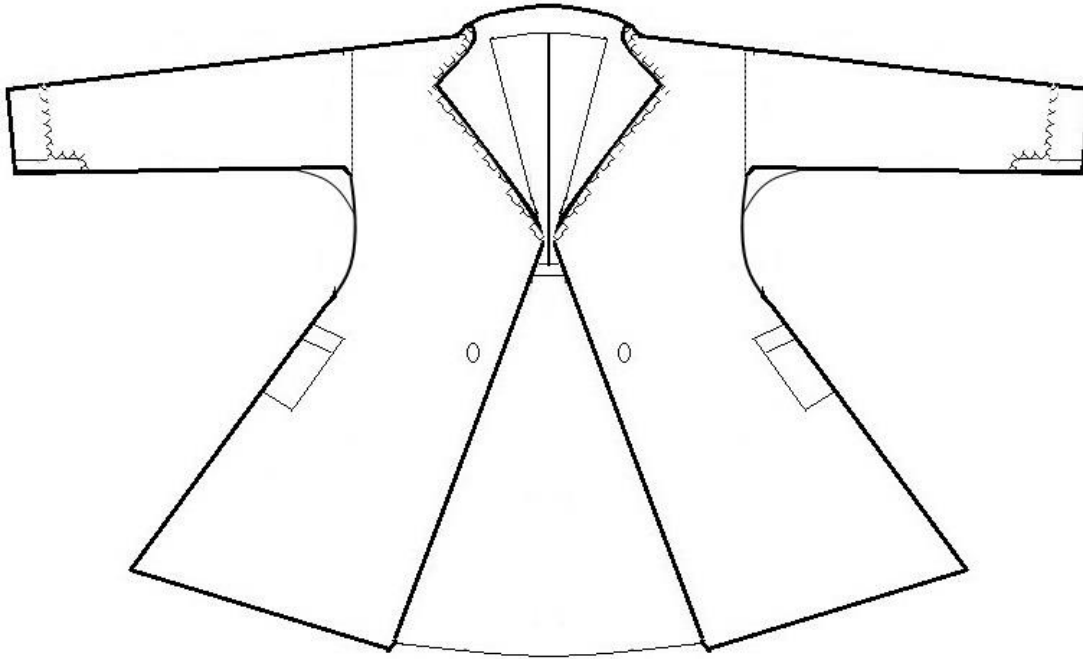

Şekil 4.24. Gelin giysisi-entari biçimsel çizimi-arka

Resim 4.53. Gelin hırkası ön görünüm

Resim 4.53’te yer alan kadife kumaştan üretilmiş cekete halk arasında “gelin hırkası” denilmektedir. Gelinliklerin önemli bir parçası olan gelin hırkası için Şenol (2014, s. 46) kadife kumaşından yapılan, boyları bel hattının üstünde değişen giysinin, kalça hattının altına kadar inen çeşitlerinin olduğunu ve genellikle mor, siyah ya da lacivert renklerde üretildiklerini ifade etmiştir.

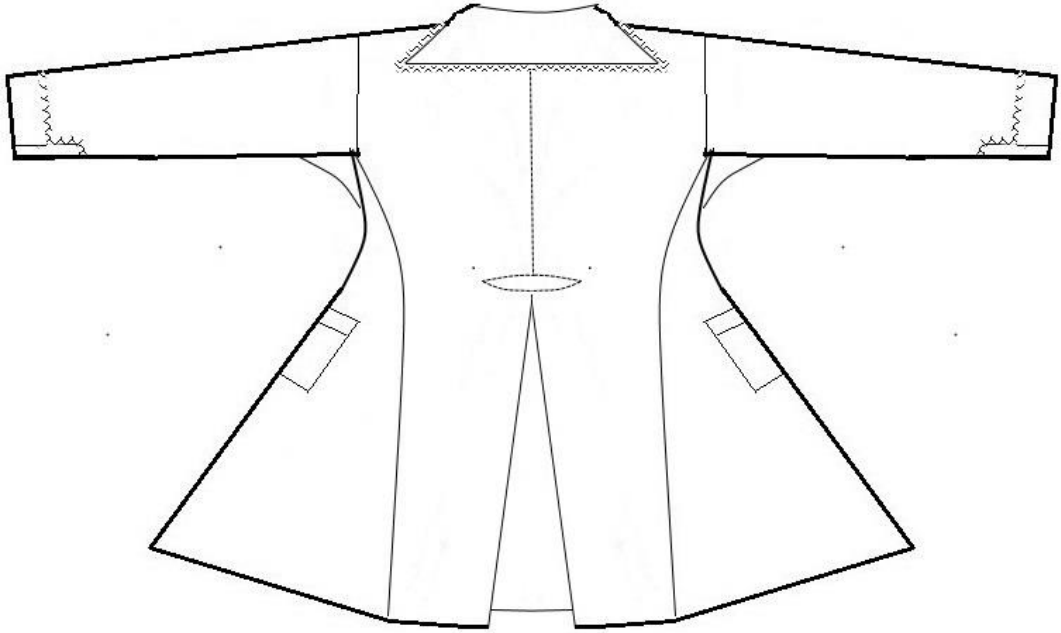

Şekil 4.25. Gelin hırkası biçimsel çizimi-ön

Şekil 4.25’te 1878 yılına ait gelin hırkasına Uzunköprü’nün Yeniköy beldesinde ulaşılmıştır. Önü erkek yaka, arkası bahriye yakalı, boyu dize kadar uzanan mor renkli kadife kumaştan yapılmış ceket, bordo renk pamuklu kumaş ile astarlanmıştır. Ceketin, kolları bedene düz olarak takılmıştır. Hareket serbestliği sağlaması amacıyla kol altında bedene kare kuş parçası yerleştirilmiştir. Ön kapamada iki tarafta bulunan bir adet düğme süsleme açısından farklılık oluşturmaktadır. Yaka çevresi, manşet bitimi ve brit üzerine sarı renk sutaşı ile süslemeler dikkat çekicidir. İki yana yerleştirilmiş ceplerin ağız kısımları beyaz renkte iplikle baklava motifli makine dikişleriyle süslenmiştir.

Resim 4.54. Gelin hırkası yaka detay görünüm

Şekil 4.26. Gelin hırkası biçimsel çizimi-arka

Gelin hırkasının arka ortası dikişli olup, sağ iç kısmında gelinlerin düğünde asılan altın ve paraları koyması için yapıldığı belirtilen dikdörtgen biçimli iç cebi ceketin önemli detaylarından (K.K.1). Ceketin tüm birleştirme dikişleri makine dikişi ile birleştirilmiş, iç cebi bedene elde dikerek tutturulmuştur. Arka ortada bel hattından itibaren bir adet A-pilisi olan ceketin, kol evinden başlayan kuşlar sayesinde bel hattını ortaya çıkararak ve kalça hattına doğru açılan form kazandığı görülmektedir.

Resim 4.55. Gelin hırkası iç detay görünüm

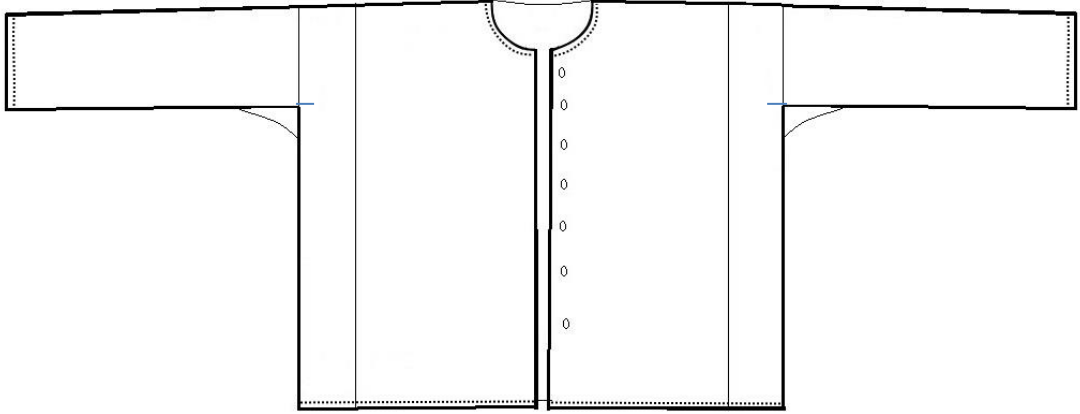
Resim 4.56. 1926 yılına ait gelinlik ön görünüm

Resim 4.57. 1926 yılına ait gelinlik arka görünüm

Resim 4.56’da yer alan 1926 yılına ait gelin giysisi, üst bedende gömlek, alt bedende şalvardan oluşmaktadır. Gelinliğin tamamlayıcı parçaları ise belde kanaviçe önlük ve uçkur, başta ise pembe çiçek motifli işli krepten oluşmaktadır.

Resim 4.58. 1926 yılına ait gelinlik ön detay görünüm

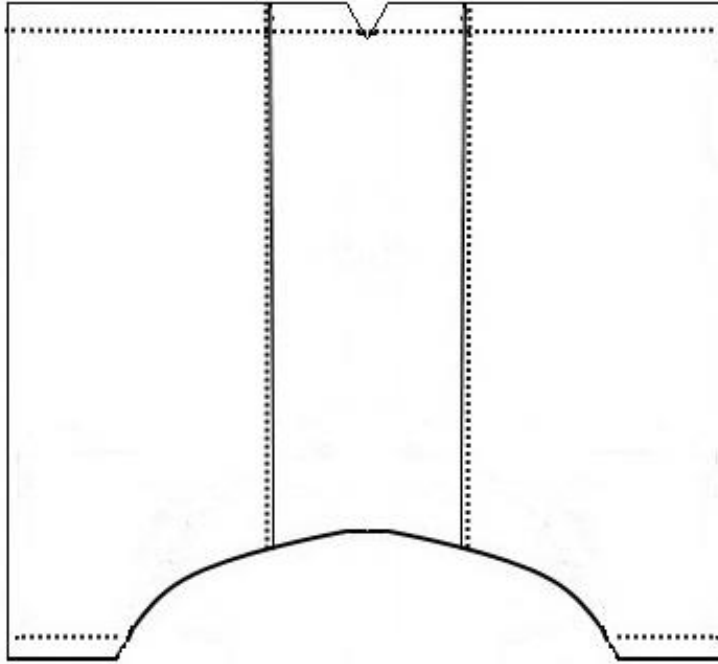

Şekil 4.27. Gelin giysisi-gömlük biçimsel çizim

Şekil 4.27’de gelinliğe ait gömleğin, omuzları dikişsiz, sıfır yakalı, ön ortasından tek sıra düğme kapamalı olduğu görülmektedir. Ön kapaması 7 adet sedef düğme ile sağlanmıştır. Bol ve düz kolu bedene dik olarak birleştirilmiş ve bedendeki yan peşlerle birleşen kol altında üçgen kuş parçası yerleştirilmiştir. Kendinden desenli pamuk saten kumaştan üretilmiş ve arka ortası kumaş katı olan gömleğin tüm parçaları makine dikişi ile birleştirilmiştir.

Resim 4.59. 1926 yılına ait gelinliğin alt beden giysisi şalvar

Şekil 4.28. Gelin giysisi şalvar biçimsel çizimi

Şekil 4.28'deki yanları kumaş katı olan şalvar, gelinliğin alt giysisini oluşturmaktadır. Gelinliğin üst giysisiyle aynı kumaştan yapılmış olan şalvarın, ön ve arkada iki paça arasına yerleştirilmiş dikdörtgen ağ parçası bulunmaktadır. Düşük

ağlı paçalı Şalvarın belinde ön ortasında uçkur açıklığı bulunmaktadır. Gelin giyiminin bir parçası olan Şalvarın biçimsel özelliğinin diğer Őalvarlarla aynı olduğu, kumaş özelliğinin farklılık gösterdiği görölmektedir.

Geleneksellikten modern yaşama geçerken yaşanan kültürel dönüşümden gelin giysileri de etkilenmiŐ, 1950 yılı ve sonrasında saten renkli gelinlikler yerini beyaz gelinliklere bırakmıştır. Alan araştırmasında, yörede yaşayan Bulgaristan göçmeni kadınların oldukça pahalı ve değerli bir kumaş olduğu için “*çiftlik satran*” (çiftlik sattıran) olarak adlandırdıkları beyaz ya da krem renğinde ipek saten kumaştan gelinlikler giydikleri belirlenmiştir.

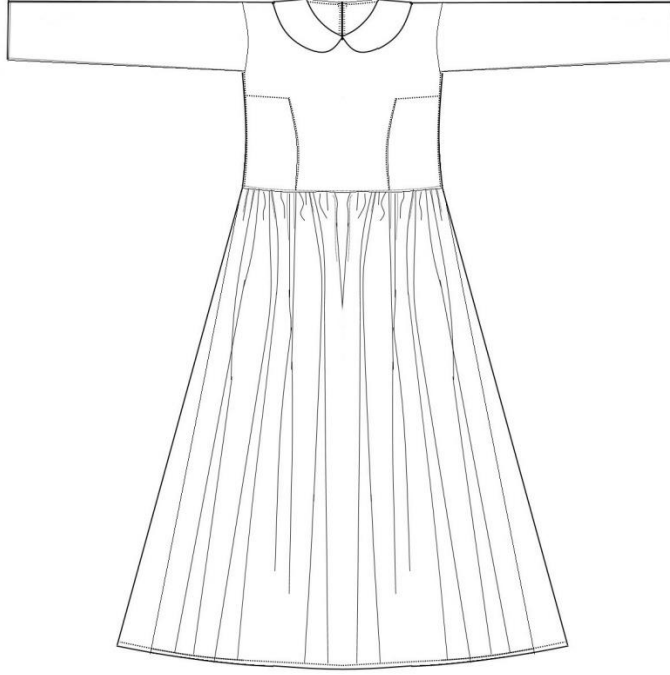

Resim 4.60. 1950 yılına ait gelinlik ön

Resim 4.61. 1950 yılına ait gelinlik arka

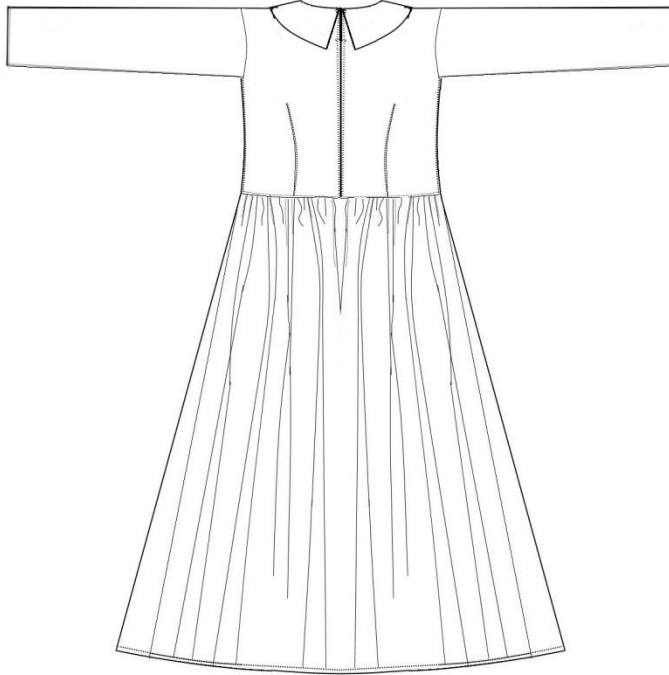
Şekil 4.60'ta 1950 yılına ait “*çiftlik satran*” kumaştan yapılmış gelin giysisi, üzerine giyilen gelin hırkasıyla bir bütün oluşturmaktadır. Saçlarına taktıkları gelin teli ise gelinlerin vazgeçilmez aksesuarlarındanır. Göçmen kadınlar, gelin tellerini hala sandıklarında hatıra olarak sakladıklarını belirtmişlerdir. Gelinliğin kumaşından el yapımı gül, süsleme olarak gelinliğin sol göğsüne tutturulmuştur.

Şekil 4.29. Gelinlik biçimsel çizim ön

Şekil 4.29'da yer alan yöresel adı çiftlik satran kumaş olarak bilinen ipek saten kumaştan üretilmiş gelinlik görülmektedir. Bebe yakalı, belden kesikli giysinin bedeni iki yandaki kuşları ile eteği ise büzgülerle bele oturtulmuştur. Boyu ayak bileklerine kadar uzun olan giysi düz takma kolludur.

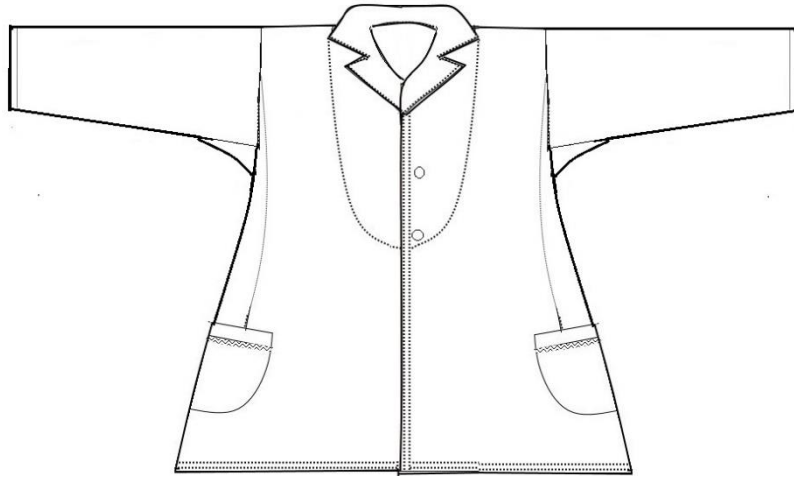

Şekil 4.30. Gelinlik biçimsel çizim arka

Şekil 4.30’da yer alan gelinliğin belden kesikli arka üst bedeninin iki adet pens ile bedene oturtulduğu, metal fermuar ile kapamasının sağlandığı görülmektedir. Eteği önde olduğu gibi belde büzgülerle bedene birleştirilmiştir. Giysi parçaları makine dikişi ile birleştirilmiştir.

Resim 4.62. Gelin hırkası ön görünüm

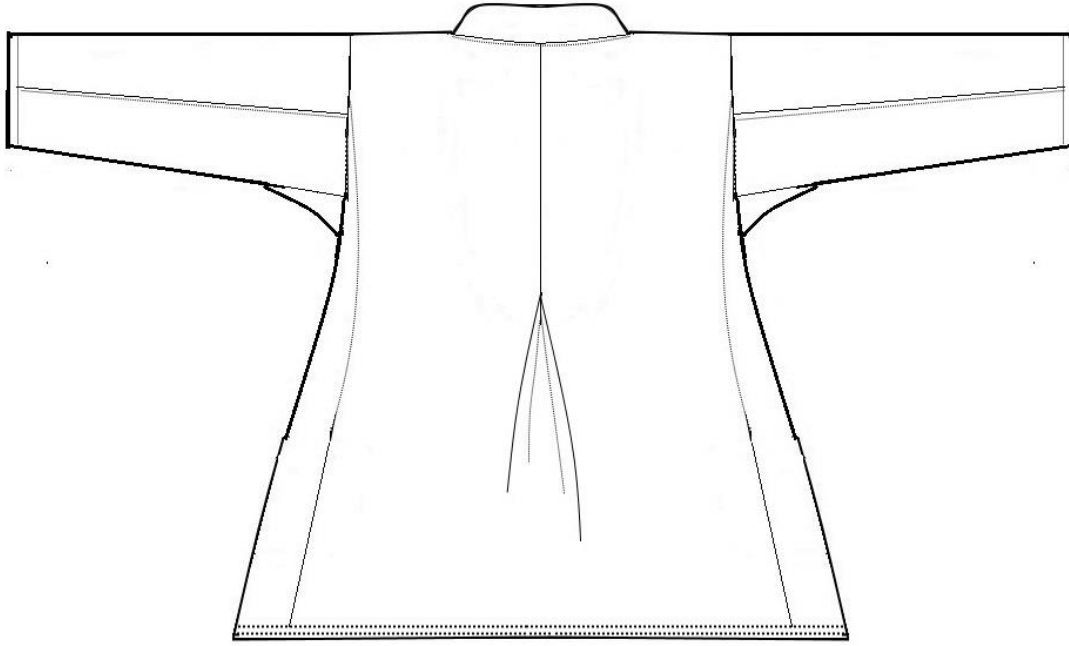

Şekil 4.31. Gelin hırkası biçimsel çizim ön

Şekil 4.32’deki bordo renkli kadife kumaştan üretilmiş erkek yakalı hırkanın, boyu kalça hizasına kadar uzanmaktadır. Önü boydan açık olan giysinin, iki yanındaki küçük applike cepleri dikkat çekici özelliğidir. Ön kapaması bel hattından yakaya

doğru iki adet metal dđğme ile sağlanmıştır. Hırkanın içi kiremit rengine pamuklu kumaş ile astarlanmıştır.

Ön bedende kol evinden ceplere kadar uzanan pensleri ve yaka çevresine paralel makine dikişiyle yuvarlak roba şeklinde detayı bulunmaktadır. Cep ağzında ise yeşil renkte fisto ve beyaz renkte sutaşı ile süsleme yapılmıştır. Ceketin tüm parçaları makine dikişiyle birleştirilmiştir.

şekil 4.32. Gelin hırkası biçimsel çizim arka

İki yanında kupları olan hırkanın arka ortası bel hattına kadar dikilmiş ve etek ucuna kadar pili olarak serbest bırakılmıştır. Araştırma kapsamında incelenen gelin hırkalarının arka bedendeki biçim ve kesim özelliklerinin benzer olduğu görülmüştür.

4.4. Üst Giyim (Sokak Giyimi)

Dönemin özelliğine göre farklılık gösteren bu giysiler, dış giyimin üzerine sokağa çıkarken giyilen giysilerdir. Yapılan alan araştırması sonucunda Edirne ve yöresinde Bulgaristan göçmeni kadınlarında sokak giysisi olarak, ferace, bürgü/çarşaf, başlarına da tülbent ya da peştemal örneklerine ulaşılmıştır.

Kadının göz önünde olmaya başladığı 18. yüzyıldan itibaren sokak giysilerinde kullanılan giyim kuşama verilen önem artırmış, 15. ve 17. yüzyıllar arasında oldukça yalın olarak dikilen feraceler, şekil değiştirmiş, süslemeleri artmış, yakaları farklı zaman dilimlerinde farklı genişlik ve uzunluklarda kullanılmıştır (Koç, 2009, s. 86).

Kadınların başlarına örttükleri başörtüleri, hemen hemen dünyanın her yerinde, ufak değişikliklerle birbirlerine benzerler. Yine örtme ve bağlama farklılıklarıyla kadın başörtülerinin ayrı isimler alabileceği ihtimali unutulmamalıdır (Ögel, 1978, s. 191). Türk kültür tarihi açısından değerli olan aynı isimle, farklı biçim ve bağlama şekliyle Resim 4.63 ve Resim 4.64’de yer alan bürgü çeşitleri anlatılmaktadır.

Resim 4.63. Sokak giyim- bürgü giymiş kadın (K.K.2)

Resim 4.64. Sokak giyimi- bürgü -ön

Resim 4.65. Sokak giyimi- bürgü arka

Kasaba ve köylerde kadınların sokağa çıkarken başlarının üzerine attıkları genellikle siyah renkte olan bir tür çarşaftır. Üç parçadan oluşan çarşaf, yüzü örten peçe, gövdenin üst kısmını örten bürgü ve gövdenin alt kısmını örten etekten oluşmaktadır. 1945 yılına ait Edirne'nin köylerinde kadınların sokakta kıyafet üzerine giydikleri ve adına “bürgü” denilen dış giysiyi, köylerde yaşayanlar ev dışında hala kullanmaktadır.

Resim 4.63'te bürgünün başa giyilecek kısmı çene altından bağlanırken, Resim 4.64'te iki taraftan bağcık yardımı ile arkadan çapraz geçirilip, düğümlenir, öne doğru çene altından bağlanarak kullanılmıştır.

Resim 4.66. Bürgü baēlama biēimi detay görünüm

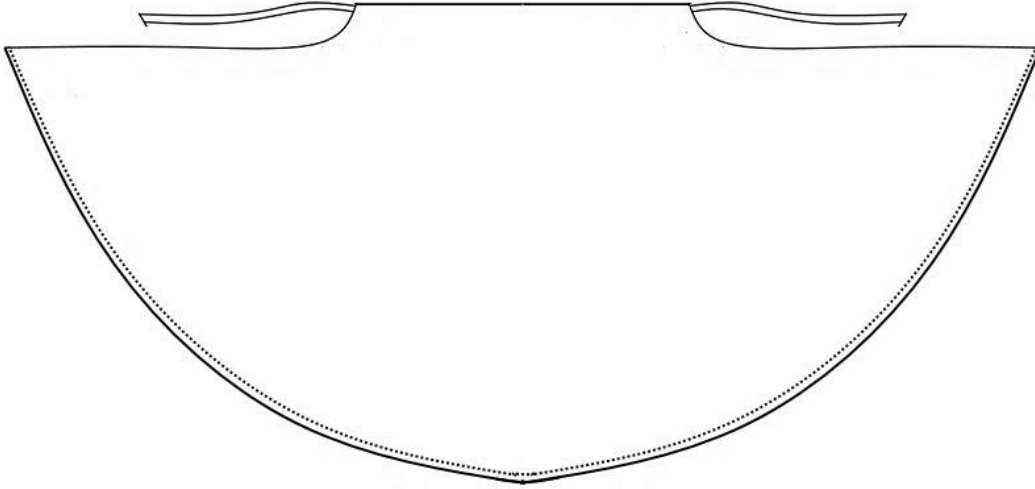

Resim 4.67. Bürgü baēlama biēimi detay görünüm

İki parēadan oluēan bürgü; beli lastikle bzlmē alt parēa (etek) ve ēene altından baēlanarak omuzlardan bele kadar inen üst parēadan oluēan, oldukēa sade ve süssüz bir giysidir. Brgnn altında günlük giyim parēalarından Şalvar, ēorap ve ēetik giyildiēi görülmektedir. Brgye ait giysi parēalarının biēimsel ēizimleri aēaēıda sunulmuētur.

Resim 4.68. Sokak giyimi bürgü bürgü üst parçası

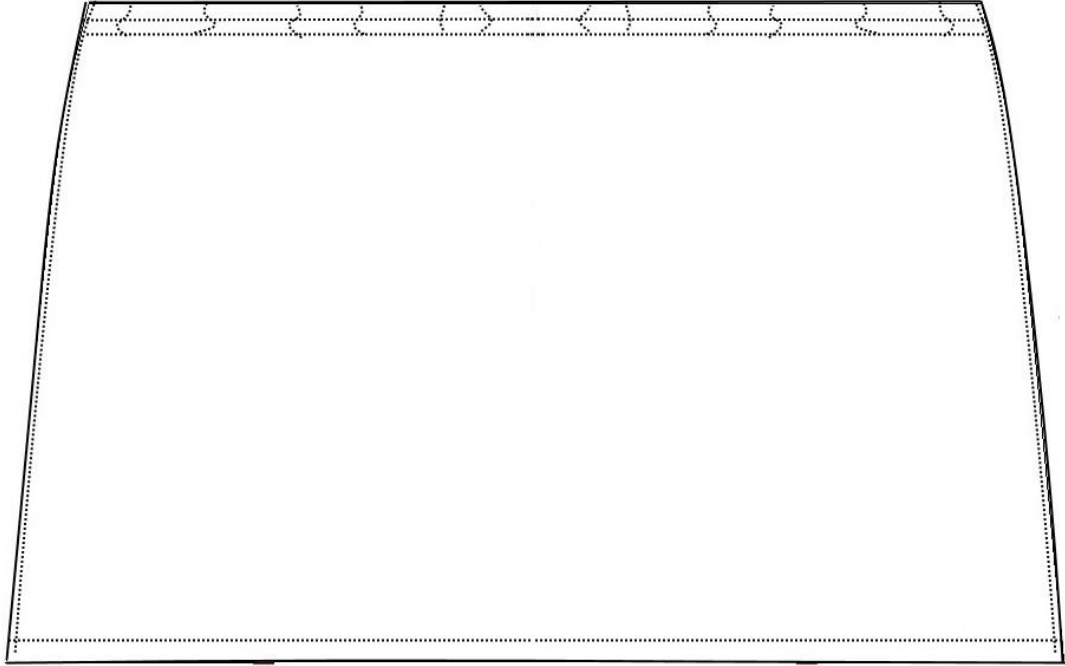

Şekil 4.33. Bürgü üst parçası biçimsel çizimi

Şekil 4.33'te yer alan bürgü yarım daire biçiminde, baş ve omuzları örterek bele kadar uzanan bir örtüdür. Oldukça sade, süslemesiz siyah renk pamuk keten karışımı kumaştan yapılmıştır. Başa bağlamak amacıyla iki yanında bağcıkları vardır. Kenarları içe doğru kıvrılmış ve makine dikişiyle temizlenmiştir. Başörtünün üzerine örtülen üst parça, başa arkadan bağlanarak, yanları omuzları örtecek şekilde kullanılmaktadır.

Resim 4.69. Sokak giyimi bürgü alt parçası -etek

Şekil 4.34. Bürgü alt parçası-etek biçimsel çizimi

Şekil 4.34'te yer alan bürgünün alt parçası olan etek ise, dikdörtgen biçiminde yanları dikişli olup, beli lastikle büzülerek toplanmıştır. Lastik yuvasına çift sıra makine dikişi çekilmiştir. Etek ucu kıvrırması ve tüm parçaların birleştirilmesi makine dikişleriyle yapılmıştır.

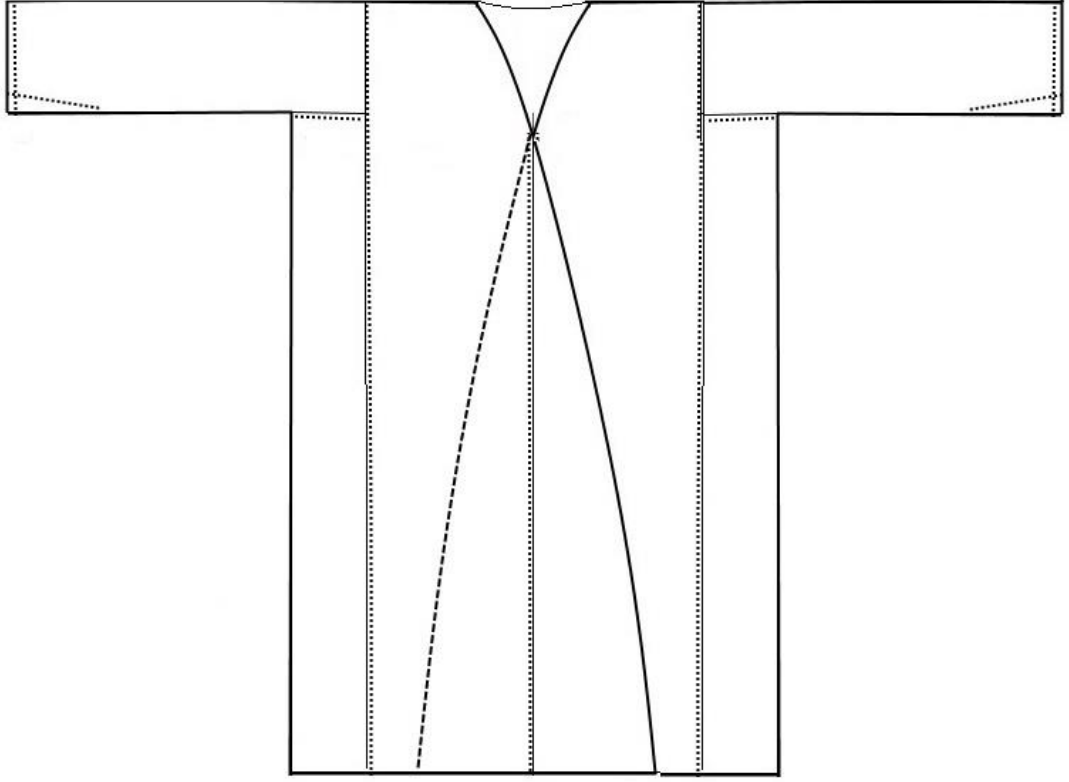

Resim 4.70. Sokak giyimi- ferace -ön

Resim 4.71. Sokak giyimi- ferace arka

Resim 4.70'teki 1950 yılına ait sokak giyimi, el tezgâhlarında dokunmuş şile bezinden başörtü ve feraceden oluşmaktadır. Kadınların feracenin altında şalvar ve ayaklarında yünden elde örülmüş çorap giyildiği görülmektedir. Koçu (1967, s. 114) feraceyi, düz, yakasız yere kadar inen, ince çuhadan, genel olarak süssüz siyah renkte giysi olarak tanımlamış ve başı örten *yaşmak* ile kullanıldığını belirtmiştir.

Şekil 4.35. Sokak giyimi-ferace biçimsel çizimi

Şekil 4.35'te yer alan feracenin biçiminin, bedeni genişletmek için yanlarına yerleştirilmiş peş parçalarından oluştuğu görülmektedir. Düz kolu bedene dik olarak yerleştirilerek, kare kol görünümü oluşturmuştur. Oldukça bol forma sahip ve yakasız olan feracenin, tüm birleştirme dikişleri makine ile yapılmıştır.

Resim 4.72. Sokak giyimi-bürgü-ön

Resim 4.73. Sokak giyimi-bürgü arka

Resim 4.72’de yer alan Uzunköprü’nün Yağmurca köyünde ulaşılan sokak giyiminde, küçük kareli desenli pamuk saten kumaştan, kare formdaki örtünün bürgü olarak adlandırıldığı görülmüştür. Örtünün bir kenarı başın ortasına gelecek şekilde örtülerek, uçları da biri alttan diğeri üstten çene altından geçirilip arkada bağlanarak kullanılmaktadır. Günümüzde köylerde kadınlar tarafından sokak giysisi olarak hala kullanılmaktadır.

Başa ve ayağa giyilenler

Araştırma sonucunda, Bulgaristan göçmeni kadınların ev içinde başörtü/tülbent, sokağa çıkarken peştamal örttükleri tespit edilmiştir. Kullanıldıkları yer ve farklı bağlama biçimleriyle ulaşılan başörtüsü örnekleri aşağıda sunulmuştur.

Resim 4.74. Peştamal

Resim 4.75. Baş örtüsü bağlama biçimi-ön

Resim 4.76. Baş örtüsü bağlama biçimi-arka

Araştırmada, daha önce ulaşılan baş bağlama biçimlerinden farklı olarak Resim 3.75'deki görsel karşımıza çıkmıştır. Bu baş bağlama biçiminde, ilk olarak çene altından başa bağlanan peştamal ve onun üzerine bir kenarı üçgen olarak altına sarkıtılmış tülbent başın çevresine dolanarak yandan bağlanmıştır.

Resim 4.77. Çember

Resim 4.78. Tülbent

Resim 4.77’de görülen saten krep, düğünlerinde gelinlerin yüzüne örttükleri ve yeni gelinlerin özel günlerde başlarına üçgen biçimde ikiye katlayarak sarkan iki ucunu arkada düğümleyip, öne sarkıtılarak kullanılmaktadır. Resim 4.78’de yer alan kenarları iğne oyalı tülbenti, sandıklarında resimde görüldüğü gibi katlı şekilde açılmaması için birkaç yerden teyelleyerek, çeyizlerine koyduklarını ifade etmişlerdir. Günlük giyimlerinde kullanılmak üzere ayrılan tülbentin kenarlarında, iğne oyasıyla yapılan süsleme detayları dikkat çeken bir diğer özelliğidir.

Resim 4.79. Yün çorap

Resim 4.80. Yün çorap (İzmit Balkan Kültür Evi)

Bulgaristan göçmen kadınlarına ait ayağa giyilen, yünden elde örülmüş çorap ve çetik örneklerine ulaşılmıştır. Çorapların burun, topuk ve bilek kısımlarında değişik motiflerle süslemeleri olduğu Resim 4.79-80’de görülmektedir

Giysi tamamlayıcıları ve aksesuarlar

Kemer ve kuşakların, eski Türk giyim kuşamında önemli bir yeri vardır. Bulgaristan göçmeni kadınlar da giysilerini belde sabitlemek veya güzel görünüm sağlamak amacıyla kemer ve kuşak kullanmışlardır. Kullanılan kemerler, ince derilerden yapılarak, iki ucu toka ile birbirine tutturulmuştur. Kuşakları ise, iç donu, iç gömleği, entari ve şalvar üzerinde kullanmışlardır. Koçu (1967, s. 166), eski kadın giyim kuşamında entari üstüne sarılan dış kuşakların önemli bir yere sahip olduğunu, evde günlük yaşamda kullanılan kuşakların ise uçkuru andıran daha dar kuşaklar olduğunu belirtmiştir. Bu kullanım biçiminin Bulgaristan göçmenlerinin giyinme kültürü içinde de yer aldığı görülmektedir (Bkz. Resim 4.11).

Resim 4.81. Kuşak örnekleri

Resim 4.81’de model özelliğinden dolayı kırmalı olarak adlandırdıkları kuşak 18x235 ebatlarındadır. Resim b’de ince tül kumaştan yapılmış kuşağın, kısa iki kenarına işlenmiş çiçek ve dal motifli kanaviçe süslemeleri dikkat çekmektedir. Resim c’de görülen kuşakta ise dal ve yaprak motifli kanaviçe süslemeleri bulunmaktadır

Resim 4.82. Giysi tamamlayıcıları-peşkir

Resim 4.82’de yer alan peşkiri, kadınlar günlük yaşamda ev ya da tarla işi yaparken şalvar üzerinde bellerine sıkıştırarak kullanılmıştır.

Resim 4.83. Uçkurun katlı görünümü

Resim 4.83’te yer alan katlama şekliyle uçkur, kenarlarından teyellenerek çeyiz sandığına koyulmak üzere hazırlanmıştır. Kuşağın tüm kenarlarında sutaşı oyası ve kısa iki kenarında çiçek motifli kanaviçe süslemeleri görülmektedir (K.K.4).

Kaynak kişilerle yapılan görüşmelerde, Bulgaristan göçmeni kadınlarda, eskiden kesilmiş saçlardan yapılmış takma saç kullanımının ve uzun ve örgülü saç geleneğinin yaygın olduğu görülmüştür (Bkz. Resim 4.28). Bu uygulamanın Türk

baş süsleme biçimleri arasında olduğu kaynaklarda yer almaktadır. Geleneksel giyimde, uzun ve örgülü saçın yanı sıra, ek saçlar veya takma saçlar kullanılmıştır. Ek saçlar, çok eski devirlerde olduğu gibi, kordenetten, yün ipliklerinden veya daha önceden kesilmiş olan saç örgülerinden yapılmıştır. Türk toplumlarında uzun ve örgülü saç geleneği yakın geçmişe kadar devam ettiği, genç kız ve gelinlerin saçlarının, çok sayıda ince ince örülmüş örgülerine **belik/pelik** denildiği bilinmektedir. Ögel (1978, s. 278) Selçuk çağının başlarında derlenen sözlükte Türklerin örülmüş saçlara örgüç, örküç dediğini, Eski Anadolu Türklerine çok yakın olan Ortaçağ Mısır Türklerinde ise saç örgüsü karşılığı olarak “belik” kullanıldığını belirtmiştir.

Bulgaristan'da yaşayan Türk kadınlarının aksesuar olarak, gelinlerin yanaklarına alınlarına yumurta sarısıyla yapıştırılan puldan, boncuktan süsleme amacıyla yapılmış *yapıştırılmalar*, özel işlenmiş sırmalı gelin duvakları, (Anonim 3) gelin teli, ipe ya da kırmızı kurdeleye bağlı beşibiryerde, reşat lira ve belik kullandıkları tespit edilmiştir.

4.5. Bulgaristan Göçmeni Kadınların Halk Giysilerinin Günümüzdeki Durumu ve Kullanımına İlişkin Görüşleri

Araştırma kapsamında Bulgaristan göçmeni kadınların halk giysilerinin kullanım durumu, kullanımına ilişkin görüşleri, halk giysilerinin kullanılmama nedenlerini belirlemek amacıyla hazırlanan ölçme aracıyla elde edilen veriler, bu bölümde sunulmuş ve yorumlanmıştır. Örneklem grubunun konu hakkındaki görüşlerine etkisi olduğu düşünülen demografik özellikleri Çizelge 4.1, 4.2, 4.3 ve 4.4'te sunulmuştur.

4.5.1. Katılımcıların demografik özellikleri

Çizelge 4.1. Katılımcıların Yaş Aralıkları

	f	%
24-29	9	14,8
30-35	6	9,8
36-41	9	14,8
42-47	4	6,6
48-53	7	11,5
54-59	11	18
60 ve üzeri	15	24,6
Toplam	61	100

Çizelge 4.1 araştırmaya katılanların yaş aralıklarına ilişkin sayıyı ve yüzdeyi vermektedir. Araştırmaya katılanların (n=61) yaş dağılımları incelendiğinde, katılımcıların çoğunluğunun 60 ve üzeri yaş aralığında olduğu görülmektedir. Bu yaş aralığında ankete katılan kişi sayısı 15, yüzdesi ise %24,6 şeklindedir. Araştırmaya katılanların %18'i 54-59 yaş aralığında yer almaktadır. 24-29 yaş aralığı ile 36-41 yaş arasındaki katılımcıların sayısı birbirine eşit olup her iki yaş grubu da %14,8 oranla temsil edilmektedir. Katılımcılar arasında 48-53 arasında yer alan kişilerin oranı %11 şeklindedir. Katılımcılar arasında 30-35 yaş aralığında bulunan kişi sayısı 6 olup 42-47 yaş aralığı katılımcı sayısı % 6,6 ile en düşük oranlı yaş grubunu oluşturmaktadır. Bu bağlamda araştırmanın örneklemini oluşturan kadınların çoğunluğunu 60 yaş ve üzeri katılımcının oluşturduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Diğer taraftan örneklem grubunu oluşturan en büyük yüzdeli kısmının 60 ve üzeri yaş aralığındaki kişilerden oluşması geçmişte yapılan göç hareketleri neticesinde ülkemize erken dönemde gelişin bir ifadesi olarak da görülebilir. Bu durum özellikle 1980'li yıllarda Bulgaristan'dan göç etmek zorunda bırakılan kişilerin aradan geçen yaklaşık olarak 30-35 senelik bir süreç neticesinde genç bir yaşta Türkiye'ye gelişlerini de ifade etmektedir.

Çizelge 4.2. Katılımcıların Eğitim Düzeyleri

	f	%
Okuma Yazma Bilmiyor	3	4,9
İlkokul	10	16,4
Orta Okul	12	19,7
Lise	15	24,6
Yüksekokul-Lisans	20	32,8
Lisans Üstü	1	1,6
Toplam	61	100

Çizelge 4.2’de katılımcıların eğitim düzeylerine ilişkin bilgiler verilmektedir. Bu çerçevede anket katılımcılarının eğitim düzeyleri incelendiğinde katılımcıların çoğunluğunun Yüksekokul-lisans mezunu olduğu görülmektedir. Yüksekokul-Lisans mezunu olanların oranının %32,8 olduğu görülmektedir. Yüksekokul-Lisans mezunlarından sonra katılımcılardan en çok lise mezunlarının yer aldığı görülmektedir. Katılımcılar içinde lise mezunlarının oranının ise %24,6 olduğu görülmektedir. Orta okul mezunu olan katılımcıların oranı %19,7, ilkokul mezunu olanların oranı %16,4, okuma yazma bilmeyenlerin oranı ise %4,9 şeklindedir. Katılımcılardan sadece bir kişinin lisansüstü mezunu olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.3. Katılımcıların Medeni Durumları

	f	%
Evli	36	59
Dul	10	16,4
Boşanmış	3	4,9
Bekar	12	19,7
Toplam	61	100

Katılımcıların medeni durumuna bakıldığında, Çizelge 4.3’te 36 kişinin evli olduğu görülmektedir. Evli olanlar ankete katılanların % 59’unu oluşturmaktadır. Araştırmaya katılanlar içerisinde eşi vefat etmiş bir diğer ifadeyle dul olanların sayısı ise 10’dur. Katılımcılardan 3 kişi boşanmış olup 12 kişi ise henüz evlenmemiştir.

Çizelge 4.4. Katılımcıların Türkiye'ye Göç Tarihlerine İlişkin Veriler

	f	%		f	%
1920	5	8,2	1971	1	1,6
1923	1	1,6	1972	1	1,6
1935	1	1,6	1974	1	1,6
1940	6	9,8	1975	1	1,6
1945	1	1,6	1976	3	4,9
1948	1	1,6	1977	1	1,6
1950	1	1,6	1978	2	3,3
1951	1	1,6	1989	21	34,4
1954	1	1,6	1990	3	4,9
1955	1	1,6	1992	1	1,6
1960	1	1,6	1998	1	1,6
1968	1	1,6	2000	2	3,3
1970	2	3,3			
Toplam				61	100

Çizelge 4.4'e bakıldığında katılımcıların Türkiye'ye göç tarihlerinin 1920-2000 yılları arasında olduğu görülmektedir. Katılımcılarının çoğunluğunun göç ettiği tarihin 1989 yılı olduğu görülmektedir. İlgili tarih 1980'li yıllarda Bulgaristan'daki Türk nüfusa yönelik yapılan baskıyı hemen akla getirmektedir. İlgili dönemde birçok soydaş baskılar neticesinde Türkiye'ye göç etmek zorunda kalmıştır. Katılımcıların %9'u 1940 yılında Türkiye'ye göç etmiştir. 1920 yılında Türkiye'ye göç edenlerin oranı ise %9 şeklindedir. Türkiye'ye geldikleri tarihler incelendiğinde örneklem grubunun alt problemlere yanıt bulmada önemli bir faktör olduğu düşünülmektedir.

Çizelge 4.5. Türkiye'ye Göç Etmeden Önce Geleneksel Giysi Giyme Durumu

	f	%
Evet	15	24,6
Hayır	46	75,4
Toplam	61	100

Çizelge 4.5 katılımcıların Türkiye'ye göç etmeden önce geleneksel giysi giyme durumunu göstermektedir. Türkiye'ye göç etmeden önce katılımcıların %75,4'ünün geleneksel giysi giymediği, % 24,6'sının ise evet cevabı vererek geleneksel giysi giydiği görülmektedir. Araştırmada hayır cevabı verenlerin çoğunlukta olmasının bir sebebi olarak özellikle ailesi Türkiye'ye göç eden katılımcıların bir kısmının çocuklarının Türkiye'de dünyaya gelmesinden kaynaklandığı söylenebilir.

Çizelge 4.6. Türkiye'ye Geldikten Sonra Geleneksel Giysi Giyme Durumu

	f	%
Evet	19	31,1
Hayır	42	68,9
Toplam	61	100

Çizelge 4.6'da Türkiye'ye geldikten sonra geleneksel giysi giyme durumuna ilişkin bilgiler verilmektedir. Bu çerçevede katılımcıların Türkiye'ye geldikten sonra geleneksel giysi giyme durumlarına bakıldığında, %68,9'unun Türkiye'ye geldikten sonra geleneksel giysilerini giymedikleri görülmektedir. Türkiye'ye geldikten sonra geleneksel giysilerini giyenlerin oranı ise %31,1'dir. Sonuçlara bakıldığında Türkiye'ye geldikten sonra geleneksel giysilerini giyenlerin oranının düşük çıkması birinci neslin kültürünü Türkiye'ye geldikten sonra Türkiye'de doğan yeni jenerasyona aktaramadığı şeklinde izah edilebilir.

Çizelge 4.7. Türkiye'ye geldikten sonra halk giysilerini giymeme nedenlerine ilişkin görüşler

Türkiye'ye geldikten sonra halk giysilerini giymeme nedenleri	Evet		Hayır	
	f	%	f	%
Topluma uyum sağlamak için	25	89,3	3	10,7
Göçmen olduğumun belli olmaması için	1	3,6	27	96,4
Çevremdekilerin bakışlarından rahatsız olduğum için	0	0	28	100
Eski çevrenin baskısından kurtulup yeni bir çevreye girdiğim için	1	3,6	27	96

Çizelge 4.7'de Türkiye'ye geldikten sonra katılımcıların geleneksel halk giysilerinin giymeme nedenlerine ilişkin görüşlere yer verilmektedir. Bu görüşler incelendiğinde, katılımcıların %10,7'sinin Türkiye'ye geldikten sonra geleneksel halk giysilerini topluma uyum sağlamak için giymediğini belirttikleri görülmektedir. Toplumsal arenada özellikle mülteci olarak nitelendirilen ve ikinci bir sınıf olarak değerlendirilen göçmen durumunun yapılan ankette pek de önemsenmediği görülmektedir. Bu çerçevede Türkiye'ye geldikten sonra geleneksel halk giysilerini giymeme nedeni olarak göçmen olunmasının belli olmamasını vurgulayanların oranı sadece %3,6'dır. Türkiye'ye geldikten sonra geleneksel giysi giymeyen kişilere yönelik olarak sorulan yukarıdaki soruların şıklarına yönelik olarak 42 kişiden 14'ünün hiç işaretleme yapmadıkları görülmüştür. Bu bağlamda Türkiye'ye

geldikten sonra halk giysilerini giymeme nedeni olarak şıklar içerisinde en çok topluma yönelik bir entegrasyonun sağlanması amacıyla gürüldüğü görülmektedir.

4.5.2. Halk giysilerinin günümüzdeki durumu ve kullanımına ilişkin görüşleri

Bulgaristan göçmeni kadın halk giysilerinin kullanım durumuna ilişkin görüşler bu bölümde yorumlanmıştır.

Çizelge 4.8. Bulgaristan Göçmeni kadın halk giysileri kullanım durumuna ilişkin görüşler

	Evet		Hayır	
	f	%	f	%
Bulgaristan göçmeni kadın giysilerini biliyor musunuz?	59	96,7	2	3,3
Kendinize ait göçmen kadın giysileriniz var mı?	29	47,5	32	52,5
Çevrenizde sandıklarda saklanan kadın giysi parçaları var mı?				
Yaşadığınız çevrede göçmen kadın giysileri kullanılıyor mu?	35	57,4	26	42,6
Çevrenizdekiler halk giysileri koruma konusunda yeterli bilince sahip midir?	28	45,9	33	54,1
Halk giysilerinin günümüzde yaşatılmaya çalışıldığını düşünüyor musunuz?	20	32,8	41	67,2
Halk giysileri yaşatılması açısından giyilmesi gerekli midir?	28	45,9	33	54,1
	36	59	25	41
Toplam	(f) 61		(%) 100	

Tabloda 4.8’de Bulgaristan göçmeni kadın halk giysilerinin kullanım durumuna ilişkin görüşler sunulmaktadır. Bu görüşler incelendiğinde örneklem grubunun %96,7’lik gibi yüksek bir oranının Bulgaristan göçmeni kadın giysilerini bildiği, %52,5’inin kendilerine ait göçmen kadın giysilerinin olmadığı, %57’sinin çevresinde sandıklarda saklanan giysi parçalarının olduğu, %54,1’inin yaşadıkları çevrede göçmen kadın giysilerini kullanmadıkları görülmektedir. Bu durum kültürel mirasımızın parçası olan halk giysilerinin korunması ve geleceğe taşınması açısından yeterli bilince sahip olmadıkları düşüncesini ortaya koymanın yanı sıra örneklem grubunun %67,2’sinin çevrelerinde halk giysilerini koruma konusunda yeterli bilince sahip olmadıklarını belirtmeleri bu düşüncüyü desteklemektedir. Örneklem grubunun %54,1’lik kısmı halk giysilerinin günümüzde yaşatılmaya çalışılmadığını vurguladıkları görülmekte, katılımcıların %59’unun ise halk giysilerinin yaşatılması açısından giyilmesi gerektiğine işaret ettikleri müşahede edilmektedir.

Çizelge 4.9. Bulgaristan göçmeni kadınların halk giysilerine ilişkin görüşleri

	Katılmıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılıyorum	
	f	%	f	%	f	%
Bulgaristan göçmeni kadın halk giysileri kültürel bir değerdir	4	6,6	10	16,4	47	77
Halk giysilerinin yaşatılması için günlük yaşamda kullanılması gereklidir	35	57,4	8	13,1	18	30
Kültürel değerler konusunda Belediye ve Valilikler gerekli etkinliklerle halkı bilinçlendirmelidir	0	0	14	23	47	77
Halk giysileri özel günlerde kullanılmalıdır	5	8,2	19	31	37	60,7
Halk giysileri müzecilik anlayışıyla korunmalıdır ve tanıtılmalıdır	3	4,9	12	20	46	75,4
Toplam			(f) 61		(%) 100	

Tablo 4.9’da Bulgaristan göçmeni kadınların halk giysilerine ilişkin görüşleri incelendiğinde, %77’lik bir oranın Bulgaristan göçmeni kadın halk giysilerinin kültürel bir değer olduğu, %57,4’ünün ise halk giysilerinin yaşatılması için günlük yaşamda kullanılması görüşüne katılmadıkları görülmektedir. Katılımcıların %77’si kültürel değerler konusunda Belediye ve Valiliklerin gerekli etkinliklerle halkı bilinçlendirmesi görüşünü belirtmekte ve örneklem grubunun %60,7’si ise halk giysilerinin özel günlerde kullanılması gerektiğini vurgulamaktadır. Katılımcıların %75,4’ünün bu giysilerin müzecilik anlayışıyla korunması ve tanıtılması gerektiği görüşünü ifade ettikleri görülmektedir.

Çizelge 4.9’dan anlaşıldığı üzere örneklem grubunun halk giysilerini yaşatılmaya çalışılması konusunda yeterli bilince sahip olmadıkları halde onların en azından bir kültürel değer olarak görülmesi gerektiği kanaati taşıdıkları sonucuna ulaşılmaktadır.

Çizelge 4.10. Bulgaristan Göçmeni kadın halk giysilerinin kullanılmama nedenlerine ilişkin görüşler

	Evet		Hayır	
	f	%	f	%
Geleneksel giysiler demode olduğu için	45	73,8	16	26,2
Modanın egemenliğinin artması ve hızla yaygınlaştığı için	51	83,6	10	16,4
Genç jenerasyon modayı takip ettiği için	55	90,2	6	9,8
Kültürel değerlerle ilgili yeterli farkındalık oluşturulmadığından unutulduğu ve önem verilmediği için	48	78,7	13	21,3
Günümüzde geleneksel giysilerin kullanılması toplum tarafından yadırgandığı için	33	54,1	28	45,9
Eğitim seviyesi arttıkça kültürel değerlerden uzaklaşıldığı için	37	60,7	24	39,3
Toplam	(f) 61		(%) 100	

Çizelge 4.10'da halk giysilerinin kullanılmama nedenlerine ilişkin veriler incelendiğinde, örneklem grubunun %73,8'inin geleneksel giysileri demode bulduğu, %83,6'sının modanın egemenliğinin artmasıyla birlikte yeni ve modern giysilerin hızla yaygınlaştığı için artık kullanıma gereksinim duymadıkları görülmektedir. Örneklem grubunun, %90,2'si ise genç jenerasyonun modayı takip ettiğini belirtmiştir. Aynı şekilde ankete katılanların %78,7'si kültürel değerlerle ilgili yeterli farkındalık oluşturulmadığından hareketle geleneksel giysilerin unutulduğunu ve bu giysilere artık önem verilmediğini ifade etmektedir. Katılımcılardan %54,1'lik bir kesim ise günümüzde geleneksel giysi kullanımının toplum tarafından yadırgandığını söylemektedir. Son olarak katılımcıların %60,7'si eğitim seviyesi arttıkça kültürel değerlerden uzaklaşıldığı için halk giysilerinin kullanılmadığı görüşünde bulunmuşlardır.

Örneklem grubunun demografik özellikleri ile göçmen kadın giysilerini giymeye devam ettiklerine ilişkin görüşlerinde istatistiksel anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ki kare testi sonuçları Çizelge 4.11 ve 4.12' de verilmiştir.

Çizelge 4.11. Yaş dağılımına göre Türkiye'ye geldikten sonra göçmen kadın giysilerini giymeye devam ettiklerine ilişkin ki kare testi

	Evet		Hayır		p
	f	%	f	%	
24-29	0	0	9	19,6	0,027
30-35	0	0	6	13	
36-41	2	13,3	7	15,2	
42-47	1	6,7	3	6,5	
48-53	4	26,7	3	6,5	
54-59	1	6,7	10	21,7	
60 ve üzeri	7	46,7	8	17,4	
Toplam	(f) 61		(%) 100		

Çizelge 4.11'deki ki kare testi sonuçlarına göre %46,7 oranla 60 ve üzeri yaş, %26,7 oranla 48-53 yaş, 13,3 oranla 36,41 yaş, aralığındaki kadınların Türkiye'ye geldikten sonra göçmen kadın giysilerini giymeye devam ettikleri sonucu ortaya çıkmaktadır. 24-29 yaş ve 30-35 yaş aralığındaki grubun giymeye devam etmediği görülmektedir. Çizelgeye bakıldığında p değerinin 0,05'den ($p < 0,05$) küçük olduğu görülmektedir. Türkiye'ye geldikten sonra geleneksel giysi giyme durumlarının genç yaş grubunda düşüken, ileriki yaşlarda artış göstermesi istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.12. Eğitim düzeyine göre Türkiye'ye geldikten sonra göçmen kadın giysilerinin giyilmeye devam durumları ki kare testi

	Evet		Hayır		p
	f	%	f	%	
Okuma Yazma Bilmiyor	2	10,5	1	2,4	0,000
İlkokul	8	42,1	2	4,8	
Orta Okul	6	31,6	6	14,2	
Lise	1	5,3	14	33,3	
Yüksek Okul-lisans	2	10,5	18	42,9	
Lisans Üstü	0	0	1	2,4	
Toplam	(f) 61		(%) 100		

Eğitim düzeyine göre Türkiye'ye geldikten sonra göçmen kadın giysilerinin giyilmeye devam durumlarının karşılaştırıldığı Çizelge 4.12'de p değeri 0,05'den ($p < 0,05$) küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu anlamlılık eğitim seviyesinin yükseldikçe Türkiye'ye geldikten sonra göçmen kadın giysilerinin

giyilmeye devam edilmemesinden kaynaklanmaktadır. Eğitim seviyesi yükseldikçe giyilmeme oranı artmaktadır.

Çizelge 4.13. Yaş dağılımına göre katılımcıların kendilerine ait göçmen kadın giysilerinin olma durumları ki kare testi

	Evet		Hayır		p
	f	%	f	%	
24-29	4	13,8	5	15,6	0,005
30-35	1	3,4	5	15,6	
36-41	2	6,9	7	31,9	
42-47	0	0	4	12,5	
48-53	2	6,9	5	15,6	
54-59	9	31,0	2	6,3	
60 ve üzeri	11	37,9	4	12,5	
Toplam	(f) 61		(%) 100		

Çizelge 4.13 ‘teki ki kare testi sonuçlarına göre 37,9 oranla 60 yaş ve üzeri yaş ve 54-59 yaş aralığındaki kadınların kendilerine ait göçmen kadın giysilerinin bulunduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. 42-47 yaş aralığındaki kadınların kendilerine ait göçmen giysilerinin olmadığını belirtmiştir. Çıkan sonuçtan anlaşıldığı gibi, örneklem grubunun yaşları ile kendilerine ait göçmen kadın giysilerinin olma durumlarında $p < 0,05$ ($p = 0,005$) düzeyinde anlamlı olduğu sonucu çıkmaktadır. Bu durum, genç yaş grubunda düşükken, ileriki yaşlara doğru gidildikçe kendilerine ait göçmen kadın giysilerinin olma durumunu da arttırdığını göstermektedir.

Çizelge 4.14. Eğitim düzeyine göre katılımcıların kendilerine ait göçmen kadın giysilerinin olma durumları ki kare testi

	Evet		Hayır		p
	f	%	f	%	
Okuma Yazma Bilmiyor					0,024
İlkokul	3	10,5	0	0	
Orta Okul	8	27,6	2	6,3	
Lise	5	17,2	7	21,9	
Yüksek Okul-lisans	7	24,1	8	25	
Lisans Üstü	5	17,2	15	42,9	
Toplam	(f) 61		(%) 100		

Eğitim düzeyine göre, 27,6 oranla ilkokul mezunu ve 24,1 oranla lise mezunu kadınlar kendilerine ait göçmen kadın giysilerinin olduğunu belirtmiştir. 42,9 oranla

yüksek okul-lisans mezunu kadınların göçmen kadın giysilerinin olmadığını ifade etmişlerdir. Ki kare testi sonuçlarına göre örneklem grubunun eğitim düzeyi ile kendilerine ait göçmen kadın giysilerinin olma durumlarında $p<0,05$ ($p=0,024$) düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Anlamlılık, Çizelge 4.14'te görüldüğü gibi eğitim seviyesi yükseldikçe, kendilerine ait göçmen kadın giysilerinin olma durumunu azalttığını göstermektedir.

Çizelge 4.15. Yaş dağılımına göre katılımcıların halk giysilerinin yaşatılması açısından giyilmesi gerektiğine inanma durumları ki kare testi

	Evet		Hayır		p
	f	%	f	%	
24-29	4	11,1	5	20	0,005
30-35	2	5,6	4	16	
36-41	2	5,6	7	28	
42-47	2	5,6	2	8	
48-53	5	13,9	2	8	
54-59	9	25	2	8	
60 ve üzeri	12	33,3	3	12	
Toplam	(f) 61		(%) 100		

Yaş dağılımına göre 33,3 oranla 60 yaş ve üzeri kadınlar, 25 oranla 54-59 yaş grubu, halk giysilerinin yaşatılması açısından giyilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Halk giysilerinin yaşatılması açısından giyilmesi gerektiğine ilişkin Çizelge 4.15'teki ki kare sonuçlarında $p<0,05$ ($p=0,041$) değerinin küçük olduğu görülmektedir. Genç yaş grubunun halk giysilerinin yaşatılması açısından giyilmesi gerekmediğini ve ileriki yaş gruplarına doğru gidildikçe yaşatılması için giyilmesi gerektiğini ifade edenlerin çoğunluğu oluşturması istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Çizelge 4.16. Yaş dağılımına göre katılımcıların halk giysilerinin kullanılma nedenlerinden kültürel değerlerle ilgili yeterli farkındalık oluşturulmadığından unutulduğu ve önem verilmediği görüşüne ilişkin ki kare testi

	Evet		Hayır		p
	f	%	f	%	
24-29	6	12,5	3	23,1	0,039
30-35	2	4,2	4	30,8	
36-41	6	14,6	2	15,4	
42-47	3	6,3	1	7,7	
48-53	5	10,4	2	15,4	
54-59	11	22,9	0	0	
60 ve üzeri	14	29,2	1	7,7	
Toplam	(f) 61		(%) 100		

Çizelge 4.16’da, 29,2 oranla 60 yaş ve üzeri kadınlar, 22,9 oranla 54-59 yaş aralığındaki kadınlar, kültürel değerlerle ilgili yeterli farkındalık oluşturulmadığından kullanılmadığını belirtirken, genç yaş grubu kadınların çoğunluğunun bu görüşe katılmadığı görülmektedir. Ki kare testi sonuçlarına göre, yaş dağılımı ile halk giysilerinin kullanılma nedenlerinden kültürel değerlerle ilgili yeterli farkındalık oluşturulmadığından unutulduğu ve önem verilmediği görüşleri arasında $p < 0,05$ ($p = 0,039$) düzeyinde anlamlı sonuç ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak elde edilen veriler doğrultusunda, Bulgaristan göçmeni halk giyimini oluşturan parçaları bildiği, fakat halk giysilerinin korunması ve yaşatılması açısından yeterli bilince sahip olmadıkları belirlenmiştir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Edirne ilinde yaşayan ve İzmit Balkan Kültür Evi'nde sergilenen Bulgaristan göçmeni kadınların giyim kuşamının tasarım özellikleri açısından incelenmesinin ve halk giysilerine yönelik görüşlerinin belirlenmesinin amaçlandığı araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır. Bulgaristan göçmeni kadınların giyim kuşamının tasarım özellikleri açısından incelendiği araştırmanın birinci bölümünde;

- Bulgaristan göçmeni kadınların geleneksel giysilerini günlük yaşamlarında kullanmadıkları ancak, bazı yaşlı kadınların sandıklarında saklayarak günümüze taşıdıkları bu giysilerin son yıllarda moda haline dönüşen sünnet, nişan, düğün gibi özel günlerde birbirlerinden ödünç alarak giyildiği gözlenmiştir
- Bulgaristan göçmeni kadınların iç giyim parçalarının ana unsuru, doğal pamuk keten karışımı dokumadan üretilmiş olan gömlektir. Giyen kişinin tercihine göre yakası açılmamış halde alt bedene giyildiğinde potur, üst bedene giyildiğinde ise göynek, adını alan fonksiyonel bir giysidir. Ayrıca, ismini yanlarındaki pilili özelliğinden alan paskalı gömlek iç giyimi oluşturan bir diğer parçadır. Dış giyimi ise göynek, şalvar, önlük, kuşak ve diğer giysi tamamlayıcıları oluşturmaktadır. Ayakta yünden elde örülmüş çorap, başta bağlama biçimleriyle farklılık görülen başörtüsü kullanılmaktadır. Günlük giyimi oluşturan giysi parçalarının oldukça sade ve süslemesiz olduğu tespit edilmiştir.
- Özel gün giysilerinin alt bedende şalvar, üst bedende sırasıyla göynek, yelek, cepken ve üst giysi olarak ceket ile bele bağlanan önlük ve kuşaktan oluştuğu, ev ziyareti, bayram, hıdrellez, düğün, nişan, kına gecesi gibi özel günlerde bu giysileri giydikleri tespit edilmiştir. “Şip” olarak adlandırılan şalvar, yelek ve göynekten oluşan ve “şılak” adı verilen parlak kumaşlardan üretilmiş gömlek ve şalvardan oluşan takımlar özel günlerde kullanılan önemli giysilerdir.

- Günlük giysilerde kumaş özellikleri açısından divitin, pazen ve basma gibi daha ekonomik kumaşlar kullanılırken, özel gün giysilerinde, ipek, pamuk ve saten gibi daha kaliteli kumaşlar ve yoğun süslemeler kullanılmıştır.
- şalvarların kesiminin genel olarak düşük ağlı ve paçalı, göyneklerin ise peşle bütünleşen düz kol formunda oldukları belirlenmiştir. Cepken ve ceketlerin, kadife ve pamuk saten kumaştan, pamukla desteklenmiş kapitone görünümlü, bedene düz takılan kol ve üçgen kuşlu beden formuna sahip olduğu belirlenmiştir.
- Ceket ve cepken süslemelerinde fisto, sutaşı, hazır harçların yanı sıra makine dikişleri ile dal ve iek motifleri kullanılmıştır. şip takımlar, kadife kumaş üzerine sim iplik ya da pullarla işlenmiştir.
- Edirne ilinde ulaşılan en eski gelinliğin 1878 yılına ait pembe ipek saten entari olduğu, 1926 yılına ait, yine saten kumaştan gömlek ve şalvardan oluşan gelin giysisinin yaygın olarak kullanıldığı belirlenmiştir. Geleneksel gelin giysilerinin tamamlayıcı parçaları ise iek motifleriyle işlenerek süslenmiş grep, kanaviçe süslemeli önlük ve kemerden oluşmaktadır. Araştırma kapsamında kemerin, günümüze taşınan örneğine rastlanmamıştır.
- Gelinlerin 1950 yılı ve sonrası beyaz gelinlik kullandığı ve oldukça pahalı ve değerli olan ipek saten kumaştan üretilen bu gelinliklerin “iftlik satran” (iftlik sattıran) olarak adlandırıldığı görülmüştür. Saın iki yanından sarkan gelin telleri ise gelinlerin en önemli aksesuarlarıdır.
- Gelin giysilerinin vazgeçilmez parçası olan kadife kumaştan üretilmiş gelin ceketlerinin en karakteristik özelliği, yan ve ite kullanılan cep detaylarıdır. Ceplerin düğünde geline takılan altın ve paraları koymak amacıyla yapıldığı tespit edilmiştir.
- Bulgaristan göçmeni kadınlar sokak giyimlerinde, ferace, bürgü, başlarına ise tülbent ve peştamal kullanmışlardır. Bürgü, st beden ve başı örten üst parça ve alt bedene giyilen etekten oluşmaktadır. Günümüzde köylerde bürgü/çarşaf kullanan yaşlı kadınlara rastlanmıştır. El tezgahlarında dokunan şile bezinden üretilmiş, boyu yere kadar inen, yakasız ferace ve başörtü bir diğer sokak giyim örneğini oluşurmaktadır.

Halk giysilerinin günümüzdeki durumu ve kullanımına ilişkin Bulgaristan göçmeni kadınların görüşlerinin belirlenmesinin amaçlandığı ikinci bölümde;

- Örneklem grubunun çoğunluğunu 60 yaş ve üzeri göçmen kadınların oluşturduğu, medeni durumlarının ise çoğunlukta evli olduğu tespit edilmiştir. Eğitim düzeyleri incelendiğinde, yüksekokul-lisans mezunu olanların katılım oranının yüksek olduğu belirlenmiştir.
- Katılımcıların Türkiye'ye göç tarihlerinin 1920-2000 yılları arasında olduğu tespit edilirken, çoğunluğunun 1989 yılında göç ettiği belirlenmiştir. O dönemde birçok soydaş baskılar neticesinde Türkiye'ye göç etmek zorunda kalmıştır.
- Kadınların önemli bir çoğunluğunun Türkiye'ye göç etmeden önce geleneksel giysi kullanmadıkları belirlenmiştir. Bu sonuçta, katılımcıların bir kısmının ailesinin Bulgaristan'da bulunması, kendilerinin ise Türkiye'de doğmuş olmasının etkili olduğu düşünülmektedir.
- Kadınların Türkiye'ye geldikten sonra geleneksel giysilerini topluma uyum sağlamak amacıyla giymedikleri belirlenmiştir.
- Kadınların büyük çoğunluğunun halk giyimini oluşturan parçaları bildiği, fakat kendilerine ait giysilerinin bulunmadığı ve halk giysilerini koruma konusunda yeterli bilince sahip olmadıkları belirlenmiştir.
- Kadınların büyük çoğunluğunun halk giysilerinin kültürel bir değer olarak gördüğü, Belediye ve Valiliklerin gerekli etkinliklerle halkı bilinçlendirmesi gerektiğini düşündükleri tespit edilmiştir.
- Halk giysilerinin günümüzde kullanılmama nedenleri olarak; genç jenerasyonun modayı takip etmesi, kültürel değerlerle ilgili yeterli farkındalık oluşturulmadığından unutulması ve önem verilmemesi öncelikli görüşler olarak belirlenmiştir.
- Ki kare testi sonuçlarına göre, örneklem grubunun yaş ve eğitim düzeyleri ile halk giysilerini kullanma durumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

5.2. Öneriler

Araştırma sonuçlarından, küreselleşmenin tüm dünyayı etkisi altına aldığı günümüzde, geleneksel yaşamdan modern yaşama geçerken yaşanan hızlı değişim, giyim kuşam ürünlerinin yaşam ömrünü tehdit ederek güncelliklerini yitirmelerine ya da özgün değerlerinin değişime uğramasıyla yozlaşmaya maruz kalmalarına neden olduğu, böylece kültürel değerlerinde geleceğe aktarılamayacağı anlaşılmaktadır. Bu durum kültürel mirasları korumanın yetersiz kaldığını ve bilimsel çalışmalara olan ihtiyacı ortaya koymaktadır. Giyim kuşam ürünlerinin orijinalliğinin korunması ve belgelenmesi açısından, alanında uzman kişiler tarafından doğru bir şekilde belgelenmesi için akademik çalışmaların artırılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Bulgaristan topraklarında beş yüz yıllık geçmişe sahip Türk toplumunun, giyim kuşam biçimlerindeki çeşitliliği, yaşadıkları bölgelere göre biçim, süsleme ve kullanım özelliği bakımından kendine has özelliklerinin yanı sıra, göç ve kültürel etkileşimin senteziyle oluşan farklı giyinme kültürleriyle karşımıza çıkmaktadır. Edirne ilinde gerçekleştirilen bu araştırmanın, Bulgaristan göçmenlerinin yoğun olarak yaşadığı diğer bölgelerde ve Türkiye ye yerleşmiş farklı göçmen gruplarında da yapılarak, giyim kuşam kültüründe bölgesel ve yöresel farklılıkların belirlenmesi ile kültürel miras ve literatüre katkı sağlanması gerekmektedir. Ayrıca bölgesel müzeler açılarak belgelenen giyim kuşam ürünlerinin sergilenmesi, kültür varlıklarının korunmasına katkı sağlayacaktır.

Yörede orijinal giysi parçalarını günümüze kadar ulaştıran kişilerin, farklı kullanım amacıyla değerlendirmek üzere sakladıkları belirtilmiştir. Bu durum, halkın kültürel değerlerle ilgili yeterli farkındalığa sahip olmadığını düşündürmekte ve özellikle gençlerin konuya duyarlılığının artırılmasını gerektirmektedir. Gençler için temel eğitim programlarında konuya farkındalık oluşturacak çalışmaların yapılması, iller bazında kamu ve özel sivil toplum kuruluşlarının bu konuda halkı bilinçlendirecek etkinlikler düzenlemesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Giyim kuşam kültürüne katkı sağlamaya yönelik çalışmalar yapan göçmen kültür derneklerinin

belediye/valilik/il özel idaresi gibi kamu kurumları ile koordinasyon içinde olması ve desteklenmesi bu çalışmaların sürdürülebilirliğini de artıracaktır.

Moda tasarımı eğitimi veren yükseköğretim kurumlarında, tasarımcı adaylarının kültürel temalardan esinlenerek koleksiyon hazırlamalarını sağlayarak, onlara kültürel öğelerin modern yaşamda kullanılabilirliğini benimsetmek, geleneksel ve modern arasında köprü oluşturmak ve tasarım kültürünü geliştirmek açısından önemli görülmektedir.

KAYNAKLAR

- Arıĝ, A. S. (2006). "Türkler'de Kıyafetin Kısa Tarihi". *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi* 141-159.
- Artun, E. (2002). *Osmanlı'nın İlk Dönemlerinde Türk ve Balkan Kültürlerinde Etkileşim*. II. Uluslararası Balkan Türkolojisi Sempozyumunda sunuldu, Mostar, Bosna Hersek.
- Artun, E. (Aralık 2006). *Adana ve Osmaniye Halk Kültüründe Giyim Kuşam Geleneği*. Halk Kültüründe Giyim Kuşam ve Süslenme Sempozyumunda sunuldu, Eskişehir.
- Berk, A. (2006). *Seçilmiş Örneklerden Bulgaristan ve Türk Geleneksel Giysi Yapılarının ve Kumaşlarının Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.
- Ceranoğlu, M., ve Güler, F. (2018). "Balkan Ülkesi Bulgaristan'dan Göç Eden Türk Ailelerine Ait Geleneksel İç Gömleklerin İncelenmesi." *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 894-909.
- Crane, D. (2003). *Moda ve Gündemleri*. İstanbul: Ayrıntı.
- Çağdaş, M., Özkan, N. (2008). "Geleneksel Konya Kadın İç Giyimlerinin Giyim Sanatları Açısından İncelenmesi" Halk Kültürü'nde Giyim-Kuşam ve Süslenme Uluslararası Sempozyumunda sunuldu, Eskişehir.
- Çağmlar, Z. (Aralık 2008). *Adana Halk Kültürü İçinde Giyim-Kuşam, Aksesuarlar İle İlgili Geleneksel Uygulamalar ve İnanışlar*. Halk Kültüründe Giyim Kuşam ve Süslenme Sempozyumunda sunuldu, Eskişehir.
- Davis, F. (2003). *Moda, Kültür ve Kimlik*. (Çev. Ö. Arıkan). İstanbul: Ayrıntı.
- Duman, Ö. (Bahar 2009). "Atatürk Döneminde Balkan Göçmenlerinin İskan Çalışmaları (1923-1938)". *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, (43), 473-490.
- Ergenç, L. (1989). *Bulgar Yayınlarında Türkler*. Ankara: Türk Tarih Yayınları Kurumu.
- Fidan, H. (2012). *İç Anadolu Bölgesi Geleneksel Kadın Şalvarlarının Biçimsel ve Fonksiyonel Özelliklerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Görgünay, N. (2008). *Geleneksel Türk Giyim Tarihi*. İzmir: Sergi Yayınevi.

- Gülmen, O. (2011). *Bulgaristan Türkleri Tarihinden Esintiler*. Ankara: Nobel.
- Gülmez, B. (2013). *Kültür Tarihi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Gürsoy, A.T. (2010). *Giyim Kültürü ve Moda*. 2. Cilt. Türkiye Tekstil Sanayii İşverenleri Sendikası.
- Karasar , N. (1991). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Keskin, Ö. (2014). *Türk Dünyası*. İstanbul: Seçil.
- Koca, E. (2013). “*Türk Halk Giyiminde Biçimsel Benzerlik Ve Terminolojik Farklılık Bağlamında Alt Bedene Giyilen Kadın Giysileri*”. 8. Uluslararası Türk Kültürü Kongresinde sunuldu, Eskişehir.
- Koca, E. ve Kıvılcımlar, İ. S. (2017, February). “Dress Culture-Related Adaptation Problems Faced by Turkish Women Living Abroad”. *European Scientific Journal*, 15-31.
- Koca, E. ve Baran , H. (2014). “Eskişehir İli Geleneksel Kadın Şalvarları”. *Ariş Dergisi*, (10), 26-33.
- Koca, E., Koç, F. ve Kaya, Ö. (2015, Mart). Yöresel Dokumaları Güncel Tasarımlarda Yorumlamak " Kargı Bezi Örneği". *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 121-129.
- Koca, E., Emiroğlu, S. (2019). “19. Yüzyıl Kadın Giysilerinin Kol Formu Açısından İncelenmesi”. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 6(3), 238-251.
- Koca E., Vural T. (2013). Türk Halk Giyim Kuşamında Kullanılan Göynekler, *VII.Uluslararası Türk Kültürü Sanatı ve Kültürel Mirası Koruma Sempozyumu/Sanat Etkinlikleri*, 26-29 Haziran, Bakü-Azerbaycan, 275-284.
- Koç, F. (1997). *Osmanlı İmparatorluk Dönemi Çocuk Giysileri Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Koç, F., Koca, E. ve Vural. (2007). *T. Kültürlerarası Etkileşimde Giyim Kuşam*. 38. ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresinde sunuldu, Ankara.
- Koç , F., Koca, E. ve Vural, T. (August 2008). “Yabancı Kültürlerin Osmanlı Giyim Kuşamına Etkileri”. *CIEPO-18 International Committee of Pre- Ottoman and*

Ottoman Studies (s. 155-172). Zagreb: 18. Symposium Zagreb, Fiolozofski Fakultet Syeucilista u Zagrebu.

Koç, F. (2009). “18. Yüzyıl Minyatür Sanatında Osmanlı Kadın Modası”. *Türk İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, 7, 82-98.

Koç, F. ve Koca, E. (2009). *Geleneksel Giysi Tarzlarının Değişimi ve Türk Modasının Oluşumunda İstanbul*. 7. Uluslararası Türk Kültürü Kongresinde sunuldu, Ankara.

Koç, F. ve Koca, E. (2011). “The Clothing Culture of the Turks and the Entari”. *Folk Life: Journal of Ethnological Studies*, 49(1), 10-29.

Koç, F., Koca, E. (9/11 Fall 2014). “Kıyafetnameler ve Ralamb'ın Kıyafet Albümündeki 17. Yüzyıl Osmanlı Toplumunu Giysi Özelliklerinin İncelenmesi”. *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume*, 371-394.

Koçkar, M. T. (2006). *Eskişehir Yöresinde Kafkasya Göçmenlerinin Giyim Kuşam Geleneği*. Halk Kültüründe Giyim Kuşam ve Süslenme Sempozyumunda sunuldu, Eskişehir.

Koçu, R. E. (1967). *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*. İstanbul: Sümerbank.

Lale, M. (2006, 03 02). *II. Mahmud Dönemi Kıyafet Alanında Yapılan Yenilikler*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Memişoğlu, H. (2007). *Bulgaristan'da Türk Kültürü*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.

Merriam, S.B. (2013). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*, (Çev.Editörü: Selahattin Turan). Ankara: Nobel Yayınları.

Murtaza, D. M. (2016). *Razgrad İli Kubrat İlçesi Alevi-Bektaşî Köyleri Ağzı (İnceleme, Metinler, Sözlük)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

Oğuz, B. (2004). *Türkiye Halkının Kültür Kökenleri 4/ Dokuma ve Giyim Teknikleri*. İstanbul: Anadolu Aydınlanma Vakfı.

Ögel, B. (1978). *Türk Kültür Tarihine Giriş 5*. Ankara: Türk Kültür Bakanlığı Yayınları.

Özkalp, E. (2014). *Davranış Bilimleri-I*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

- Özmen, M. ve Özmen , A. (Aralık, 2008). *Kimlikler Sembolü Olarak Giyim Kuşam ve Süslenme*. Halk Kültüründe Giyim Kuşam ve Süslenme Uluslararası Sempozyumunda sunuldu, Eskişehir.
- Pamuk, B. (2001). *Muğla İli Milas İlçesi Çomakdağ Köyleri Geleneksel Kadın Giysileri ve Çağdaş Tasarımlar*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Salı, J. B., Mehmed, F. F. (2014). 1989 Bulgaristan Göçmenlerinin Kültürlerarası İletişim Pratikleri: Eskişehir Örneği. *Selçuk İletişim*, 8(3), 5-34.
- Sofuoğlu, Adnan. (1995). “Osmanlı Devleti’nde Ortaya Çıkan Göç Problemleri ve Türk Göçlerinin Bir Safhası; 1903-1904 (Rumi:1319) Yılında Meydana Gelen Göçler”. *Türk Kültürü-Türk Kültürünü Araştırmaları Dergisi*, 168-189.
- Sönmez, T. (2006). *1928-1961 Yılları Arasında Türkiye’de Giyim Kuşam İle İlgili Düzenlemeler ve Tepkiler*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara.
- Şenol, N. K. (2014). “Giresun İli Gelin Giysilerinin Değişim Süreci Üzerine Bir Araştırma”. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Toğrol, Beğlan. (1991). *Bulgaristan Türklerinin 114 Yıllık Onur Mücadelesinin Karşılaştırılmalı Psikolojik İncelemesi*. İstanbul
- Tuchelt, K. ve Nauman, R. (1965). *18. Yüzyıl Osmanlı Kıyafetleri ve Cemiyeti*. İstanbul.
- Uzelli, G. (1990). *Bulgaristan Türklerinde Gelenek, Görenek ve Giyim Kuşam*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ünal, F. S. (Aralık 2006). *Ege Bölgesi Kadın Kıyafetlerinin Kullanımı ve Kullanılan Bazı Motiflerin Anlamları*. Halk Kültüründe Giyim Kuşam ve Süslenme Uluslararası Sempozyumunda sunuldu, Eskişehir.
- Ünal, S. (2012). “Kimliğin Tarihsel ve Kültürel Ortak İnşası: Türkiye’de Balkan (Rumeli) Göçmenleri”. *Milli Folklor Dergisi*, 27-40.
- Vural T., Koç F., Koca E., Pamuk B., “Geleneksel Kadın Giysilerinde Kol Formu Özelliklerinin Giysi Konforu Açısından İncelenmesi” *12. Ulusal Ergonomi Kongresi Bildiriler Kitabı*, 16-18 Kasım 2006, Ankara, 343-349

İnternet Yayınları

Anonim 1: Bursa’da Yaşayan Balkan Göçmenleri Giysileri (2012) Bursa Olgunlaşma Enstitüsü.

Anonim 2: <https://www.balkanlardaturkkulturu.com/wp-content/uploads/2019/02/16.pdf>

Anonim 3: <https://www.balkanlardaturkkulturu.com/wp-content/uploads/2019/02/3.pdf>

Kaynak Kişiler

K.K.1. Ayşe Köroğlu 47 yaşında, ailesi Bulgaristan’dan Edirne’ye göç etmiş. Kendisi Türkiye’de doğmuş.

K.K.2. Bilgi Arslan 37 yaşında, Uzunköprü’de yaşıyor.

K.K.3. Gülden Gülçin 38 yaşında. Uzunköprü’de yaşıyor.

K.K.4. Hanife Yurtseven Bulgaristan doğumlu. 1960 yılında Bulgaristan’dan Türkiye’ye göç etmiş. 2015 yılında görüşüldü. 2016 yılında vefat etti.

K.K.5. İzmit Balkan Kültürevi çalışanları

K.K.6. Selime Mutlu 52 yaşında 1989 yılında Bulgaristan’dan Türkiye’ye göç etti. İstanbul’da yaşıyor.

K.K.7. Sevgin Şentürk 52 yaşında Bulgaristan’da doğdu. İstanbul’da yaşıyor.

K.K.8. Sibel Küçükuzun 38 yaşında. Çöpköy’de yaşıyor. Eşinin ailesi Bulgaristan göçmenidir. Bulgaristan’ın neresinden göç ettikleri bilgisine ulaşamadı.

EKLER

EK-1. Giysi İnceleme Formu

Fotoğraf No:

Parça No:

Bulunduğu yer: Edirne-Uzunköprü

Giysinin Kullanıldığı Tarih:

Giysi Parçasının Türü:

Giysinin Yöresel Adı:

Giysinin Model Özelliği:

Giysinin
Fotoğrafi

Giysinin Kumaş Özellikleri

-Kumaşın Yöresel Adı:

-Kumaşın Rengi:

-Kumaşın Deseni:

Dikim Tekniği

Giysinin Astarlanması ile ilgili Teknik Bilgiler

-Kumaşın Cinsi:

-Astarlama Tekniği:

-Rengi:

Giysinin Süsleme Özellikleri

-Süslemede Kullanılan Malzeme

-Dikim Tekniği:

-Renk:

-Motif

EK-2. Görüşme Formu

Kaynak Kişinin Adı Soyadı :

Kullanıldığı Tarih:

Nasıl Elde Edildiği:

Günümüzde Kullanımı

Giysilerin Kumaş Özellikleri/Yöresel adı

Giysilerin giyilme biçimi ve sırası

Giysilerin Kullanım Amacı(Nerede, kim, ne amaçla):

Giysilerin süsleme ve aksesuar özellikleri

Bulgaristan göçmeni kadınların özel günlerde (düğün, sünnet, hıdrellez gibi günlerde örf adet gelenek ve göreneklerine ilişkin bilgiler)

Halk giysilerinin günümüzdeki durumu ve kullanımına ilişkin görüşleri

EK-3. Anket Formu

ANKET FORMU

Bu anket formu, Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü'nde yapılan "Bulgaristan Göçmeni Kadın Halk Giyim Kuşam Özelliklerinin İncelenmesi: Edirne İli Örneği" isimli tez kapsamında yapılan çalışmadır.

Ayırdığınız zaman için şimdiden teşekkür ederim.

Sevgi Komanlar

Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü

Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Yaşınız
a)24-29   b)30-35   c)36-41   d)42-47   e)48-53   f)54-59
g)60 ve üzeri
2. Eğitim düzeyiniz
a)Okuma yazma bilmiyor   b)Okur-yazar   c)İlkokul   d)Ortaokul   e)Lise
f)Yüksek okul-Lisans   g)Lisans üstü
3. Medeni durumunuz
a)Evli   b) Dul   c) Boşanmış   d)Bekar
4. Siz /Aileniz kaç yılında Türkiye'ye göç ettiler?.....
5. Türkiye'ye gelmeden önce geleneksel giysi giyiyor muydunuz?
( ) Evet   ( ) Hayır
6. Türkiye'ye geldikten sonra göçmen kadın giysileri giymeye devam ettiniz mi?
( ) Evet   ( ) Hayır
7. Cevabınız hayır ise nedenleri
a)Toplumaya uyum sağlamak için
b)Göçmen olduğumun belli olmaması için
c)Çevremdekilerin bakışlarından rahatsız olduğum için
d)Eski çevrenin baskısından kurtulup yeni bir çevreye girdiğim için

Bulgaristan göçmeni kadın halk giysileri kullanım durumu		Evet	Hayır
8	Bulgaristan göçmeni kadın giysilerini biliyor musunuz?		
9	Kendinize ait göçmen kadın giysileriniz var mı?		
10	Çevrenizde sandıklarda saklanan kadın giysilerine ait giysi parçaları var mı?		
11	Yaşadığınız çevrede göçmen kadın giysileri kullanılıyor mu?		
12	Çevrenizdekiler halk giysileri koruma konusunda yeterli bilince sahip midir?		
13	Halk giysilerinin günümüzde yaşatılmaya çalışıldığını düşünüyor musunuz?		
14	Halk giysilerinin yaşatılması açısından giyilmesi gerektiğine inanıyor musunuz?		

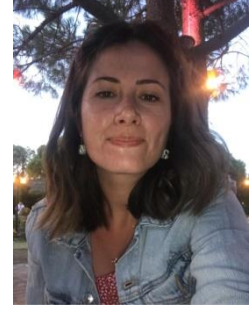
Halk giysilerinin kullanımına ilişkin görüşler		Katılmıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılıyorum
15	Bulgaristan göçmeni kadın halk giysileri kültürel bir değerdir			
16	Halk giysilerinin yaşatılması için günlük yaşamda kullanılması gereklidir			
17	Kültürel değerler konusunda Belediye ve Valiliklerin gerekli etkinliklerle halkı bilinçlendirmesi gereklidir			
18	Halk giysileri özel günlerde kullanılmalıdır			
19	Halk giysileri müzecilik anlayışıyla korunmalıdır ve tanıtılmalıdır			

Halk giysilerinin kullanılmama nedenleri		Evet	Hayır
20	Geleneksel giysiler demode olduğu için		
21	Modanın egemenliğinin artması ve hızla yaygınlaştığı için		
22	Genç jenerasyon modayı takip ettiği için		
23	Kültürel değerlerle ilgili yeterli farkındalık oluşturulmadığından unutulduğu ve önem verilmediği için.		
24	Günümüzde geleneksel giysilerin kullanılması toplum tarafından yadırgandığı için		
25	Eğitim seviyesi arttıkça kültürel değerlerden uzaklaştığı için		

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : KOMANLAR, Sevgi
Uyruğu :T.C.
Doğum tarihi ve yeri : 16.09.1990
Medeni hali : Bekar
Telefon :0536 708 47 28
e-mail : sevgikomanlar@gmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü	Devam ediyor
Lisans	Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi	2013
Lise	Uzunköprü Anadolu Kız Meslek Lisesi	2008

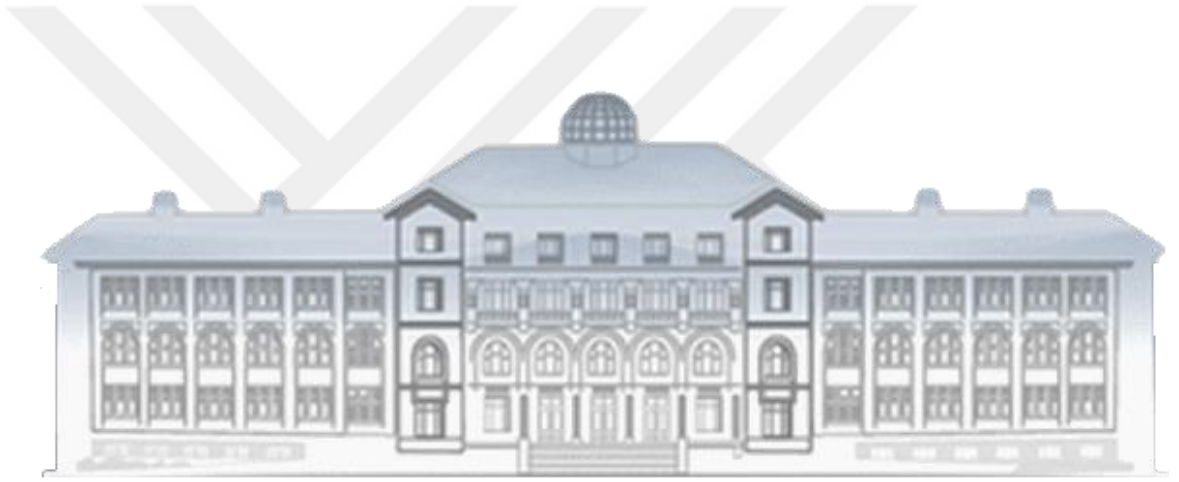
Yabancı Dil

İngilizce

Hobiler

Kitap okumak, müzik dinlemek

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..